

Nousiko Jeesus kuolleista?

Kaksi tapaa viitata pääsiäisaamun tapahtu- maan Uudessa testamentissa

Itä-Suomen yliopisto
Filosofinen tiedekunta
Teologian osasto
Läntinen teologia
Pro gradu -tutkielma
Syksy 2014
Eksegetiikka
Marja-Terttu Kaila, 159395

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Teologian osasto	
Tekijät – Author Marja-Terttu Kaila			
Työn nimi – Title Nousiko Jeesus kuolleista? Kaksi tapaa viitata pääsiäisaamun tapahtumaan Uudessa testamentissa			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Eksegetiikka	Pro gradu -tutkielma	x	109 s. + liiteosa 40 s.
	Sivuainetutkielma		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
Tiivistelmä – Abstract			
Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen, miten pääsiäisaamun tapahtuma on Uuden testamentin eri kirjoissa esitetty. Keskeinen kysymys on, kuka kuvataan tapahtuman aktiiviseksi toimijaksi, Jumala vai Jeesus. Kerrotaanko, että Jumala herätti Jeesuksen kuolleista vai että Jeesus nousi kuolleista itse? Tutkimusmenetelmäni on perinteistä kielitieteellistä ja eksegeettistä analyysia ja tekstin tulkintaa. Uudessa testamentissa käytetään erityisesti kahta verbiä kuvaamaan kuolleista herättämistä ja kuolleista nousemista: ἀνιστάναι, 'nousta'; 'nostaa' ja ἐγείρειν, 'herättää', 'herätä'. Myös substantiivi ἀνάστασις esiintyy usein. Nämä verbit ovat kieliopillisesti erilaisia ja niillä on erilainen käyttötraditio, mutta usein niiden merkitykset ovat hyvin lähellä toisiaan. Kun Uudessa testamentissa viitataan, että Jumala herätti Jeesuksen kuolleista, käytetään tyypillisesti verbiä ἐγείρειν, mutta joskus verbiä ἀνιστάναι. Vastaavasti verbillä ἀνιστάναι kuvataan, että Jeesus nousi kuolleista, mutta sama voidaan ilmaista myös ἐγείρειν-verbillä. Väite "Jumala herätti Jeesuksen kuolleista" toistuu usein Paavalin kirjeissä ja Apostolien teoissa. Tulkinta on julistaa, opettaa ja tunnustaa uskoa. Vastakkainen ajatus "Jeesus nousi kuolleista itse omasta voimastaan" ilmenee selvästi Johanneksen evankeliumissa. Johannes korostaa, että Jeesuksella on vallassaan elämä ja kuolema. Synoptiset evankeliumit ovat edellisiä moniselitteisempiä. Niissä käytetään passiivirakenteita, jotka voi hyvin tulkita "passivum divinum" -ilmauksiksi: Jeesus herätettiin kuolleista – Jumala herätti hänet, vaikka Jumalan nimeä ei mainitakaan. Uuden testamentin eri kirjojen erilainen kristologia heijastuu siihen, miten niissä kussakin puhutaan kuolleista herättämisestä tai kuolleista nousemisesta. Johanneksen evankeliumin "korkea kristologia" johtaa luontevasti päätelmään, että Jeesus herätti itse itsensä kuolleista. Myös kunkin tekstin lajityyppi ja kirjoittamisen päämäärät vaikuttavat siihen, millä tavoin ja kuinka paljon viitataan kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen. Synoptiset evankeliumit kertovat Jeesuksesta, joka paljastuu Jumalan lähettämäksi Messiaaksi. Paavalin kirjeet sisältävät opetusta ja rohkaisua, joka oli hyvin tärkeää nuorille seurakunnille. Myöhemmät kirjeet viittaavat lyhyesti, uskontunnustuksen luonteisesti Jumalaan, joka herätti Jeesuksen, niin kuin kirjeen saajatkin uskoivat. Aiheesta ei tarvittu laajempaa opetusta.			
Avainsanat – Keywords			
Uusi testamentti, eksegetiikka, Uuden testamentin kreikka, kristologia, uskontunnustus, kuolleista herättäminen, kuolleista nouseminen, ylösousemus, pääsiäisaamu, ἀνάστασις, ἀνιστάναι, ἐγείρειν			

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Theology	
Tekijät – Author Marja-Terttu Kaila			
Työn nimi – Title Did Jesus rise from the dead? Two ways of referring to the Easter Morning event in the New Testament			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Biblical Studies	Pro gradu –tutkielma	x	109 p. + Appendix 40 p.
	Sivuainetutkielma		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
Tiivistelmä – Abstract This master’s thesis contains a close study on the interpretation of the Easter Morning event in the different books of the New Testament. The crucial question is: Who is expressed to be the active agent of the event? Is it stated that God raised Jesus from the dead, or did Jesus rise from the dead by himself? The method used in this study combines the traditional linguistic and exegetic analyses with the interpretation of the texts. Throughout the whole New Testament, there are two important verbs intimately connected with the event of raising or rising from the dead: ἀνιστάναι, ‘to rise’ (intransitive); ‘to raise’ (transitive) and ἐγείρειν, ‘to wake up’ (transitive and intransitive). The noun ἀνάστασις is also frequently used. These two verbs differ from each other grammatically as well as the way in which they are used in tradition, but their meanings also overlap to a great extent. In the New Testament, ἐγείρειν is used more frequently to express God’s activity of raising, whereas ἀνιστάναι refers to Jesus’ own activity of rising, but it should be noted that both verbs are used to express God’s agency as well as Jesus’ agency in the Easter Morning event. The statement “God raised Jesus Christ from the dead” occurs abundantly in Paul’s letters and Acts. The purpose here is preaching, teaching or confessing faith. The alternative “Jesus rose up by himself” is found explicitly in the Gospel of John. John emphasizes that Jesus rules over life and death. The Synoptic Gospels, Matthew, Mark and Luke are ambiguous. Here, passive expressions are used. These are best interpreted as “passivum divinum” phrases: Jesus was raised – by God, although God’s name is not explicitly mentioned. The different types of Christology expressed in each text reflect the way in which they describe the statements of raising or rising to life from death. The “high Christology” of the Gospel of John leads naturally to the conclusion that Jesus rose to life by himself. The amount of statements and the different types of statements are also connected with the genres and the intentions of the respective texts. The Synoptic Gospels narrate the story of Jesus who is revealed to be the Messiah sent by God. Paul’s letters contain teachings which the new believers needed. The later letters refer only shortly to God who had raised Jesus. Deeper teaching on the topic was no longer needed.			
Avainsanat – Keywords New Testament, exegetics, New Testament Greek, Christology, creed, raising from the dead, rising from the dead, resurrection, Easter Morning, ἀνάστασις, ἀνιστάναι, ἐγείρειν			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
1.1 Uskontunnustus: Jeesus nousi kuolleista.....	3
1.2 Tutkimuksen kulku.....	5
1.3 Uskontunnustus ja kristologian kehitys.....	6
2 VERBIT ἀνιστάναι, 'nousta' ja ἐγείρειν, 'herättää'.....	11
2.1 Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν merkitykset ja käyttö.....	11
2.1.1 ἀνιστάναι.....	11
2.1.2 ἐγείρειν.....	13
2.1.3 Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν vertailua.....	13
2.1.4 ἀνιστάναι ja ἐγείρειν Uudessa testamentissa.....	14
2.2 Passiivimuotojen tulkinnan ongelmat.....	16
2.2.1 Passiivin käyttötapoja.....	16
2.2.2 Passivum divinum.....	20
2.3 Luettelo: ἀνιστάναι ja ἐγείρειν Uudessa testamentissa.....	21
3 KUOLLEISTA HERÄTTÄMINEN JA KUOLLEISTA NOUSEMINEN UUDEN TESTAMENTIN TEKSTEISSÄ.....	24
3.1 Synoptiset evankeliumit.....	24
3.1.1 Jeesuksen ihmetekoja.....	25
3.1.2 Kärsimysilmoitukset.....	28
3.1.3 Keskustelu ylösnousemuksesta Mark. 12:18–27 ja rinn.....	35
3.1.4 Pääsiäinen Mark. 14–16 ja rinn.....	38
3.2 Apostolien teot.....	42
3.3 Johanneksen evankeliumi.....	52
3.4 Paavalin kirjeet ja Paavalin ”perinnön” kirjeet.....	60
3.4.1 Ensimmäinen kirje tessalonikalaisille.....	61
3.4.2 Kirje galatalaisille.....	62
3.4.3 Ensimmäinen kirje korinttilaisille.....	63
3.4.4 Toinen kirje korinttilaisille.....	66
3.4.5 Kirje roomalaisille.....	68
3.4.6 Kirje kolossalaisille.....	72
3.4.7 Kirje filippiläisille.....	73
3.4.8 Kirje efesolaisille.....	75
3.4.9 Kirjeet Timoteukselle.....	76
3.5 Muut Uuden testamentin kirjat.....	77
3.5.1 Kirje heprealaisille.....	78
3.5.2 Ensimmäinen Pietarin kirje.....	80
3.5.3 Ensimmäinen Johanneksen kirje.....	81
3.5.4 Johanneksen ilmestys.....	82
4 PÄÄSIÄISAAMUN TAPAHTUMAN TULKINNAT.....	84
4.1 ”Jumala herätti Jeesuksen kuolleista”.....	85
4.1.1 Apostolien teot: Jumala herätti ”tämän Jeesuksen”.....	85
4.1.2 Paavali: Jumala, joka herätti Jeesuksen, herättää ”meidätkin”.....	86
4.1.3 Pietarin todistus: Jumala herätti Jeesuksen kuolleista.....	88
4.1.4 Synoptikkojen passivum divinum – Jumala on kaiken takana.....	89
4.2 ”Jeesus nousi kuolleista”.....	92
4.2.1 Johannes: Jeesus on ylösnousemus ja elämä.....	92
4.2.2 Markuksen evankeliumin kärsimysilmoitukset.....	95
4.2.3 Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, Jeesus kuoli ja nousi 1. Tess. 4:14.....	95
4.3 ἀνάστασις – pääsiäisaamun ja aikojen lopun tapahtuma.....	96

5 POHDINTA.....	98
5.1 Tulosten tarkastelu	98
5.2 Menetelmästä.....	101
Lyhenteet.....	103
Lähteet	103
Apuneuvot ja kirjallisuus.....	104
Liite 1. Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν esiintymät UT:ssa.	110
Liite 2. Kuolleista herättämiseen ja kuolleista nousemiseen liittyvät kohdat UT:ssa.	146

1 JOHDANTO

1.1 Uskontunnustus: Jeesus nousi kuolleista

”Kristus nousi kuolleista, kuolemalla kuoleman voitti ja haudoissa oleville elämän antoi.” Näin ytimekkäästi laulaa ortodoksinen kirkko pääsiäisenä. Luterilainen seurakunta puolestaan lausuu joka sunnuntai Apostolisessa uskontunnustuksessa: ”Jeesus Kristus nousi kolmantena päivänä kuolleista.” Kirkkojen uskonilmaukset näyttävät mutkattomasti korostavan Jeesuksen omaa toimintaa. Toisaalta Luukkaan mukaan Pietari julistaa selvin sanoin: ”Tämän Jeesuksen on Jumala herättänyt, minkä todistajia me kaikki olemme.”¹ Sama sanoma toistuu Apostolien tekojen muissa puheissa ja Paavalin kirjeissä.²

Suomenkieliset Uuden testamentin käännökset ilmaisevat tämän Jeesuksen ”kuolleista nousemisen” tai ”kuolleista herättämisen” vaihtelevasti. Sama alkukielen teksti on eri kohdissa käännetty toisinaan ”nousi” ja toisinaan ”herätettiin”. Vuosien 1938 ja 1992 käännökset eivät juuri tee eroa ”nousemisen” tai ”herättämisen” välillä. Vuoden 1992 käännös näyttää käyttävän useammin ilmausta herättämisestä niissä kohdissa, joissa vuoden 1938 käännös puhui ”nousemisesta”.³

Kun sanotaan, että ”Jeesus nousi kuolleista”, tulee vaikutelma, että Jeesus itse herättää itsensä kuolleista ja nousee omatoimisesti ylös. Kun taas sanotaan, että ”Jumala herätti Jeesuksen”, viitataan Jumalaan toimijana, joka saa aikaan Jeesuksen heräämisen elämään kuolleista. Tutkimustehtäväni lähtee näiden kahden ajatuksen erosta. Tarkoitukseni on kartoittaa Uuden testa-

---

¹ Ap. t. 2:32.

² Esimerkiksi Ap. t. 3:15, 5:30, 13:30; Room. 4:24, 10:9; 1. Kor. 6:14, 15:15; Gal. 1:1.

³ Näin esimerkiksi 1. Kor. 15:4, 14, 20.

mentin kohdat, joissa kerrotaan Jeesuksen palaamisesta takaisin elämään kuolleista, ja tutkia, miten asiasta kerrotaan. Löytyvätkö molemmat edellä mainitut ilmaukset ja ajatukset Uudesta testamentista? Mikä on niiden ero, ja mikä on tämän eron merkitys?

Uuden testamentin väitettä, että Jeesus ilmestyi kuolemisensa jälkeen elävänä opetuslapsilleen, on tutkittu paljon ja monin eri painopistein. Opetuslasten pääsiäissaarna, tyhjän haudan merkitys, Jeesuksen ilmestymiset tai luonnontieteiden näkökulmat ovat olleet laajoja tutkimusalueita. Tähän on liittynyt monimuotoinen Uuden testamentin eri kirjojen tutkimus ja edelleen vilkkaasti jatkuva varhaiskristillisyyden tutkimus. Minun tutkimuskysymykseni on suppeampi ja keskittyy Jeesuksen kuolleista herättämisen tai nousumisen "toimijaan". Tutkimukseni aineistona on koko Uusi testamentti, ja pääkysymyksenäni muotoutuu tämä: mitä Uuden testamentin tekstit sanovat aiheesta, nousiko Jeesus kuolleista itse vai herättikö Jumala Jeesuksen kuolleista?

Käyttämäni käsitteet ja ilmaukset ovat pääosin peräisin Uudesta testamentista. Verbit "herättää kuolleista" ja "nostaa ylös kuolleista" ovat synonyymejä ja samoin substantiivit "kuolleista herättäminen" ja "kuolleista nostaminen", ja nämä kaikki viittaavat Jumalan tekoon. Vastaavasti verbit "herätä kuolleista" ja "nousta ylös kuolleista" ja substantiivit "kuolleista herääminen" ja "kuolleista nouseminen" viittaavat Jeesuksen omaan toimintaan kuolemasta elämään palaamisessa. Yleensä kirjallisuudessa on totuttu käyttämään ilmausta "Jeesuksen ylösnousemus" erottelematta onko kyseessä "kuolleista herättäminen" tai "kuolleista herääminen", mutta tutkimuskysymykseni vuoksi vältän omassa tekstissäni sanan "ylösnousemus" käyttöä Jeesuksen kohdalla. Sen tilalla puhun "pääsiäisaamun tapahtumasta" tai "kuolemasta elämään palaamisesta" tai esitän molemmat vaihtoehdot "Jeesuksen kuolleista herättäminen tai kuolleista nouseminen". Sanan "ylösnousemus" säilytän

sitaateissa ja referoinneissa, joissa ei tule epäselvyyttä merkityksestä. Erityisesti evankeliumien kuvaaman Jeesuksen ja saddukeusten keskustelun aiheen nimenä on Uuden testamentin mukaisesti säilytetty ylösnousemus, joka siinä yhteydessä liittyy kokonaiseen uskomusjärjestelmään, jonka saddukeukset torjuivat.

1.2 Tutkimuksen kulku

Tutkimuksessani sovellan eksegetiikan ja kielitieteen perinteisiä menetelmiä, etenkin semanttista analyysia, tekstianalyysia ja sisällön analyysia. Koska tarkasteltava alue on laaja, yksittäisten tekstikohtien analyysi ei ole perusteellinen eikä kaiken kattava, vaan keskittyy pääpiirteisiin ja kysymykseen: ilmaistaanko tekstissä vaikuttavaksi toimijaksi Jumala vai Jeesus. Tämä on jo ensi lukemalla selvää niissä kohdissa, joissa sanotaan, että ”Jumala herätti Jeesuksen” tai ”Jumala, joka herätti Jeesuksen...” Muissa tapauksissa on vaikuttavan toimijan tunnistamiseksi analysoitava lisää sisältöä, kieltä ja kontekstia. Passiivilauseista on etsittävä tekstin lähiympäristöstä vihjeitä vaikuttavasta toimijasta. Joskus on ehkä mentävä tekstin ulkopuolellekin. Suorat tai epäsuorat viittaukset Jeesuksen jumaluuteen ovat myös tärkeitä. Keskeiset verbit ἀνιστάναι ja ἐγείρειν saavat omat merkitysten, käyttötapojen ja erityispiirteiden analyysinsa. Avuksi tarvitsen kielioppeja, eksegeettisiä selitysteoksia ja kommentaareja. Nojaudun Uuden testamentin tutkimuksen aikaisempiin tuloksiin yleisesti. Synoptisen ongelman osalta pidän evankeliumeista vanhimpana Markuksen evankeliumia, jonka Matteus ja Luukas ovat tunteneet ja jota ovat käyttäneet omien evankeliumiensa pohjana, ja hyväksyn kaksilähdeteorian. Paavalin kirjeiden osalta hyväksyn yleisen jaon niin sanottuihin aitoihin kirjeisiin ja myöhempään Paavalin vaikutuspiiriin kirjeisiin. Taustaoletuksena on myös, että Uuden testamentin kirjoittajat ovat

pääosin noudattaneet oman aikansa yleisiä kirjoittamiskäytäntöjä kertomuksia ja kirjeitä laatiessaan.

Tutkittavanani on Uuden testamentin kreikankielisen kriittisen edition tekstimuoto.⁴ Suomeksi esitän yleensä erikseen mainitsematta uusimman kirkollisen Uuden testamentin käännöksen (KR-92), mutta muutaman kerran erikseen mainiten vanhemman käännöksen (KR-38), jos tämä sananmukaisempi käännös on vaikuttanut tarpeelliselta.

Tutkimukseni lähestyy aihetta kahdesta suunnasta: 1) edellä mainittujen kahden verbin ominaisuuksista käsin ja 2) kulloinkin käsiteltävänä olevan Uuden testamentin kohdan kokonaisuudesta käsin. Pääluvussa 2 keskityn keskeisiin verbeihin *ἀνιστάναι* ja *ἐγείρειν*, luvussa 3 esittelen löytämäni raamatunkohdat kohta kohdalta ja niiden alustavan analyysin ja luvussa 4 keskityn Jeesuksen pääsiäisaamun tapahtuman tulkintoihin ja lukuun 5 koan johtopäätöksiä edellisten lukujen löydöksistä.

1.3 Uskontunnustus ja kristologian kehitys

Lars Aejmelaeus esittelee Apostolisen uskontunnustuksen raamatullisia perusteita artikkelissa *Apostolisen uskontunnustuksen raamatulliset juuret* ja analysoi apostolisen uskontunnustuksen varhaismuodon *Romanumin* tekstiä. Tämä uskontunnustus on kreikankielisenä kuulunut Rooman seurakunnan jumalanpalvelukseen 200-luvun alkupuolella. Koska sillä on vain sadan vuoden etäisyys Uuden testamentin syntyaikoihin, sen voidaan ajatella hei-

---

⁴ Nestle-Alandin kreikankielisen Uuden testamentin tekstilaitoksen 27. painos (lyhennys NA-27).

jastavan melko suoraan sitä kristillisen uskon maailmaa, jossa Uusi testamentti syntyi.⁵

Romanumin teksti:

Πιστεύω εἰς θεὸν πατέρα παντοκράτορα
καὶ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ τὸν κύριον ἡμῶν,
τὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου,
τὸν ἐπὶ Ποντίου σταυρωθέντα καὶ ταφέντα,
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα⁶ ἐκ νεκρῶν, ἀναβάντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς,
καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ὅθεν ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς,
καὶ εἰς πνεῦμα ἅγιον, ἁγίαν ἐκκλησίαν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, σαρκὸς
ἀνάστασιν.

Suomennos:

Minä uskon Jumalaan, Isään kaikkivaltiaaseen
ja Kristukseen Jeesukseen, hänen ainosyntyiseen poikaansa, meidän Her-
raamme,
joka syntyi Pyhästä Hengestä ja Neitsyt Mariasta,
joka ristiinnaulittiin Pontius Pilatuksen aikana ja haudattiin,
joka nousi kolmantena päivänä kuolleista, joka astui ylös taivaisiin,
joka istuu Isän oikealla puolella, mistä hän tulee tuomitsemaan eläviä ja
kuolleita,
ja Pyhään Henkeen: pyhän seurakunnan, syntien anteeksiantamisen, lihan
ylösnousemuksen.⁷

Tässä tunnustuksessa lausutaan⁸ usko kolmiyhteiseen Jumalaan, Isään, Poi-
kaan Kristukseen Jeesukseen ja Pyhään Henkeen, ja laajimmin kuvataan

---

⁵ Aejmelaeus 2000, 11.

⁶ ἀναστάντα, akt. part. aor. mask. yks. akk. ἀνιστάναι.

⁷ Romanumin teksti ja suomennos Aejmelaeus 2000, 12.

Kristusta Jeesusta. Tunnustetaan usko Kristukseen Jeesukseen, joka nousi kolmantena päivänä kuolleista (τῆς τρίτης ἡμέρας ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν). Aejmelaeksen mukaan tämä lause tulee uskontunnustukseen traditiosta ilmeisesti Paavalin Korinttilaiskirjeen kautta (ἐγγήγερται τῆς ἡμέρας τῆς τρίτης, 1. Kor. 15:4–5). Ilmaus ”kolmantena päivänä” (τῆς ἡμέρας τῆς τρίτης) on uskontunnustuksessa samanlaisena kuin Korinttilaiskirjeessä. Ilmaus ”kuolleista, kuolleiden joukosta” (ἐκ νεκρῶν) esiintyy Uudessa testamentissa yleisesti ja useimmiten Jeesuksen ”kuolleista nousemisesta” tai ”kuolleista herättämisestä” puhuttaessa. Sen sijaan tapahtumaa kuvaava verbi on uskontunnustuksessa toinen kuin Paavalin välittämässä traditiossa. von Dobschützin mukaan tämä kuvaa selvästi kehityssuuntaa, miten asia ymmärrettiin.⁹ Vanhimmissa todistuksissa korostuu Jumalan toiminta: ”Jumala herätti Jeesuksen”, ja siksi käytetään useimmiten verbiä ἐγείρειν (’herättää’), mutta myöhemmässä kristillisessä uskonvakaumuksessa korostuu Jeesuksen oma aktiivinen toiminta ja tätä korostaa verbin ἀνίστασθαι (’nousta ylös’) käyttäminen. Aejmelaus muistuttaa, että molemmat korostukset esiintyvät kuitenkin jo Uudessa testamentissa, esimerkiksi Paavalilla kohdassa 1. Tess. 4:14.¹⁰

Apostolisten isien kirjoituksista ensimmäisen sataluvun taitteen ajoilta löytyy viittauksia Jeesuksen paluusta elämään kuoleman jälkeen. Polykarpoksen kirjeessä filippiläiselle on yksiselitteisiä kohtia, joissa todetaan, että Jumala herätti Jeesuksen kuolleista.¹¹ Ignatios Antiokialainen varoittaa kirjeessään harhaopista, jossa käsitetään Jeesuksen Kristuksen elämä ja kärsimys vain näennäiseksi, ja korostaa Jeesuksen elämän, kuoleman ja takaisin elämään palaamisen reaalisuutta ja Jeesuksen tosi-ihmisyyttä. Hän kirjoittaa, että Jee-

---

⁸ Kuvaukseni on passiivissa, mutta tunnustus on yksikön ensimmäisessä persoonassa: minä uskon...”

⁹ Aejmelaeksen kautta; Aejmelaus 2000, 24, viite 29: von Dobschütz 1932, 28.

¹⁰ Aejmelaus 2000, 24. Nikean uskontunnustuksessa vastaava kohta on samoin sanoin käänteisessä järjestyksessä: Jeesus Kristus – nousi kuolleista kolmantena päivänä (ἀναστάντα τῆς τρίτης ἡμέρας). Sanamuoto on saatu kirjasta Thurén, J 1977, 113.

¹¹ Pol. Fil. 1:2; 2:1; 9:2.

sus todella syntyi, söi ja joi, kärsi ja kuoli, ja Jumala, hänen Isänsä herätti hänet todellisesti kuolleista.¹² Samaa asiaa smyrnalaisille opettaessaan Ignatios kirjoittaa, että hän (Jeesus Kristus) todella kärsi, niin kuin hän myös todella herätti itsensä kuolleista (ἀληθῶς ἀνέστησεν ἑαυτον¹³). Ignatios ei sen tarkemmin täsmennä eikä enempää korosta Jeesuksen aktiivista itsensä herättämistä, vaan opetuksen painopiste on ”todellisessa” tapahtumisessa ”näennäisen” sijasta.¹⁴

A. Oepke vertailee teologisessa sanakirjassa¹⁵ sanojen ἀνιστάναι ja ἐγείρειν sävyeroa siten, että Uusi testamentti mahdollisesti käyttää mieluummin sanaa ἐγείρειν sen vuoksi, että se ilmaisee paremmin jumalallisen teon konkreettista luonnetta. Oepken mielestä voidaan silti kummallakin verbillä yhtäläisesti ilmaista kuolleista herättäminen Jumalan teoksi. Markuksen evankeliumissa niin sanotuissa kärsimysilmoituksissa on verbi ἀνιστάναι, Matteuksen evankeliumissa vastaavissa kohdissa ἐγείρειν ja Luukkaan evankeliumissa molemmat. Oepken mukaan vasta Johanneksen evankeliumin teologiassa on ajatus, että Jeesus itse on nostaa itse itsensä kuolleista.¹⁶

Aimo T. Nikolaisen mukaan Uuden testamentin kirjat sisältävät eri traditioista ja kerrostumista ainakin kymmenen erilaista kristologista kaavaa ja niiden yhdistelmiä. Kristologiset lausekset hän ryhmittää kolmeen ryhmään: ylösnousemuksen kristologiat, ennalta olemisen kristologiat ja Jeesuksen elämänhistorian kristologiat. Näiden kaikkien ytimessä on varhainen lähetys-

---

¹² Ign. Trall. 9:2. ”Joka myös todella herätettiin kuolleista, kun hänen isänsä hänet herätti”, ὅς καὶ ἀληθῶς ἠγέρθη ἀπὸ νεκρῶν, ἐγείραντος αὐτὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Kreikankielinen teksti <http://www.ccel.org/l/lake/fathers/ignatius-trallians.htm>. Luettu 27.5.2012.

¹³ Ign. Sm. 2:1. Kreikankielinen teksti <http://www.ccel.org/l/lake/fathers/ignatius-smyrnaeans.htm>. Luettu 27.5.2012.

¹⁴ Kun Jukka Thurén kiinnittää huomiota Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustuksen ylösnousemusta kuvaavaan verbiin ἀνιστάναι, hän viittaa myös Ignatioksen kahteen tapaan kuvata Kristuksen ylösnousemusta. Thurén J 2002, 108 viite 269.

¹⁵ Theological Dictionary of the New Testament (TDNT).

¹⁶ Oepke 1964/1983b, 335.

saarna Jeesuksesta, jonka Jumala herätti kuolleista ja joka on tuleva takaisin. Kuolleista herättämisestä käsin selitetään yhä monipuolisemmin Jeesuksen olemusta, ennalta olemisen sisältöä ja Jeesuksen maanpäällistä toimintaa.¹⁷ Samoin Juha Pihkala nimeää useita kristologisia perusmalleja Uudesta testamentista, mutta korostaa, että niistä useimmat eivät ole toisiaan pois sulkevia, vaan ennemminkin toisiaan täydentäviä. Hänen mukaansa nykytutkimus ei enää katso kristologioiden kehittyneen ajan mittaan ”alakristologias-
ta” ”yläkristologiaan”, vaan molemmat ”navat” ovat rinnakkain olemassa Uudessa testamentissa. Samoin erilaiset kristologiat ovat rinnakkaisia ja päällekkäisiä.¹⁸ Heikki Räisänen huomauttaa, että ”alakristologian” on täytynyt olla varhainen, koska muutoin sen ilmaantumista ylipäänsä olisi vaikea selittää.¹⁹

---

¹⁷ Nikolainen 1971, 307–308.

¹⁸ Pihkala 2004, 5. Pihkalan esittämä kristologioiden jäsenyys: 1) korotuskristologia, 2) kaksivaihekristologia, 3) pre-eksistenssikristologia, 4) inkarnaatiokristologia, 5) synoptikkojen ihmisyydestä lähtevä kristologia ja 6) kosminen kristologia. Pihkala 2004, 6–10.

¹⁹ Räisänen 2010, 198–199.

2 VERBIT ἀνιστάναι, 'nousta' ja ἐγείρειν, 'herättää'²⁰

Kuolleen muuttuminen uudestaan eläväksi on tavallisen elämänkulun ulkopuolella oleva ilmiö, eikä ole olemassa vain siihen liittyviä sanoja ja käsitteitä. Lähimpiä vertauskohtia ovat nukkuvan herääminen, sairaan elpyminen tai maassa makaavan nouseminen jalkeille. Uuden testamentin kohdissa, joissa puhutaan kuolleen palaamisesta uudelleen elämään, esiintyvät yleisesti verbit ἀνιστάναι, 'nostaa'; 'nousta' ja ἐγείρειν, 'herättää'; 'herätä' sekä muutaman kerran ζῆν, 'elää' ja ζωοποιέν, 'tehdä eläväksi'. Tässä luvussa esitellään ensin perustietoja verbeistä ἀνιστάναι ja ἐγείρειν ja erikseen kreikan kielen passiivimuotojen tulkintoja. Sanat ζῆν ja ζωοποιεῖν tulevat esille myöhemmin eri raamatunkohtien yhteydessä.

2.1 Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν merkitykset ja käyttö

2.1.1 ἀνιστάναι

Klassisen kreikan sanakirja jäsentää verbin ἀνίστημι/ἀνιστάναι merkitykset ja käyttöyhteydet seuraavasti:²¹

A. Verbillä kausaalinen merkitys, transitiivinen käyttö²²

- I
- 1) *nostaa pystyyn, nostaa seisomaan*
  - 2) *herättää unesta*
  - 3) *herättää kuolleista (kielteisenä Il.24.551²³),*

---

²⁰ Tässä otsikossa verbit ovat infinitiivimuodossa, tekstissä käytetään perusmuotona myös perinteistä "sanakirjamuotoa" akt. ind. prees. yks. 1. silloin kun käytettyä apuneuvoa siteerataan suoraan.

²¹ ἀνίστημι, Liddell & Scott 1996. Suomentokset englannista ovat omiani.

²² Kausaalinen tarkoittaa 'saada aikaan', 'aiheuttaa'; transitiivinen on verbi, joka saa objektin.

²³ Homeroksen Ilias.

nostaa kurjuudesta

4) *asettaa tehtävään, nostaa esiin*

5) a) *pystyttää patsas, rakentaa kaupunki*

b) *rakentaa uudelleen, ennallistaa*

6) *asettaa myytäväksi*

II *nostattaa (kapina), kiihottaa (toista vastaan)*

III 1) *hajottaa kokous*

2) *siirtää kansa muualle asumaan (pakolla)*

3) *karkottaa*

4) *nostaa puhumaan*

5) *kutsua todistajaksi*

B. Verbillä intransitiivinen käyttö²⁴

I 1) *nousta ylös, nousta puhumaan, nousta istuimelta*

kunnioituksen osoitukseksi

2) *nousta vuoteelta tai unesta*

3) *nousta kuolleista (neljä esimerkkiä kirjallisuudesta)*

4) *toipua sairaudesta*

5) *nousta puolustautumaan*

II 1) *nousta lähtemään, mennä pois*

2) *joutua muuttamaan maasta (pakolla)*

3) *nousta puolustautumaan (tuomioistuimessa).*

---

²⁴ Intransitiiviverbi ei saa objektia.

2.1.2 ἐγείρειν

Edellä mainittu sanakirja esittelee sanan ἐγείρω/ἐγείρειν merkitykset ja käyttöyhteydet näin:²⁵

I Aktiivimuoto

- 1) *herättää* (unesta ja kuvaannollisesti)
- 2) *herättää, kiihottaa*
- 3) *herättää kuolleista* (Matt. 10:8), *parantaa sairaudesta* (Jaak. 5:15)
- 4) *pystyttää rakennus*

II Passiivimuoto

- 1) *herätä*, myös metaforana
perfekti: *olla hereillä*
- 2) *kiihtyä*

III Aktiivimuoto, intransitiivinen

herätä.

2.1.3 Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν vertailua

Sanakirjatietojen perusteella kummankin sanan merkitysalueet vaikuttavat melko selviltä ja ymmärrettäviltä. ἀνιστάναι ja ἐγείρειν merkitsevät osittain samaa, osittain kummallakin on omat erityisalueensa. Molemmat ovat suhteellisen yleisiä, ja sanakirjassa on runsaasti esimerkkejä kirjallisuudesta. Verbien erilaisuudesta voi tehdä alustavia havaintoja. ἀνιστάναι on μi-verbeihin kuuluva yhdysverbi, ja sen kantasanan merkitys 'seistä' liittyy

---

²⁵ ἐγείρω, Liddell & Scott 1996. Suomennokset englannista ovat omiani.

asentoon. Etuliitteellä ilmaistaan näkyvä asennon muutos, liike ja liikkeellelähtö: 'nousta ylös', 'nostaa pystyyn'. μι-verbien taivutus kuuluu omaan ryhmäänsä, taivutus on osittain poikkeava, osittain puutteellinen.²⁶ ἐγείρειν on "tavallinen" ω-konjugaation verbi, jonka ydinmerkitys 'herätä' tai 'herättää' liittyy heräämiseen ja jonkin uuden viriämiseen, myös sisäiseen muutokseen.

Sanakirjan esitystapa herättää kuitenkin kysymyksiä. Miksi ἀνιστάναι-verbillä on jäsennys A) kausaalinen, transittiivinen, B) intransitiivinen, mutta ἐγείρειν-verbillä I) aktiivi, II) passiivi, III) aktiivi, intransitiivinen? Molemmat verbit näyttävät olevan sekä transittiivisiä että intransitiivisiä. Molempien verbien pääluokkien ja tempusten merkitykset tulevat epäsuorasti, vai-vihkaa näkyviin. ἀνιστάναι ei näytä juurikaan esiintyvän passiivissa, vaan aktiivimuoto on tyypillinen ja mediumi myös mahdollinen. ἐγείρειν-verbien passiivi näyttää saavan intransitiivisen merkityksen 'herätä', 'nousta', mutta tarkemmin ei selitetä asiaa. Perfektin preesens-merkitys 'olla hereillä' kerrotaan erikseen.²⁷

Selittävät ja tulkitsevat Uuden testamentin kreikan sanakirjat ja kieliopit täydentävät yleissanakirjan antamaa kuvaa ja tarttuvat myös ongelmakohtiin.

2.1.4 ἀνιστάναι ja ἐγείρειν Uudessa testamentissa²⁸

ἀνιστάναι/ἀνίστημι-sanan yleismerkitykset ovat TDNT:n mukaan nämä:²⁹

---

²⁶ Aejmelaesus 2003, 105–113.

²⁷ ἀνίστημι, Liddell & Scott 1996. ἐγείρω, Liddell & Scott 1996.

²⁸ Computer Concordancen mukaan esiintymismäärät: ἀνιστάναι 108 ja ἐγείρειν 144 kertaa.

²⁹ Theological Dictionary of the New Testament. 1964/1983. Artikkelit kummastakin verbistä ἀνιστάναι ja ἐγείρειν on laatinut sama kirjoittaja A. Oepke.

- a) *nostaa pystyyn* (makuulla oleva), *herättää* nukkumassa oleva, *asettaa tehtävään, karkottaa* kansa (transitiivinen, henkilöobjekti),
pystyttää esimerkiksi pylviä tai alttareita (transitiivinen, esineobjekti)
- b) *nousta ylös, herätä vuoteelta, toipua* (intransitiivinen),
nousta ylös puhumaan todistajana tai tuomarina.³⁰

ἀνιστάναι-verbillä on lisäksi Raamatussa (VT ja UT) seuraavia merkityksiä ja käyttöyhteyksiä:

- a) heprean tapaan yhdessä toisen verbin kanssa ilmaisee toiminnan alkamista tyyliin ”hän nousi ja lähti” (intransitiivinen)
- b) ἀνιστάναι σπέρμα, ”herättää siemen” eli *hankkia jälkeläisiä* (semitismi)
- c) *nostaa, herättää* johtaja tai profeetta
- d) *herättää kuolleista* (transitiivinen), *herätä kuolleista* (intransitiivinen).³¹

ἐγείρειν/ἐγείρω-sanan yleismerkitykset ovat TDNT:n mukaan seuraavat:

- a) *herättää unesta* (transitiivinen, henkilöobjekti), *herätä* (intransitiivinen, passiivissa)
- b) *herättää, nostattaa* (transitiivinen, muu kuin henkilöobjekti, esimerkiksi kiista)
- c) *pystyttää, nostaa ylös* esimerkiksi rakennus tai pylväs (transitiivinen), *nousta ylös* (intransitiivinen)
- d) *herättää kuolleista* (transitiivinen), *herätä kuolleista, nousta kuolleista* (intransitiivinen).³²

TDNT:n mukaan sanan ἐγείρειν käyttö ja merkitykset Uudessa testamentissa ovat samat kuin Raamatun ulkopuolisessa kirjallisuudessa. Heprean vaikutuksesta myös sanalla ἐγείρειν voi olla samanlainen toiminnan alkamisen

³⁰ Oepke 1983a, 368. Vrt. Liddell & Scott 1996.

³¹ Oepke 1983a, 368-369.

³² Oepke 1983b, 333-334. Vrt. Liddell & Scott 1996.

merkitys kuin sanalla ἀνιστάναι. Tässä tutkimuksessa on tärkein d)-kohdan merkitys, jota Uudessa testamentissa esiintyy sekä aktiivin transitiivisessa (*herättää kuolleista*) että passiivin intransitiivisessa (*herätä kuolleista, nousta kuolleista*) muodossa.³³

Substantiivi ἀνάστασις merkitsee Uudessa testamentissa nimenomaan kuolleen heräämistä eloon ja nousemista kuolleiden joukosta (esiintyy 41 kertaa), ja vain yhden kerran sanalla on eri merkitys³⁴. Substantiivi ἔγερσις, 'kuolleista herääminen / kuolleista herättäminen', 'ylösnousemus' esiintyy UT:ssa vain yhden kerran, silloin Jeesuksesta kerrottaessa (Matt. 27: 53).³⁵

Miksi käyttöön vakiintui ἀνάστασις, 'ylösnousemus kuolleista', voi liittyä vastaavan verbin mahdolliseen ergatiiviseen³⁶ sävyyn: lopputulos ja ilmiö sinänsä on tärkeämpi kerrottava kuin teon tekijä.

2.2 Passiivimuotojen tulkinnan ongelmat

2.2.1 Passiivin käyttötapoja

Klassisessa ja Uuden testamentin kreikassa verbeillä on kolme pääluokkaa: aktiivi, mediumi ja passiivi. Aktiivi on samankaltainen kuin suomenkin, mutta passiivilla on sekä yhteisiä piirteitä suomen passiivin kanssa että siitä poikkeavia ominaispiirteitä. Suomen kielessä ei ole mediumia, joka on aktiivin ja passiivin välimuoto. Kreikassa lauseen passiivimuodossa oleva verbi

---

³³ Oepke 1983b, 334.

³⁴ Luuk. 2:34.

³⁵ Näistä sanakirjoista ei löydy vastausta siihen, onko ἀνάστασις välttämättä substantiivijohdos 'nousemus', 'nouseminen' intransitiivisesta merkityksestä 'nousta', kun verbillä kuitenkin on myös selvästi käytössä merkitys 'nostaa', jolloin ἀνάστασις voisikin merkitä 'nostamus', 'ylös nostaminen'.

³⁶ Ergatiivisuudesta lähemmin luvussa 2.2.1.

taipuu kaikissa persoonissa kieliopillisen subjektin mukaisesti. Tämä subjekti on toiminnan kohde, joka "sallii" itseensä kohdistuvan toiminnan. Toiminnan aiheuttaja voidaan jättää ilmaisematta tai se ilmaistaan agenttirakenteella, tavallisimmin ὑπὸ-preposition avulla. Mediumi on muodoltaan passiivin kaltainen indikatiivin preesensissä ja perfektissä, mutta merkitykseltään sellainen aktiivi, jossa subjekti kohdistaa toiminnan itseensä.³⁷

Tutkimusaiheessani hämmäntäväksi ongelmaksi osoittautuu ἐγείρειν-verbien passiivimuotojen tulkinta eli onko kulloinkin kyseessä "aito passiivi", jonka merkitys on "hänet on herätetty kuolleista" vai käytetäänkö passiivia "mediaalisesti" ja intransitiivisesti, jolloin merkitys on "hän heräsi kuolleista". Perinteinen Uuden testamentin kreikan kielioppi (BDF) kertoo, että hellenistisenä aikana kieli muuttui siten, että mediumin käyttö jatkuvasti väheni ja korvautui passiivilla, ja mediumin merkitys siirtyi yhä enemmän passiiville.³⁸ Siis muodoltaan passiivisella verbillä on aktiivin merkitys. Tämä näkyy myös Uuden testamentin kielessä³⁹ ja ἐγείρειν-verbien kohdalla.

Samaa näkemystä edustaa J.Kremer EDNT:n artikkeleissa ἀνάστασις/ἀνιστάναι ja ἐγείρειν.⁴⁰ Hänen mielestään Uuden testamentin kreikassa ἀνιστάναι ja ἐγείρειν ovat useimmiten synonyymejä, koska kumpikin itse asiassa pohjautuu samaan heprean/aramean sanaan *qum*, nousta. Hänen mukaansa sanalla ἐγείρειν on passiivissa mediumin merkitys, aktiivinen ja intransitiivinen, aoristissa 'nousi', 'heräsi'. Kremer tukeutuu myös sellaisiin UT:n ἐγείρειν-sanan passiivin käyttöyhteyksiin, joissa arkinen merkitys "nousta" on kiistaton.⁴¹ Hofius jatkaa samalla linjalla ja esittää lisäperusteluja verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν käyttöyhteyksistä LXX:ssa ja Uu-

---

³⁷ Kiilunen & Hakola 2007, 85–87.

³⁸ Blass & Debrunner 1961.

³⁹ BDF § 78; § 307.

⁴⁰ EDNT = Exegetical Dictionary of the New Testament.

⁴¹ Kremer 1990, 375.

nessa testamentissa.⁴² Hofius painottaa sitä, että varhainen uskontunnustus käsitti rinnakkaisiksi molemmat muodot ”Jumala herätti Jeesuksen kuolleista” ja ”Jeesus nousi kuolleista”, ja että jälkimmäisessä tunnustuksessa on lisäksi samaa merkitsevänä joko aktiivimuotoinen ἀνίστασθαι (kuten 1. Tess. 4:14) tai passiivimuotoinen ἐγείρεται (kuten Room. 4:25).⁴³

Uuden testamentin kreikan erityispiirteitä on monipuolisesti kuvannut Stanley E. Porter, ja yleishavaintonaan hän toteaa, että seemiläisten kielten vaikutusta Uuden testamentin kreikkaan on ilmeisesti yliarvioitu.⁴⁴ Hänen mukaansa vaikutus on suurinta sanastossa eikä niinkään kielen käyttötavoissa. Hän ei kiellä, että passiivia käytetään korvaamaan aktiivi-ilmausta, jossa Jumala olisi subjekti, eli *passivum divinum* esiintymistä hän ei kiellä, mutta perusteluksi hän ei oikein kelpuuta väitettä pyrkimyksestä välttää Jumalan nimen mainitsemista, koska evankeliumeissa kuitenkin usein puhutaan Jumalasta selvin sanoin.⁴⁵ Porter muistuttaa, että passiivi on pääluokka, joka erityisen korostetulla tavalla kohdistaa huomion kieliopilliseen subjektiin, teon vastaanottajaan, todellisen tekijän sijasta riippumatta siitä tuleeko todellinen tekijä esille vai ei.⁴⁶

Erilaisen, mielestäni hyödyllisen, näkökulman keskusteluun tuo O'Donnell, joka oli huomannut kuvailevien sanakirjojen ja kielioppien toistavan samoja aikaisempia käsityksiä ja siirtävän lausumia kirjasta toiseen vuosikymmenien ajan määrittelemättä käsitteitä sen enempää. Esimerkiksi verbin transitii-

---

⁴² Hofius 2002.

⁴³ Hofius 2002, 104–105. Nämä raamatunlauseet ovat minun valitsemani esimerkit.

⁴⁴ Porter 1994/2005, 13.

⁴⁵ Porter 1994/2005, 65.

⁴⁶ Esimerkkilauseena Mark. 1:9 Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου. Käännöksessä ”Johannes kastoi Jeesuksen” ei saada esille korostus- ja vivahde-eroa. Jeesus ”antoi kastaa” itsensä, oli ”passiivinen”, mutta tapahtuman keskipisteessä. Myös kuolleista herättämisestä ja kuolleista nousemista koskevien lauseiden tulkinnassa on tarpeellista muistaa tämä kreikan passiivin piirre. Passiivin ja mediumin pääluokista myös Kiilunen & Hakola 2007, 84–89. Havainnollistavassa kuvassa on ἐγείρεται-verbi s. 89!

visuus ja intransitiivisuus on hänen mukaansa jäänyt määrittelemättä tarkemmin. Tulkitsevien sanakirjojen ongelmaksi hän näkee epäjohtonmukaisuuden ja tieteenalojen sekoittumisen. Esimerkiksi kun Kremer tekee artikkelissaan päätelmiä ἐγείρειν verbin intransitiivisuudesta eri tilanteissa, O'Donnell huomauttaa hänen tekevän päätelmänsä teologisin eikä kielellisin perustein. Tämän vuoksi O'Donnell pyrki etsimään uusia kielestä lähteviä menetelmiä, joilla voisi selvittää verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν ominaisuuksia, erityisesti niiden transitiivisuuden ja intransitiivisuuden luonnetta. Niin sanotun kollokaatioanalyysin avulla hän on kuvannut näiden verbien eroja ja verbin pääluokan vaikutusta verbin semanttiseen merkitykseen. Hän on tehnyt luettelon Uudessa testamentissa esiintyvistä verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν lähellä olevista sanoista (neljä edeltävää ja neljä seuraavaa sanaa). Kummankin verbin yleisyysjärjestyksessä esitetystä sanaluettelosta hän on huomannut, että näiden verbien "seurassa" on eri sanat. ἐγείρειν -sanan lähellä on paljon useammin tekijää tai teon kohdetta ilmaiseva erisnimi kuin verbin ἀνιστάναι yhteydessä. Tämä saattaa merkitä sitä, että ἀνιστάναι on ergatiivinen⁴⁷ verbi, jota voidaan käyttää silloin, kun ei haluta mitenkään viitata teon tekijään, vaan pelkästään kertoa jostakin ilmiöstä. Verbi ἐγείρειν puolestaan ilmaisee teon tekijän tai kohteen todennäköisemmin kuin verbi ἀνιστάναι. Analyysissään O'Donnell kuvasi myös verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν pääluokkien ja aspektien erilaisen jakauman, jonka kuvasti verbien erilaista käyttöä. "Lopullista" vastausta ἐγείρειν -verbin passiivimuotojen merkitykseen O'Donnell ei pyrkinyt antamaan, mutta hän halusi suunnata tutkimusta uusille kielen tutkimuksen alueille ja pitää erillään teologiset tulokset kielen tutkimuksen tuloksista.⁴⁸

---

⁴⁷ Ergatiivinen on verbi, joka voi saada saman asian objektikseen (ollessaan transitiivinen) kuin subjektikseen (ollessaan intransitiivinen). Esimerkki englannista: I closed the door. / The door closed. O'Donnell 1999, 155-159.

⁴⁸ O'Donnell 1999, 161.

Tähän mennessä on kuitenkin tullut selväksi, että verbit ἀνιστάναι ja ἐγείρειν ovat monessa suhteessa erityyppisiä verbejä. Sanakirjojen erilainen jaottelu, johon alussa kiinnitin huomiota, perustuu ilmeisesti tähän todelliseen erilaisuuteen. Lyhyeksi yhteenvedoksi verbien semanttisesta merkityksestä sopivat suomenkielisen oppikirjan sanaston tiedot:

ἀνιστάναι/ἀνίστημι = 'nostaa', 'herättää'; *juuriaor. ja med.* 'nousta', 'astua esiin'.
ἀνάστασις = 'nouseminen', 'herääminen'; 'ylösnousemus' ἐγείρειν/ἐγείρω =
'herättää', 'nostaa'; 'nousta'; *pass.* 'herätä', 'nousta'.⁴⁹

2.2.2 Passivum divinum

O'Donnell on varmasti oikeassa siinä, että on syytä pitää erillään kielelliset päätelmät ja teologiset tulkinnat, mutta toki molempia tarvitaan Raamattua selitettäessä. *Passivum divinum* ei ole kieliopillinen kategoria, vaan sen tunnistaminen perustuu teologiseen tulkintaan. Jeremias jäljittää *passivum divinum*in juuria juutalaiseen apokalyptiseen kirjallisuuteen, jossa se ei ollut ainoastaan Jumalan nimen avoimen käytön välttämistä vaan samalla Jumalan lopun aikojen toiminnan salaisuuksien kuvausta. Jeremias luettelee Jeesuksen puheista parikymmentä eri tapaa ilmaista Jumala ja hänen toimintansa, esimerkiksi "taivaat", "isä", "valtakunta", "enkeli" ja niin edelleen. Kaikkein yleisin kiertoilmaus (sata kertaa synoptisissa evankeliumeissa) Jeesuksen puheissa on ollut passiivimuotoisen verbin käyttö, jolla Jeesus antaa ymmärtää puheena olevan asian takana olevan Jumalan, joka juuri nyt Jeesuksessa paljastaa salaisuuksiaan.⁵⁰

---

⁴⁹ Kiilunen & Hakola 2007.

⁵⁰ Jeremias 1971, 9–12.

2.3 Luettelo: ἀνιστάναι ja ἐγείρειν Uudessa testamentissa

Edellisten lukujen kartoitukset verbeistä ἀνιστάναι ja ἐγείρειν vahvistavat käsitystä niiden keskeisyydestä tutkimuskysymyksessäni. Vastaus ei kuitenkaan löydy vielä sanatason tutkimisella. Seuraavaksi olen halunnut järjestyksessä luetteloita verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν esiintymät Uudesta testamentista lyhyen kontekstiviitteen ja suomennoksen kanssa. Luettelo on tutkimuksen liitteenä. Luettelo noudattaa Uuden testamentin kirjoitusten järjestyttä. Tekstikohdat on otettu NA-27:n mukaisesti, mutta tilan säästämiseksi sanoja on saatettu jättää välistä pois ilman merkintää. Verbin muoto on määritelty pääluokan, tempuksen ja moduksen mukaan, yksittäistapauksissa persoonan, suvun ja luvun mukaan. Merkintä mediumi/passiivi on merkitty kaikkiin niihin, joiden mediumi ja passiivi ovat samanmuotoiset. Käännökset ovat omiani, suuntaa antavia, välillä ristiriitaisia ja kysymysmerkillä varustettuja. Luettelo on tarkoitettu lukemisen apuvälineeksi.

Tarkasteltaessa verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν esiintymistä UT:ssa tämän luettelon avulla havaitaan, että verbi ἐγείρειν esiintyy useammin ja useammissa muodoissa (18 muotoa / 144 esiintymää) kuin ἀνιστάναι (11/108). Partisiippirakenteet ovat kummallakin tyypillisiä ja yleisiä. Usein näissä tapauksissa näyttää olevan kyse seemiläisen kielen mukaisesta kaksinkertaisesta ja monisanaisesta ilmauksesta ("hän nousi ja lähti" pelkän "hän lähti" sijaan). Passiivia ei verbillä ἀνιστάναι esiinny lainkaan.

Verbin ἐγείρειν aktiivin merkitys 'herättää' esiintyy esimerkiksi Matt. 8:25 ja rinn., Ap. t. 12:7 (unesta) ja 'nostaa' Mark. 1:31, Ap. t. 3:7, Ap. t. 10:26 (jalkeille). Passiivin indikatiivin aoristi merkityksessä 'nousi ylös' esiintyy esimerkiksi Matt. 8:15, Matt. 9:25, Mark. 2.12, Joh. 11:29, Ap. t. 9:8; näissä kohdissa merkitys on ilmeinen 'nousi', 'nousi jalkeille', 'nousi maasta', eli passiivi on

käännettävä aktiivilla ja intransitiivisesti. Kuolleista herättämisen ja heräämiseen erityismerkitykseen palataan jäljempänä raamatunkohtien käsittelyssä. Käskymuotoja esiintyy toistakymmentä kertaa preesensin aktiivimuodossa ἐγείρει⁵¹, 'nouse' tai 'herää'. Merkitys 'herättää' on vain kerran Matt. 10:8, jossa opetuslapset saavat käskyn herättää kuolleita. Passiivin aoristimuotoinen käsky on vain kehoituksessa opetuslapsille nousta maasta "kirkastusvuorella" Matt. 17:7 ja toisen kerran Nainin lesken pojalle Luuk. 7:14, ja näissä molemmissa on selvästi intransitiivinen merkitys.

Verbi ἀνιστάναι puolestaan esiintyy kaikkein useimmin aktiivin partisiipin aoristissa yhdessä jonkin toisen verbin kanssa, jolloin merkitys on 'nousta' seisomaan / kävelemään / puhumaan. Näitä on nimenomaan synoptisissa evankeliumeissa, Matteuksella pari kertaa, Markuksella 7 ja Luukkaan kaksoisteoksessa lähes 40 kertaa. Aktiivin indikatiivissa ἀνιστάναι on muutamman kerran, esimerkiksi Mark. 5:42. Mark. 9:27, Luuk. 4:16, luuk. 8:55, Luuk. 10:25, Joh. 11:31, Ap. t. 9:32, näissä kaikissa merkitys on 'nousta seisomaan', 'nousta ylös'.⁵² On huomattava, että verbillä ἀνιστάναι on aktiivissa myös merkitys 'nostaa', 'herättää' Apt. 9:41 (Pietari nosti Tabitan jalkeille), Matt. 22:24 ('herättää' / saada aikaan jälkeläisiä'), Joh. 6:39, 40, 44, 54 (Jeesus sanoo herättävänsä viimeisenä päivänä "jokaisen, joka..."), Apt. 3:22, 7:37 (Jumala nostaa profeetan) ja Ap. t. 2:24, 32, 13:32 (Jumala herätti Jeesuksen kuolleista).⁵³

Luettelosta näkyy verbien ἀνιστάναι tai ἐγείρειν esiintyminen joskus tiheinä ryppäinä. Matt. 1 ja 2 luvuissa Joosefin herääminen unesta ja lähteminen toistuu viidesti. Sairaana parantamisen yhteydessä voi olla ensin ennakoiva lause,

---

⁵¹ Matt. 9:5, Mark. 2:9, 2:11, 3:3, 5:41, 10:49, Luuk. 5:23, 5:24, 6:8, 8:54, Joh. 5:8, Ap. t. 3:6, Ef. 5:14, Ilm. 11:1.

Preesensin esiintyminen näissä käskyissä on katsottu vakiintuneeksi ilmaukseksi, lisäksi merkitys on kiistatta intransitiivinen. Fanning 2002, 348–349.

⁵² Nämä aoristit ovat juuriaoristeja, joilla on intransitiivinen merkitys.

⁵³ Nämä aoristit ovat sigma-aoristeja, joilla on transitiivinen merkitys.

sitten sairaalle osoitettu käsky ja lopuksi tapahtuneen toteaminen, eli verbi toistuu kolmesti. Myös koko luku 1. Kor. 15 on verbin ἐγείρειν esiintymien hyvin voimakas tihentymä. Jeesuksen keskustelussa saddukeusten kanssa substantiivi ἀνάστασις esiintyy usean kerran. Tällaisilla tihentymillä on tietysti merkitys kulloisenkin sisällön kannalta, mutta tällaiset tihentymät on myös muistettava mahdolliseksi tuloksia vinouttavaksi tekijäksi arvioitaessa vaikka O'Donnellin "lähellä esiintyvien sanojen" tutkimuksen tuloksia.

Tärkeänä pidän havaintoa, että monesti verbit ἀνιστάναι ja ἐγείρειν esiintyvät kumpikin yhdessä samaa tapahtumaa kuvattaessa tai muutoin lähekkäin samantapaisissa tilanteissa. Näin on Matt. 9:9 ja 9:19; Matt. 12:41–42, Luuk. 11:31–32; Mark. 5:41–42, Matt. 9:25, Luuk. 8:54–55; Mark. 9:27; Luuk. 6:8; Luuk. 8:54; Luuk. 9:7–8; Luuk. 11:7–8; Joh. 11:29, 31; Ap. t. 10:26; Ap. t. 12:7. Näissä kohdissa näkyy mielestäni sekä näiden verbien sama merkitys ('nousta') että hieman toisiaan täydentävä ilmaisu (nousemisen jakaminen heräämiseen ja pystyyn nousemiseen). Apostolien teoissa myös Jeesuksen palautumisesta kuolemasta elämään kerrotaan molemmilla verbeillä saman aiheen aikana esimerkiksi Ap. t. 13:30, 33, 34.

Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν käyttö yleismerkityksessä on selvästi yleisempää kuin erityismerkityksessä 'herättää kuolleista' tai 'nousta kuolleista'. Verbinä ἐγείρειν on kielellisesti monivivahteisempi ja ἀνιστάναι niukempi. Jotkin ilmaukset ovat sinällään monimielisiä, esimerkiksi viittaukset profeettojen ilmestymiseen näyttävät samalla viittaavaan siihen, että Jeesus on ilmestynyt viimeisenä profeettana Mooseksen kaltaisena, ilmestynyt profeettojen tavoin Jumalan vaikutuksesta.

3 KUOLLEISTA HERÄTTÄMINEN JA KUOLLEISTA NOUSEMINEN UUDEN TESTAMENTIN TEKSTEISSÄ

Tässä luvussa tarkastelen kuolleista herättämiseen ja kuolleista nousemiseen liittyviä Uuden testamentin tekstikohtia. Jeesuksen kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen liittyvien kohtien lisäksi mukana ovat kertomukset henkilöistä, jotka Jeesus herätti kuolleista, ja viittaukset eskatologiseen, aikojen lopulla tapahtuvaan kuolleiden herättämiseen, yleiseen ylösnousemukseen. Käsittelyjärjestys on seuraava: synoptiset evankeliumit, Apostolien teot, Johannekseksen evankeliumi, Paavalin kirjeet aikajärjestyksessä ja muut UT:n kirjat.⁵⁴ Tekstikohdat on koottu luetteloksi, josta saa myös yleiskuvan siitä, mikä asema näillä aiheilla on Uuden testamentin eri kirjoissa. Luettelo on liitteenä.

Tarkasteltavat tekstit noudattavat kreikankielisen Uuden testamentin Nestle-Alandin 27:n kriittisen edition sanamuotoa, ja suomennokset ovat vuoden 1992 kirkkoraamatun käännöksestä (KR-92), ellei toisin mainita. Analyysi käsittää kielen tarkastelun ja sisällön tulkinnat lyhyiden tekstijaksojen jälkeen. Myöhemmissä luvuissa pyrin tiivistämään tulokset synteetiksi ja vastaamaan tutkimuskysymykseen.

3.1 Synoptiset evankeliumit

Synoptisten evankeliumien kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen liittyvät kohdat voidaan jaotella neljään ryhmään: 1) Jeesuksen ihmetekoihin, 2) niin sanottuihin kärsimysilmoituksiin, 3) Jeesuksen keskusteluun

---

⁵⁴ Käsittelyjärjestys voisi olla erilainenkin. Käytännöllisintä lukemisen kannalta on noudattaa UT:n omaa järjestystä mahdollisimman paljon. Apostolien teot on tässä siirretty lähemmäs Luukkaan kaksoisteoksen ensimmäistä osaa. Aikajärjestys puolestaan vaikuttaa kiinnostavalta Paavalin kirjeiden osalta.

saddukeusten kanssa ylösnousemuksesta eli kuolleiden herättämisestä ja 4) pääsiäisen tapahtumiin. Tutkimuskysymykseni kannalta keskeisiä ovat ne kohdat, joissa viitataan Jeesuksen herättämiseen tai nousemiseen kuolleista, siis kärsimysilmoitukset ja kertomukset pääsiäisen tapahtumista. Tärkeitä ovat silti myös kertomukset, joissa Jeesus herättää eloon jonkun kuolleen henkilön, ja ainutlaatuinen on kuvaus saddukeusten kanssa käydystä keskustelusta. Kysymys siitä, mitä Jeesuksesta ajateltiin, on avoimesti tai kätkeytysti mukana näissä kaikissa teksteissä. Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν kaikkien käyttötapojen tarkastelu valaisee sekä näiden verbien merkityksiä että tekstikohtien sisältöjä.

3.1.1 Jeesuksen ihmetekoja

Jeesus parantaa Jairoksen tyttären (Mark. 5:21–43 ja rinn.⁵⁵)

Markus kertoo synagogan esimiehen Jairoksen tyttären tapauksesta yksityiskohtaisimmin ja Matteus niukimmin, mutta kaikki synoptikot esittävät ydin kohdat samalla tavalla. Jeesus on julkisen toimintansa aktiivisessa alkuvaiheessa. Hän toimii keskellä väkijoukkoja, ja ihmisiä tulee ja menee. Kertomuksessa meneillään olevaan tilanteeseen tulee keskeytyksiä, ja aivan tapahtumien loppuksi Jeesus herättää eloon sairauteen menehtyneen tytön. Lukija saa vaikutelman, että evankelistat haluavat kuvata tätä moninaisuutta ja sen avulla Jeesuksen persoonaa ja toimintatapoja: Jeesus tekee Jumalan tekoja ja auttaa tarvitsevia valikoimatta.

Kaikissa evankeliumeissa kuolemanvakavasti sairastunut tyttö todetaan kuolleeksi, ennen kuin Jeesus ehtii hänen kotiinsa. Siellä Jeesus toimii määrä-

---

⁵⁵ Matt. 9:18–26; Luuk. 8:40–56.

tietoisesti, ottaa tyttöä kädestä ja Markuksen (ja Luukkaan) mukaan käskää tytön nousta, ja tyttö nousee (Mark. 5:41–42a, KR-38):

καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ ταλιθα κουμ, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον· τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε⁵⁶. καὶ νouse. εὐθὺς ἀνέστη⁵⁷ τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. Ja hän tarttui lapsen käteen ja sanoi hänelle: ”Talita kuum!” Se on käännettynä: Tyttö, minä sanon sinulle, nouse. Ja heti tyttö nousi ja käveli.

Jeesuksen arameankielisen käskyn Markus (Mark. 5:41) tallettaa ja kääntää ἐγείρειν-verbillä ja kertoo tytön henkiin heräämisen ἀνιστάναι-verbin avulla. Luukas (Luuk. 8:54–55) jättää pois aramean sanan, mutta kreikaksi hän käyttää samoja verbejä ja muotoja kuin Markus: ἔγειρε – – καὶ ἀνέστη. Matteus (Matt. 9:25b) kertoo vain, että Jeesus ottaa tyttöä kädestä ja tyttö nousee: καὶ ἠγγέρθη τὸ κοράσιον. Matteus on siis jättänyt ἔγειρε-käskyn pois ja kertoo tytön nousemisen jalkeille saman ἐγείρειν-verbin avulla (pass. ind. aor.) ἀνιστάναι-verbin sijasta.

Tämä kertomus liittyy tutkimusaiheeseeni elämän ja kuoleman teemojen vuoksi. Jeesus kuvataan jumalallisena elämän antajana.

Jeesusta verrataan Johannes Kastajaan (Mark. 6:14–16 ja rinn.⁵⁸)

Markus (Mark. 6:14, 16) kertoo ihmisten rinnastaneen ihmetekoja tehneen Jeesuksen ja Johannes Kastajan, joka oli jo mestattu:

ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐγήγερται⁵⁹ ἐκ νεκρῶν⁶⁰. Ihmiset sanoivat: ”Johannes Kastaja on herännyt kuolleista.”

⁵⁶ ἔγειρε, akt. imp. pres. ἐγείρειν.

⁵⁷ ἀνέστη, akt. ind. aor. ἀνιστάναι.

⁵⁸ Matt. 14:1–2; Luuk. 9:7–9.

⁵⁹ ἐγήγερται, pass. ind. perf. ἐγείρειν.

⁶⁰ Näin käsikirjoituksissa alef B D. Muita variantteja ovat ἠγγέρθη ἐκ νεκρῶν C, ἐκ νεκρῶν ἀνέστη A. – Kaikkien vaihtoehtojen merkitys on toteava ilman tapahtuman vaikuttajan korostusta ’on herännyt kuolleista’ tai ’on noussut kuolleista’.

ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν – – οὗτος Herodes – – on
ἠγέροθη⁶¹. herännyt kuolleista.”

Matteuksen (Matt. 14:2) kertomuksessa Herodes ilmaisee saman käsityksen:
αὐτὸς ἠγέροθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν – – . ”Hän on herännyt kuolleista – – .”

Luukkaan (Luuk. 9:7b–8) mukaan Herodes ei kuulemansa perusteella tiedä, mitä ajatella Jeesuksesta, koska on esitetty monia eri käsityksiä: ”Jotkut näet sanoivat, että Johannes oli noussut kuolleista, ἠγέροθη⁶² ἐκ νεκρῶν, jotkut arvelivat Elian ilmestyneen maan päälle, Ἡλίας ἐφάνη⁶³, ja toisten mukaan joku entisajan profeetoista oli noussut ylös”, ἀνέστη⁶⁴.

Jumalaa ei avoimesti mainita näissä teksteissä, mutta ilman muuta edellytetään, että hän vaikuttaa profeettojen elämän ja toiminnan, oli verbi sitten ἠγέροθη tai ἀνέστη. Suomennos ”on noussut” tai ”on herännyt” kertoo lopputuloksen, johon ei ole johtanut ihmisen, profeetan tai Johannes Kastajan oma voima. Näissä kertomuksissa yhtenä juosteena on Jumalan vaikutuksen jatkuvuus profeettojen toiminnan kautta. Vaikka arvailujen esittäjiksi nimeetään kansa ja Herodes, ne heijastavat evankeliumien kirjoittajille Jumalan todellisuutta. Jeesuksen ja Johannes Kastajan vaiheiden liittymäkohdat paljastavat myös Jeesuksen olevan hengenvaarassa⁶⁵.

---

⁶¹ ἠγέροθη, pass. ind. aor. ἐγείρειν.

⁶² Näin P75 a1ef B C L .Tekstimuoto ἐγήγερωται käsikirjoituksissa A C W Ψ , ἐκ νεκρῶν ἀνέστη käsikirjoituksissa D c e. – Ks. kommentti jakeeseen Mark. 6:14.

⁶³ Pass. ind. aor.

⁶⁴ Akt. ind. aor.

⁶⁵ Luuk. 13:31. ”Herodes aikoo tappaa sinut.”

Nainin lesken poika (Luuk. 7:11–17)

Luukas kertoo, miten Jeesus herättää kuolleista leskiäidin ainoan pojan Nainin kaupungissa (Luuk. 7:11–17).⁶⁶ Kuollut nuorukainen herää eloon sen jälkeen, kun Jeesus on sanonut hänelle: ”Nouse!”, ἐγέρθητι⁶⁷ (Luuk. 7:14–15).

Jeesuksen vastaus Johannes Kastajan kysymykseen (Luuk. 7:22; Matt. 11:4-5)

Johannes Kastajan kysymykseen, oliko Jeesus se, ”jonka oli määrä tulla”, Jeesus käski kertoa ”mitä olette nähneet ja kuulleet: – – kuolleet herätetään henkiin”, νεκροὶ ἐγείρονται (Luuk.7: 22; Matt. 11:5).

3.1.2 Kärsimysilmoitukset⁶⁸

Kaikissa synoptisissa evankeliumissa on kolme lyhyttä niin sanottua kärsimysilmoitusta, joissa Jeesus ennalta ilmoittaa tulevan kohtalonsa.⁶⁹ Markus sijoittaa nämä ilmoitukset kolmeen kohtaan kertomuksessaan, ja Matteus ja Luukas noudattavat samaa sijoittelua kuin Markus mutta muuttavat hieman sanavalintoja. Käsitykseni mukaan asian toistaminen kolmasti on harkittua ja korostaa asian tärkeyttä.⁷⁰ Ilmoitukset pohjustavat pääsiäisen tapahtumien kuvausta ja korostavat, että kaikessa oli kyse jumalallisesta johdatuksesta,

---

⁶⁶ Vain Luukas kertoo tapahtumasta.

⁶⁷ ἐγέρθητι, pass. imp. aor. ἐγείρειν.

⁶⁸ Kärsimysilmoitus on perinteisesti käytetty nimitys. Sana kattaa kaikki Jeesuksen pidättämiseen, kuolemaan ja pääsiäisen tapahtumiin liittyvät vaiheet.

⁶⁹ Mark. 8:31–33 rinn., Mark. 9:30–32 rinn. ja Mark. 10:32–34 rinn.

⁷⁰ Jeremias päätteli, että Markus olisi saanut saman kärsimysilmoituksen kolmesta eri lähteestä niiden yhteydessä olleiden kertomusten mukana ja olisi liittänyt ne sellaisenaan omaan kertomukseensa. Jeremias 1971, 281. Riittävä selitys on mielestäni se, että Markus tietoisesti halusi toistaa tärkeän asian kolmesti ja samalla pystyi kuvaamaan opetuslasten suhtautumista (”ymmärrystä”) ja sen muutoksia. Asian toistaminen kolmesti viestittää myös, että kyse ei ole sattumasta, vaan taustalla on (jumalallinen) tarkoitus.

josta Jeesus oli tietoinen. Samalla kuvataan Jeesuksen ja opetuslasten suhdetta ja Jeesuksen messiaanisuuden salaisuutta ja ilmenemistä.

Ensimmäinen kärsimysilmoitus (Mark. 8:31–33 ja rinn.⁷¹)

Ensimmäinen kärsimysilmoitus sijoittuu Markuksen kerronnassa aikaan, jolloin Jeesuksen aktiivinen toiminta Galilean alueella on jo päättymässä ja hän suuntaa matkansa kohti Jerusalemiä, jossa odottaa kaikki se, mistä hän opetuslapsilleen edeltä kertoo. Ilmauksen ”Jeesus alkoi selittää”, διδάσκειν, ’opettaa’ voi tulkita niin, että Markuksen mukaan Jeesuksella on sekä tieto tulevasta että tavoite paljastaa sitä opetuslapsille ja opettaa heitä. Välittömästi edellä on kerrottu, miten Pietari tunnistaa ja tunnustaa Jeesuksen Messiaaksi. Markus (Mark. 8:31) kertoo ensimmäisen kärsimysilmoituksen näin:

Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δει⁷² τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι⁷³. Sitten Jeesus alkoi selittää opetuslapsille, että Ihmisen Pojan täytyy kärsiä paljon. Kansan vanhimmat, ylipapit ja lainopettajat hylkäävät hänet, ja hänet surmataan, mutta kolmen päivän kuluttua hän nousee kuolleista.

Tätä opetuslasten on vaikeata ymmärtää, ja Pietari ryhtyykin ”nuhtelemaan” Jeesusta, mutta Jeesus torjuu hänet ankarasti (Mark. 8:32–33). Pian tämän jälkeen Jeesus ottaa erikseen mukaansa ”korkealle vuorelle” Pietarin, Jaakobin ja Johanneksen, jotka saavat nähdä Jeesuksen kirkastumisen ja Elian ja Mooseksen ilmestymisen sekä kuulevat taivaallisen⁷⁴ äänen. Vuorelta alas laskeuduttaessa Jeesus varoittaa opetuslapsia kertomasta näkemäänsä kenellekään ”ennen kuin Ihmisen Poika olisi noussut kuolleista”, ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ

⁷¹ Matt. 16:21–23; Luuk. 9:22.

⁷² Teksti rinnastaa kärsimisen ja nousemisen δεῖ + infinitiivi -ilmauksella δεῖ παθεῖν – – καὶ ἀναστῆναι, ’täytyy kärsiä – – ja nousta’.

⁷³ Akt. inf. aor.

⁷⁴ Ääni tuli pilvestä, joka oli Jumalan läsnäolon merkki.

ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ⁷⁵ (Mark. 9:9⁷⁶). Opetuslapsista kerrotaan, että he pitivät Jeesuksen sanat mielessään ja pohtivat keskenään, ”mitä kuolleista nouseminen saattoi merkitä”, τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι⁷⁷ (Mark. 9:10).

Matteuksen evankeliumissa (Matt. 16:21) ensimmäinen kärsimysilmoituksen johdannossa sanotaan, että Jeesus alkoi ”puhua”, δεικνύειν, ’ilmoittaa’, ’osoittaa’ mitä on tulossa. Pietarin reaktiosta Matteus kertoo samalla tavalla kuin Markus (Matt. 16:22). Kärsimysilmoitus Matteuksen mukaan kuuluu seuraavasti (Matt. 16:21):

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι ⁷⁸ .	Tästä lähtien Jeesus alkoi puhua opetuslapsilleen, että hänen oli mentävä Jerusalemiin ja kärsittävä paljon kansanvanhimpien, ylipappien ja lainopettajien käsissä. Hänet surmattaisiin, mutta kolmantena päivänä hän nousisi kuolleista.

Luukas (Luuk. 9:18–22) kertoo Jeesuksen ja opetuslasten keskustelusta rauhallisessa paikassa. Jeesus kysyy opetuslapsiltaan, kenen ihmiset ajattelivat hänen olevan. Opetuslapset vastaavat samoin kuin edellä Herodekselle oli kerrottu: ”Toisten mielestä Johannes Kastaja, toisten mielestä Elia, toiset taas sanovat, että joku entisajan profeetta on noussut kuolleista”, ἀνέστη (Luuk. 9:19). Kun Jeesus kysyy opetuslasten käsitystä, Pietari tunnustaa Jeesuksen Kristukseksi, Jumalan Voidelluksi. Jeesus kieltää heitä ankarasti puhumasta tästä kenellekään. Sen jälkeen seuraa ilmoitus tulevasta kärsimisestä (Luuk. 9:22):

εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ (Jeesus) sanoι: ”Ihmisen Pojan täytyy ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ kärsiä paljon. Kansan vanhimmat,

---

⁷⁵ Akt. konj. aor.

⁷⁶ Rinn. Matt. 17:9.

⁷⁷ Akt. inf. aor, substantiivisesti käytetty infinitiivi.

⁷⁸ ἐγερθῆναι, pass. inf. aor. ἐγείρειν. δεῖ – ἐγερθῆναι, ’täytyy tulla herätetyksi’ / ’täytyy nousta’. Toinen tekstimuoto μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι D, sama kuin rinn. Mark. 8:31.

ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν ylipapit ja lainopettajat hylkäävät
προσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ hänet, ja hänet surmataan, mutta
γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι kolmantena päivänä hän nousee
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγεροθῆναι⁷⁹. kuolleista.”

Kaikilla synoptikoilla on ensimmäisessä kärsimysilmoituksessa sama lause-
rakenne δεῖ + akkusatiivi + monta rinnasteista infinitiiviä: kärsiä, kuolla ja
nousta. Implisiittisesti δεῖ viitanee ”jumalalliseen täytymiseen”: Jumala sal-
lii tämän kaiken tapahtua. Jeesus, passiivilauseeseen keskeinen subjekti, sallii
tämän kaiken tapahtua itselleen. Ihmiset ovat passiivin ἀπό-
agenttirakenteella ilmaistuja toteuttajia eli näkyviä toimijoita.

Toinen kärsimysilmoitus (Mark. 9:30–32 ja rinn.⁸⁰)

Markuksen evankeliumissa ((Mark. 9:14–29⁸¹) juuri ennen toista kärsimysil-
moitusta kerrotaan tapahtumasarjasta, jossa Jeesus parantaa pojan, jossa ”oli
mykkä henki”. Opetuslapset olivat epäonnistuneet pojan auttamisessa. Jee-
sus komentaa pois hengen (πνεῦμα), joka poikaa vaivasi, ja poika jää elot-
toman näköisenä maahan makaamaan. Sitten Jeesus näyttää, että poika elää
ja on terve (Mark. 9:27):

ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς Mutta Jeesus tarttui häntä kädestä ja
αὐτοῦ ἤγειρεν⁸² αὐτόν, καὶ ἀνέστη. auttoi hänet jalkeille, ja hän nousi.

Tapahtuman kuvaus muistuttaa Jairoksen tyttären herättämistä. Kummankin
kertomuksen mukaan Jeesus nosti tai herätti (ἤγειρεν, akt. ind. aor.) kuol-
leeksi luullun lapsen, joka sitten nousi ylös (ἀνέστη, akt. ind. aor.). Molem-
mat verbit ovat tässä aktiivimuodossa: ensin Jeesus ”nostii” tai ”herättii”

⁷⁹ ἐγεροθῆναι, pass. inf. aor. δεῖ – ἐγεροθῆναι, ’täytyy tulla herätetyksi’, ’pitää nousta’. Toi-
nen tekstimuoto ἀναστῆναι A C D K f, verbin osalta sama kuin rinn. Mark. 8:31.

⁸⁰ Matt. 17:22–23; Luuk. 9:43b–45.

⁸¹ Rinn. Matt. 17:14–20; Luuk. 9:37–43a.

⁸² ἤγειρεν, akt. ind. aor. ἐγείρειν, ’nostii’.

(ἐγείρειν), ja Jeesuksen teon seurauksena poika ”nousi” tai ”nousi ylös” (ἀνιστάναι). Näillä verbeillä tapahtuman molemmat (osa)puolet kuvataan selvästi erikseen: parantaminen – parantuminen ja nostaminen – nouseminen.

Markuksen (Mark. 9:30) mukaan Jeesus halusi matkalla Galilean halki opettaa (διδάσκειν) oppilaitaan suurilta ihmisjoukoilta näkymättömissä. Opetus eli toinen kärsimysilmoitus koskee taas hänen tulevaa kärsimystään (Mark. 9:31):

ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται ⁸³ .	Hän opetti opetuslapsiaan. Hän sanoi heille: ”Ihmisen Poika annetaan ihmisten käsiin, ja he tappavat hänet, mutta kolmen päivän kuluttua hän <u>nousee kuolleista.</u> ”

Opetuslapset eivät ymmärrä tätä opetusta, mutta he pelkäävät kysyä selitystä (Mark. 9:32). ”Annetaan” (παραδίδοται, pass. ind. pres.) vastannee ensimmäisen kärsimysilmoituksen δεῖ-ilmaisuus: jumalallista tahtoa ja sallimusta tapahtumien kulussa. Näkyviksi toimijoiksi nimetään ”ihmiset”.

Matteuksen evankeliumissa (Matt. 17:22–23a) toinen kärsimysilmoitus sijoittuu pitkän opetusjakson alkupuolelle seuraavassa muodossa:

Συστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται ⁸⁴ .	Kun he taas yhdessä kulkivat Galileassa, Jeesus sanoi heille: ”Ihmisen Poika annetaan ihmisten käsiin, ja he tappavat hänet, mutta kolmantena päivänä hänet <u>herätetään kuolleista.</u> ”

Opetuslasten reaktiosta kerrotaan, että he tulivat hyvin surulliseksi tämän kuultuaan (Matt. 17:23b).

---

⁸³ Med. ind. fut.

⁸⁴ ἐγερθήσεται, pass. ind. fut. ἐγείρειν, ’herätetään’, ’nousee’. Käsikirjoituksessa B ἀναστήσεται kuten rinn. Mark. 9:31.

Toinen kärsimysilmoitus Luukkaan evankeliumissa (Luuk. 9:43–45) on hyvin niukka eikä edes mainitse Jeesuksen kuolemaa eikä elämään palaamista. Luukkaan mukaan Jeesus on nyt matkalla kohti Jerusalemiä. Matkan tapahtumista ja opetustilanteista kerrotaan jaksossa Luuk. 9:51–19:27.

Kolmas kärsimysilmoitus (Mark. 10:32–34 ja rinn.⁸⁵)

Markuksen evankeliumin (Mark. 10:33–34) kolmas, edellisiä laajempi kärsimysilmoitus sijoittuu monenlaisten keskustelujen ja episodien keskelle aikaan ennen Jerusalemiin saapumista. Jeesus kutsuu opetuslapset luokseen ja alkaa puhua heille edessä olevasta näin:

ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς	”Me menemme nyt Jerusalemiin,
Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ	ja Ihmisen Poika
ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς	annetaan
ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς	ylipappien ja lainopettajien käsiin.
γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινούσιν	He tuomitsevat hänet
αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν	kuolemaan ja luovuttavat
αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν	hänet pakanoille,
καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτὸν καὶ	ja nämä pilkkaavat ja
ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ	sylkevät ja
μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ	ruoskivat häntä ja
ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς	tappavat hänet. Mutta kolmen päi-
ἡμέρας ἀναστήσεται ⁸⁶ .	vän kuluttua <u>hän nousee kuolleista.</u> ”

Matteuksen evankeliumissa (Matt. 20:18–19) kolmas kärsimysilmoitus kerrotaan viinitarhan työntekijävertauksen jälkeen matkalla Jerusalemiin näin:

ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,	”Me menemme nyt Jerusalemiin, ja
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου	Ihmisen Poika annetaan ylipappien
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν	ja lainopettajien käsiin. He tuomitse-
καὶ γραμματεῦσιν, καὶ	vat hänet kuolemaan ja luovuttavat
κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ	hänet pakanoille pilkattavaksi, ruos-

⁸⁵ Matt. 20:17–19; Luuk. 18:31–34.

⁸⁶ Med. ind. fut.

παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν kittavaksi ja ristiinnaulittavaksi.
εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ Mutta kolmantena päivänä hän nou-
σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ see kuolleista.”
ἐγεροθήσεται⁸⁷.

Luukkaan evankeliumissa (Luuk. 18:31–33) Jeesus antaa tämän kärsimysilmoituksen lähestyttäessä Jerusalemiä kuitenkin vielä ennen Jerikoa:

ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ”Me menemme nyt Jerusalemiin.
καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ Siellä käy toteen kaikki se, mitä pro-
γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ feetat ovat Ihmisen Pojasta kirjoitta-
υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου· παραδοθήσεται neet. Hänet annetaan pakanoiden
γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ käsiin, häntä pilkataan ja häpäistään
ἐμπαυχθήσεται καὶ ὑβριθήσεται ja hänen päälleen syljetään, ja he
καὶ ἐμπυσοθήσεται καὶ ruoskivat häntä ja tappavat hänet.
μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν Mutta kolmantena päivänä hän nou-
αὐτὸν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ see kuolleista.”
ἀναστήσεται⁸⁸.

Luukas lisää tähän kommentin, että opetuslapset eivät ymmärtäneet vielä kään mitään (Luuk. 18:34).

Kuvatut kolme kärsimysilmoitusta sisältävät saman yleisrakenteen: Jeesus ottaa aktiivisesti puheeksi edessä olevan kärsimisensä, kuolemansa ja uudestaan elämään palaamisensa, ja sen jälkeen kuvataan opetuslasten reaktioita kuulemaansa. Jeesus sanoo, että hänet (Ihmisen Poika) tuomitaan kuolemaan ja hän on kuoleva. Tutkimuskysymyksen kannalta ei ole tarpeellista tarkemmin analysoida evankelistojen eroja kuolemaan tuomitsijoiden nimeämisessä tai häpäisyn muotojen ja kuoleman kuvauksissa. Myöskään kaikissa ilmoituksissa esiintyvää kolmen päivän aikamäärään vivahteita ei tarvitse tässä pohtia. Koska sekä Matteus että Luukas ovat tehneet Markuksen tekstiin näissä kohdissa ilmeisen tarkoituksellisia muutoksia ja lisäyksiä, siitä voi päätellä, että myös verbien käytön erot ovat harkittuja. Kuoleman ja henkiin virkoamisen vastakohtaisuus ilmaistaan kaikissa yksinkertaisesti ja toteavasti

⁸⁷ ἐγεροθήσεται, pass. ind. fut. ἤγειρεν, 'herätetään', 'nousee'.

⁸⁸ Med. ind. fut.

konjunktioilla καὶ. Ainoassakaan kärsimysilmoituksessa ei ole sanoja ἐκ νεκρῶν, 'kuolleista'.

Lyhyt yhdistelmä kärsimysilmoituksista:

	Markus ⁸⁹	Matteus ⁹⁰	Luukas ⁹¹
1.	(δεῖ) ἀναστῆναι ⁹² Ihmisen Pojan täytyy kärsiä – – ja nousta	(δεῖ) ἐγεροθῆναι ⁹³ Hänen täytyy kärsiä – – ja tulla herätetyksi / nousta	(δεῖ) ἐγεροθῆναι Ihmisen Pojan täytyy kärsiä – – ja tulla herätetyksi / nousta
2.	ἀναστήσεται ⁹⁴ Ihmisen Poika – – nousee	ἐγεροθήσεται ⁹⁵ Ihmisen Poika – – herätetään / nousee	–
3.	ἀναστήσεται Ihmisen Poika – – nousee	ἐγεροθήσεται Ihmisen Poika – – herätetään / nousee	ἀναστήσεται Ihmisen Poika – – nousee

Markuksen kärsimysilmoituksissa käyttämä verbi ἀνιστάναι on aktiivi- tai mediumimuodossa ja Matteuksen ja Luukkaan vastine ἐγείρειν passiivimuodossa. Molemmat vastaavat aramean ja heprean *qum*-sanaa.

3.1.3 Keskustelu ylösnousemuksesta Mark. 12:18–27 ja rinn.⁹⁶

Evankeliumit kertovat Jeesuksen keskusteluista Jerusalemissa hänen luokseen tulleiden eri tavoin ajattelevien kanssa. Saddukeukset, jotka ”kieltävät ylösnousemuksen”⁹⁷, esittävät kuvitellun kertomuksen leskeksi jäävästä naisesta. Markus käyttää kaksinkertaista ilmaisua ”ylösnousemuksessa, kun he

⁸⁹ Mark. 8:31; Mark. 9:31; Mark. 10:32–34.

⁹⁰ Matt. 16:21; Matt. 17:22–23; Matt. 20:18–19.

⁹¹ Luuk. 9:22; Luuk. 18:31–33.

⁹² ἀναστῆναι, akt. inf. aor. ἀνιστάναι.

⁹³ ἐγεροθῆναι, pass. inf. aor. ἐγείρειν.

⁹⁴ ἀναστήσεται, med. ind. fut. ἀνιστάναι.

⁹⁵ ἐγεροθήσεται, pass. ind. fut. ἐγείρειν.

⁹⁶ Matt. 22:23–33; Luuk. 20:27–40.

⁹⁷ Saddukeukset sanovat, että ylösnousemusta ei ole, λέγουσιν ἀνάστασιν (subst. ἀνάστασις) μὴ εἶναι, Mark. 12:18; Matt. 22:23; Luuk. 20:27.

nousevat ylös”, ἐν τῇ ἀναστάσει⁹⁸ ὅταν ἀναστῶσιν⁹⁹ (Mark. 12:23). Jeesus vastasi heille näin (Mark. 12:25a):

ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν¹⁰⁰ ”Kun noustaan kuolleista, ei oteta οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται. vaimoa eikä mennä vaimoksi.”

Keskustelun lopussa Jeesus vahvistaa kuolleista herättämisen todellisuuden Moosekseen vedoten (Mark. 12:26–27):

περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται¹⁰¹ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βιβλῳ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ βάρου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων· ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώτων. πολὺ πλανᾶσθε. ”Ja kun nyt puhumme kuolleiden herättämisestä – ettekö ole Mooseksen kirjasta lukeneet kertomusta palavasta pensaasta? Siinä Jumala puhuu Moosekselle ja sanoo: ’Minä olen Abrahamin Jumala, Iisakin Jumala ja Jaakobin Jumala.’¹⁰² Ei hän ole kuolleiden Jumala, vaan elävien. Te olette pahasti eksyksissä.”

Matteuksen (Matt. 22:23–33) vastaavassa kertomuksessa ei mainita Moosesta ja pensasta, mutta muuten kertomus ja Jeesuksen perustelu ovat sisällöltään samanlaiset kuin Markuksen. Matteuksella jaksossa esiintyy substantiivi ἀνάστασις kolme kertaa. Lisäksi kohdassa, jossa Markus (Mark. 12:26) käyttää verbiä ἐγείρειν, Matteuksella on täydellisempi ilmaus ἀνάστασις τῶν νεκρῶν (Matt. 22:31):

περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν – ”Mutta ylösnousemuksesta¹⁰³ puheen ollen – – .”

Luukkaan (Luuk. 20:35–37a) kertomuksessa Jeesus selittää enemmänkin:

οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ”Mutta tulevassa maailmassa ne, ἐκεῖνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως jotka on katsottu ylösnousemuksen

⁹⁸ Subst.

⁹⁹ ἀναστῶσιν, akt. konj. aor. mon. 3. ἀνιστάναι.

¹⁰⁰ Akt. konj. aor. mon. 3.

¹⁰¹ ἐγείρονται, med. / pass. ind. pres. ἐγείρειν, ’herätetään’, ’nousevat’. KR-38 suomentaa: ”Mutta mitä tulee siihen, että kuolleet nousevat ylös.”

¹⁰² Vrt. 2. Moos. 3:6.

¹⁰³ Sananmukaisesti ’kuolleiden ylösnousemuksesta’.

τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε
γαμίζονται. οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν
ἔτι δύνανται, ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν
καὶ υἱοὶ εἰσιν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως
υἱοὶ ὄντες¹⁰⁴. ὅτι δὲ ἐγείρονται¹⁰⁵ οἱ
νεκροί, καὶ Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ
τῆς βάρτου.

arvoisiksi, eivät enää mene naimi-
siin. He eivät enää voi kuolla, sillä he
ovat enkelien kaltaisia.

He ovat Jumalan lapsia, ylös-
nousemuksesta osallisia. Ja sen, että
kuolleet nousevat ylös, on Mooses-
kin osoittanut kertomuksessa pala-
vasta pensaasta.”

Kaikki synoptikot antavat samanlaisen kuvan käydystä keskustelusta. Useita kertoja toistuu substantiivi ἀνάστασις, ’ylösnousemus’. Sillä viitataan kuolleiden pääsemistä uuteen elämään ”tulevassa maailmassa”. Markuksella ja Luukkaalla esiintyy kerran verbi ἐγείρειν, mutta Matteus käyttää pelkästään substantiivivia. Saddukeukset pitävät kuolleiden henkiin virkoamista mahdottomana ikään kuin luonnotieteelliseltä ja loogiselta kannalta. On varmaan lupa ajatella, että keskustelussa tulee esille Jeesuksen oma käsitys. Jeesus selvästi liittyy fariseuksiin. Hän uskoo, että Jumala todella herättää kuolleet, koska Jumala on kaiken elämän lähde, elävä Jumala ja elävien Jumala. Kirjoituksissa Jumala on sanonut olevansa Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumala. Kuolleista nousemisen jälkeinen elämä on erilaista kuin tähänastinen. Uudessa elämässä eletään Jumalan lapsina. Ajatus oman elämän jatkumisesta lapsissa ilmaistaan ”seemiläisellä”¹⁰⁶ tavalla, joka samalla kuvastaa myös Jumalan ja ihmisen suhdetta. Jumala herättää itselleen omat lapsensa, ”ylösnousemuksen lapset”.

---

¹⁰⁴ Sananmukaisempi käännös: He ovat Jumalan lapsia ollessaan ylösnousemuksen lapsia.

¹⁰⁵ ἐγείρονται, med./pass. ind. prees. ἐγείρειν, ’herätetään’, ’nousevat’.

¹⁰⁶ Hankkia jälkeläinen, taata elämän jatkuminen, ”herättää siemen veljelleen” ilmaistaan Mark. 12:19 ja Luuk. 20:28 (ἵνα) ἐξαναστήσῃ σπέρμα ja Matt. 22:24 (καὶ) ἀναστήσει σπέρμα.

3.1.4 Pääsiäinen Mark. 14–16 ja rinn.¹⁰⁷

Markus kertoo, että pääsiäisaterian syötyään Jeesus lähtee opetuslapsineen Öljymäelle. Jeesus sanoo, että opetuslapset luopuvat hänestä tulevien tapahtumien yhteydessä, mutta se ei ole kaiken loppu (Mark. 14:28):

ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγεροθῆναι¹⁰⁸ με "Mutta kuolleista noustuani minä προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. menen teidän edellänne Galileaan."

Sapatin jälkeisenä aamuna Jeesuksen haudalle tulleet naiset säikähtävät kovasti. He kohtaavat haudalla nuorukaisen, ilmeisen enkelin¹⁰⁹, joka sanoo heille näin (Mark. 16:6):

μὴ ἐκθαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε "Älkää peljästykö. Te etsitte Jeesus τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον. Nasaretilaista, joka oli ristiinnaulittu. ἠγέροθη¹¹⁰, οὐκ ἔστιν ὧδε. Hän on noussut kuolleista, ei hän ole täällä."

Markuksen evankeliumin viimeisen luvun lopussa, myöhempänä täydennyksenä pidetyssä jaksossa, on kertomuksia Jeesuksen ilmestymisistä elävänä kuolemansa jälkeen. Ensin hän ilmestyy Magdalan Marialle (Mark. 16:9):

Ἀναστάς¹¹¹ δὲ πρωῖ πρώτη Kun Jeesus oli varhain sapatin jälkeisenä päivänä noussut kuolleista, hän ilmestyi – – .

Opetuslasten ("ne yksitoista") ollessa koolla aterialla Jeesus ilmestyy ja moittii heidän epäuskoaan (Mark. 16:14b):

ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν (Hän moitti – –), kun he eivät olleet ἐγηγερομένον¹¹³ οὐκ ἐπίστευσαν. uskoneet niitä, jotka olivat nähneet hänet kuolleista nousseena.

¹⁰⁷ Kärsimyshistoria Matt. 26–28; Luuk. 22–24. Pääsiäisaamu Mark. 16:1–8; Matt. 28:1–10; Luuk. 24:1–12.

¹⁰⁸ ἐγεροθῆναι, pass. inf. aor. ἐγείρειν.

¹⁰⁹ Mark. 6:5. Nuorukaisella oli "yllään valkoiset vaatteet".

¹¹⁰ ἠγέροθη, pass. ind. aor. ἐγείρειν.

¹¹¹ ἀναστάς, akt. part. aor. ἀνίστάναι.

¹¹² Pass. ind. aor.

¹¹³ Med. / pass. part. perf.

Tässä tilanteessa Jeesus lähettää oppilaansa julistamaan evankeliumia kaikille koko maailmassa. Sen jälkeen Jeesus otetaan ylös taivaaseen ja hän istuu Jumalan oikealle puolelle (Mark. 16:19–20).

Matteuksen (Matt. 26:32) Jeesus lupaa samoin sanoin kuin Markuksen:

μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω "Kuolleista noustuani menen teidän
ὕμᾱς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. edellänne Galileaan."

Ainoastaan Matteus kertoo Jeesuksen kuoleman hetkellä tapahtuneesta hautojen aukeamisesta (Matt. 27:52b–53):

πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων Monien poisnukkuneiden pyhien
ἀγίων ἠγέρθησαν¹¹⁴, καὶ ruumiit nousivat ylös. He lähtivät
ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ haudoistaan, ja Jeesuksen ylös-
τὴν ἔγερσιν¹¹⁵ αὐτοῦ εἰςῆλθον εἰς nousemuksen jälkeen he tulivat py-
τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ hään kaupunkiin ja näyttäytyivät
ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. siellä monille.

Jeesuksen kuolleista nousemisen "riskiin" viitataan sitten episodissa, jossa ylipapit ja fariseukset käyvät Pilatukselta pyytämässä vartiointia haudalle (Matt. 27:62–66). He perustelevat pyyntöään seuraavasti (Matt. 27:63–64):

– – ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν " – – eläessään tuo villitsijä sanoi:
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι¹¹⁶. 'Kolmen päivän kuluttua nousen
kuolleista.'"
– – μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ – – etteivät opetuslapset pääsisi va-
αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν rastamaan ruumista ja sanomaan
τῷ λαῷ ἠγέρθη¹¹⁷ ἀπὸ τῶν νεκρῶν. ihmisille: 'Hän on noussut kuolleis-
ta.'"

Matteus kertoo enkelin¹¹⁸ sanovan haudalla sapatin jälkeisenä aamuna Magdalan Marialle ja "sille toiselle" Marialle näin (Matt. 28:5b–7a):

οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν "Minä tiedän, että te etsitte ristiin-

¹¹⁴ ἠγέρθησαν, pass. ind. aor. mon.3. ἐγείρειν.

¹¹⁵ Subst. ἔγερσις. Ainoa esiintymä.

¹¹⁶ Med./pass. ind. prees.

¹¹⁷ ἠγέρθη, pass. ind. aor. ἐγείρειν.

¹¹⁸ Matteus nimittää olennon enkeliksi ja kuvaa tämän ulkomuotoa ja toimintaa monin sanoin.

ἔσταυρωμένον ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέροθη γὰρ καθὼς εἶπεν. – – καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέροθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. naulittua Jeesusta. Ei hän ole täällä, hän on noussut kuolleista, niin kuin hän itse sanoi. – – Menkää kiireesti sanomaan hänen opetuslapsilleen: ’Hän on noussut kuolleista.’”

Jeesus ilmestyy sitten elävänä näille naisille ja myöhemmin ”niille yhdelletoista”. Hän ilmaisee saaneensa kaiken vallan taivaassa ja maan päällä ja antaa käskyn tehdä kaikki kansat opetuslapsikseen (Matt. 28:16–20).

Luukas kuvaa, miten Jeesuksen kuoleman ja hautaamisen jälkeen naiset¹¹⁹ menevät haudalle, jossa kaksi miestä ”sädehtivän kirkkaissa vaatteissa” sa-noo heille seuraavasti (Luuk. 24:5b–7):

τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἠγέροθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ λέγων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. ”Miksi etsitte elävää kuolleiden joukosta? Ei hän ole täällä, hän on noussut kuolleista. Muistakaa, mitä hän sanoi teille ollessaan vielä Galileassa: ’Näin täytyy käydä: Ihmisen Poika annetaan syntisten ihmisten käsiin ja ristiinnaulitaan, mutta kolmantena päivänä hän nousee kuolleista.”

Luukas (Luuk. 24:13–32) kertoo, että Jeesus ilmestyy Emmauksen tiellä kahdelle oppilaalleen. He kertovat hänelle naisten ”enkelinäystä”¹²⁰ tyhjällä haudalla (Luuk. 24:23). Jeesus selittää heille, että kaikki oli tapahtunut juuri niin kuin profeetat olivat ennustaneet: Messiaan piti kärsiä ja ”sitten mennä kirkkauteensa”(Luuk. 24:25–27). Palattuaan Jerusalemiin mainitut kaksi opetuslasta saavat kuulla toisilta opetuslapsilta saman uutisen (Luuk. 24:34):

ὄντως ἠγέροθη¹²¹ ὁ κύριος καὶ ὤφθη¹²² Σίμωνι. ”Herra on todella noussut kuolleista! Hän on ilmestynyt Simonille.”

¹¹⁹ Jakeessa 10 luetellaan naiset nimeltä.

¹²⁰ ὀπτασία ἀγγέλων.

¹²¹ Pass. ind. aor.

¹²² Pass. ind. aor.

Luukas kertoo, miten Jeesus ilmestyy kokoontuneelle opetuslasten joukolle¹²³ ja opettaa vielä, että hän on Messias, josta ”kirjoitukset” ovat ennustaneet (Luuk. 24:44–49): ”Jeesus sanoi heille: ’Tätä minä tarkoitin, kun ollessani vielä teidän kanssanne puhuin teille. Kaiken sen tuli käydä toteen, mitä Moosesen laissa, profeettojen kirjoissa ja psalmeissa on minusta kirjoitettu.’ Nyt hän avasi heidän mielensä ymmärtämään kirjoitukset. Hän sanoi heille: ’Näin on kirjoitettu. Kristuksen tuli kärsiä kuolema ja kolmantena päivänä nousta kuolleista (καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν), ja kaikille kansoille, Jerusalemissa alkaen, on hänen nimessään saarnattava parannusta ja syntien anteeksiantamista. Te olette tämän todistajat. Minä lähetän teille sen, minkä Isäni on luvannut. Pysykää tässä kaupungissa, kunnes saatte varustukseksenne voiman korkeudesta.’”

Synoptisten evankeliumien pääsiäiskertomusten yhdenmukaisessa ytimessä on enkelin sana tyhjällä haudalla: οὐκ ἔστιν ὧδε, ἡγέρθη. Tätä ydintä vahvistavat tapahtumaa ennakoivat ja kertaavat lauseet, joissa sanamuodot vaihtelevat. Lyhyt ”ἡγέρθη” sisältää monta samanaikaista merkitystä: tilanteen toteavan ’hän on noussut’, mutta myös ’hänet on herätetty’ ja kuvauksen viitteiden perusteella ’Jumala on hänet herättänyt kuolleista’. Kuitenkaan Jumalaa ei eksplisiittisesti mainita lainkaan. Tapahtuman jumalallisuus liittyy myös Jeesukseen. Tähän viittaavat kuvaukset Messiaaksi tunnustamisesta¹²⁴ ja sadanpäällikön todistus Jeesuksen kuollessa: ”Tämä oli todella Jumalan Poika.”¹²⁵ Matteuksen evankeliumi päättyy Jeesuksen ja opetuslasten kohtaamiseen Galileassa, ja Jeesus sanoi: ”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä...” (Matt. 28:18). Samoin Luukas puhuu Jeesuksen korkeasta asemasta ja kirjoitusten täyttymisestä: ”Messiaan tuli kärsiä ja sitten mennä kirkkauteensa.” (Luuk. 24:26.)

---

¹²³ ”Ne yksitoista” ja muut joukkoon kuuluvat Luuk. 24:33.

¹²⁴ Mark. 8:29; Matt. 16:16; Luuk. 9:20.

¹²⁵ Mark. 15:39; Matt. 27:54; Luuk. 23:47.

3.2 Apostolien teot

Juudaksen tilalle valitaan uusi apostoli olemaan hänkin Jeesuksen ”ylösnousemuksen todistaja”, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως (Ap. t. 1:22). Substantiivi ἀνάστασις, ’ylösnousemus’ esiintyy Luukkaan Apostolien teoissa 11 kertaa, viidesti Jeesuksen yhteydessä ja kuudesti yleensä kuolleiden ylösnousemuksesta puhuttaessa. Apostolien tekojen erityispiirre on puheiden suuri määrä, ja julistuspuheet ja puolustuspuheet oikeuden edessä korostavat samoja teemoja. Kirjan nimi voisi olla ”Apostolien puheet ja teot”, koska apostolien puheet ovat tehokkaita, ne saavat aikaan sen, mitä julistavat ja vaikuttavat evankeliumin leviämisen.

Pietarin puhe helluntaina (Ap. t. 2:14–36, 38–40)

Pietarin puhe helluntaina alkaa kyseisen päivän tapahtumista, liittää ne profeetta Joelin kirjoituksiin ja selittää muihin kirjoituksiin perustuvasti Jeesuksen vaiheita, tehtävää ja olemusta. Pietari puhuttelee kuulijoitaan suoraan: ”Tämän Jeesuksen te surmasitte” (Ap. t. 2:23). Pietari sovittaa psalmin sanat Jeesukseen näin (Ap. t. 2: 24, 30a, 31a, 32–33, 36):

<u>ὅν ὁ θεὸς ἀνέστησεν</u>¹²⁶ λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.	”Mutta <u>Jumala herätti hänet</u>, päästi hänet kuoleman kidasta. Eihän edes ollut mahdollista, että kuolema olisi voinut pitää häntä vallassaan.
προφήτης οὖν ὑπάρχων – – προϊδὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.	Mutta Daavid oli profeetta – – ja näki ennalta <u>Kristuksen ylösnousemuksen</u>. Sitä hän tarkoitti sanoessaan, ettei Herra hylkää häntä tuonelaan eikä hänen ruumiinsa maadu.
ὅτι οὔτε ἐγκατελείφθη εἰς ἄδην οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν	

¹²⁶ ἀνέστησεν, akt. ind. aor. (sigma-aoristi), merkitys ’herättää’ kuten Ap. t. 2:32.

διαφθοράν.

τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνεστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες.

τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψώθεις, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεεν τοῦτο ὃ ὑμεῖς καὶ βλέπετε καὶ ἀκούετε.

καὶ κύριον αὐτὸν καὶ χριστὸν ἐποίησεν ὁ θεός.

Tämän Jeesuksen on Jumala herättänyt kuolleista; me kaikki olemme sen todistajia.

Jumala on korottanut hänet oikealle puolelleen, ja hän on ottanut vastaan Isän lupaaman Pyhän Hengen lahjan ja vuodattanut sen, niin kuin te itse voitte nähdä ja kuulla.

Jumala on tehnyt Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi.”

Pietarin mukaan Daavidin psalmi puhuu Jeesuksesta ja ilmaisee Jumalan suunnitelman (vertaa Ap. t. 2:25–28 ja Ps. 16:8–11). Jumala kuvataan suvereniksi toimijaksi, joka on valinnut Jeesuksen ja osoittanut valintansa ”todistamalla hänestä” voimateoilla (Ap. t. 2:22). Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista (Ap. t. 2:24, 32) ja korottanut Herraksi ja Messiaaksi, Kristukseksi (Ap. t. 2:36).

Luukas käyttää kuvatussa puheessa kuolleista herättämisestä vain verbiä ἀνιστάναι eikä ἐγείρειν sekä substantiivia ἀνάστασις¹²⁷. Selvä korostus on sillä, että kaikki on tapahtunut Jumalan tahdon mukaan. Jeesuksen herättäminen kuolleista oli Jumalan teko, ja Jumala on tehnyt Jeesuksen Messiaaksi. Asiasta todistavat sekä ”kirjoitukset” (Ap. t. 2: 25–28) että kuolemasta elämään palanneen Jeesuksen kohdanneet opetuslapset (Ap. t. 2:32).

Pietarin puhe temppelissä (Ap. t. 3:11–26)

Pietarin puhe temppelissä ramman parantamisen jälkeen on samantapainen kuin edellinen puhe, joskin lyhyempi. Ramman parantumisessa korostetaan

---

¹²⁷ ἀνάστασις, tavallisesti merkitys ’nouseminen’, mutta voisi ajatella tässä puheessa ’nostamiseksi’, koska sana esiintyy aivan samoissa lauseissa kuin ἀνιστάναι: ’ylösnousemuksen’ tilalla olisi ’ylösnostamus’, ’nostaminen ylös’.

Jeesuksen nimeä ja voimaa sekä uskoa (Ap. t. 3:16). Jeesuksesta, Jumalan Voidellusta, kerrotaan lisää, hän on elämän ruhtinas, ennalta valittu Voideltu, joka oli taivaassa siihen asti, kunnes Jumala lähetti hänet ihmisille (Ap. t. 3: 15, 18, 21). Kaikkien profeettojen kautta Jumala on hänestä ennalta puhunut (Ap. t. 3:21). Nimeltä mainitaan Mooses ja Samuel ja vedotaan myös Jumalan liittoon Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin kanssa (Ap. t. 3:22, 24, 25). Puheessa kuvataan Jumalan toimintaa monin sanoin (Ap. t. 3:13, 15, 22, 26):

ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἔδόξασεν τὸν παῖδα¹²⁸ αὐτοῦ Ἰησοῦν. Meidän isiemme Jumala on korottanut kirkkauteen palvelijansa Jeesuksen.

τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνετε ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. Te surmasitte elämän ruhtinaan. Mutta Jumala herätti hänet kuolleista; me olemme sen todistajia.

Μωϋσῆς μὲν εἶπεν ὅτι προφήτην ὑμῶν ἀναστήσει¹²⁹ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελγῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. Mooses on sanonut: 'Herra, teidän Jumalanne, on veljienne joukosta nostava esiin profeetan, minun kaltaiseni.'

ὑμῶν πρῶτον ἀναστήσας¹³⁰ ὁ θεὸς τὸν παῖδα αὐτοῦ. Teitä varten ennen muita Jumala on nostanut kuolleista palvelijansa."

Näissä kohdissa on monin sanoin erittäin selvästi sanottu: Jumala korotti, Jumala herätti kuolleista ja Jumala nosti kuolleista palvelijansa eli poikansa Jeesuksen. Verbeinä merkityksessä 'herättää' ovat nyt sekä ἐγείρειν että ἀνιστάναι. Jeesuksen kuolleista herättäminen ja profeetan "nostaminen" toimintaan on tarkoituksellisesti ilmaistu samalla verbillä. Perusteluissa osoitetaan Jumalan toiminnan suunnitelmallisuus ja asioiden tarkoituksenmukainen nivoutuminen toisiinsa ja lopulta myös kuulijoiden elämään: Jumala on johtanut asioita "teitä varten" (Ap. t. 3:26).

¹²⁸ παῖς, 'poika', 'palvelija'.

¹²⁹ Akt. ind. fut. 'nostaa', 'herättää'.

¹³⁰ ἀναστήσας, akt. part. aor. (sigma-aoristi, transitivinen), 'nostaa', 'herättää'.

Pietari ja muut opetuslapset Suuren neuvoston edessä (Ap. t. 4–5)

Pietarin ja Johanneksen julistuspuheisiin tartutaan, ja he joutuivat Suuren neuvoston eteen. Papit ja muu temppelein väki suuttuvat (Ap. t.4:2):

διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν¹³¹. He olivat suutuksissaan siitä, että apostolit opettivat kansaa ja Jeesuksen ylösnousemukseen vedoten julistivat ylösnousemusta kuolleista.

Omassa puolustuspuheessaan Pietari sanoo, että he paransivat miehen Jeesuksen Kristuksen, Nasaretilaisen nimessä (Ap. t. 4:10b):

ὄν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. "Hänet te ristiinnaulitsitte, mutta Jumala herätti hänet kuolleista."

Selvästi ja korostetusti Pietarin puhe toistaa: Jumala herätti Jeesuksen kuolleista. Puheessa opetetaan, että Jeesuksen nimeen vetoaminen välittää Jumalan voimaa valtuutettujen opetuslapsien kautta. Valtuutetuilla on valtuuttajan valta. Palattuaan "omiensa luo" nämä opetuslapset yhdessä muiden kanssa kokevat voimakkaasti olevansa Jumalan asialla, joten apostolien toiminta pääsee jatkumaan (Ap. t. 4:33a):

καὶ δυνάμει μεγάλη ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Apostolit todistivat voimallisesti Herran Jeesuksen ylösnousemuksesta.

Luukkaan kerronta jatkuu kuvauksella, kuinka Jerusalem on "täynnä" opetusta Jeesuksesta johtomiesten kielloista huolimatta, ja Pietari ja muut apostolit joutuvat uudestaan Suuren neuvoston edessä vastaamaan julistuksestaan. Pietari "ja muut" vastaavat näin (Ap.t. 5:29b–32):

πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τούτου ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτήρα "Ennemmin tulee totella Jumalaa kuin ihmisiä. Meidän isiemme Jumala on herättänyt kuolleista Jeesuksen, jonka te ripustitte ristinpuulle ja murhasitte. Jumala on korottanut hänet oikealle

¹³¹ Sananmukaisesti: julistivat Jeesuksessa ylösnousemusta kuolleista.

ὕψωσεν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ τοῦ δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραήλ καὶ ἄφροισιν ἀμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.	puolelleen Ruhtinaaksi ja Pelastajak- si johdattaen Israelin kääntymykseen ja antaakseen sille synnit anteeksi. Me olemme kaiken tämän todistajat – samoin Pyhä Henki, jonka Jumala on antanut niille, jotka häntä tottele- vat.”

Puheessa tiivistyvät apostolien opetus ja julistus. Kuolleista herättämisen ilmaisevana verbinä on nyt ἐγείρειν. Jeesuksen on herättänyt kuolleista Jumala, joka on ”isiemme Jumala” – implisiittisesti Jumala on elävien Jumala, niinkuin Jeesus sanoo keskustellessaan saddukeusten kanssa kuolleiden ylösnousemuksesta.

Stefanoksen puhe ja näky, Filippuksen ja Saulin julistus (Ap. t. 7–9)

Ollessaan syytettynä Mooseksen ja Jumalan pilkkaamisesta neuvoston edessä Stefanos kertoo pitkään israelilaisten historiaa, erityisesti Mooseksen vaiheita (Ap. t. 7:2–53). Hän osoittaa, että Jeesus oli Mooseksen ennustama Mooseksen kaltainen profeetta (Ap. t. 7:37):

οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἶπας τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· <u>προφήτην ὑμῖν</u> <u>ἀναστήσει</u>¹³² ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ.	”Ja juuri tämä Mooses sanoi israelilaisille: ’Jumala on veljienne joukosta <u>nostava teille profeetan</u>, minun kaltaiseni.’”

Puheensa lopuksi Stefanos sanoo näkevänsä avoimina taivaat, jossa ”Ihmisen Poika seisoo Jumalan oikealla puolella” (Ap. t. 7:55–56). Stefanos vetoaa Jumalan valitsemiin profeettoihin israelilaisten historiassa, rinnastaa Jeesuksen Moosekseen ja todistaa Jeesuksen olevan Jumalan valitsema ja taivaaseen korottama.

---

¹³² Tässä kohdassa sanalla ἀνιστάναι on merkitys ’kutsua tai asettaa tehtävään’. Myös tämä merkitysvivahde liittyy sekä Jeesuksen maanpäälliseen toimintaan että kuoleman jälkeiseen asemaan.

Filippos julistaa evankeliumia Jumalan valtakunnasta ja Jeesuksen Kristuksen "nimestä", ὄνομα (Ap. t. 8:12) ja Etiopian hoviherralle Jesajan (Jes. 53) perusteella evankeliumia Jeesuksesta. Luukas kertoo Saulin kääntymisen ja kasteen luvussa 9. Kääntymisensä ja kasteensa jälkeen Saulus alkaa julistaa, että Jeesus oli Jumalan Poika (Ap. t. 9:20).

Pietari parantaa Aineaan ja herättää eloon Tabitan (Ap. t. 9)

Luukkaan mukaan Pietari kohtaa Lyddan kaupungissa Aineas-nimisen halvaantuneen miehen ja parantaa hänet (Ap. t. 9: 33–34). Tapahtuma kuvataan lyhyesti näin (Ap. t. 9:34):

καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Αἰνέα, Pietari sanoi hänelle: "Jeesus Kristus
ἰάται σε Ἰησοῦς Χριστός. parantaa sinut, Aineas! Nouse ja ko-
ἀνάστηθι¹³³ καὶ στῶσον σεαυτῷ. koa vuoteesi." Mies nousi heti.
καὶ εὐθέως ἀνέστη¹³⁴.

Joppessa Pietari herätti eloon Tabita-nimisen naisen. Luukas kuvaa melko laajasti tapantuman taustatietoja ja vaikutusta (Ap. t. 9:36–42). Huippukohta saavutetaan, kun Pietari puhuttelee elotonta, joka alkaa reagoida ja liikkua (Ap. t. 9:40–41a):

Ταβιθά, ἀνάστηθι¹³⁵. ἢ δὲ ἤνοιξεν "'Tabita, nouse!" Nainen avasi sil-
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα mänsä ja nähdessään Pietarin nousi
τὸν Πέτρον ἀνεκάθισεν¹³⁶. istumaan.
δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν¹³⁷ Pietari ojensi hänelle kätensä ja aut-
αὐτήν· toi hänet jalkeille.

Tällaiset kertomukset muistuttavat läheisesti kertomuksia Jeesuksen samantyyppisistä tunnusteoista. Luukas käyttää ἀνιστάναι-verbiä sekä merkityksessä 'nousta' että 'nostaa'.

---

¹³³ Akt. imp. aor.

¹³⁴ Akt. ind. aor.

¹³⁵ Akt. imp. aor.

¹³⁶ ἀνεκάθισεν, akt. ind. aor. ἀνακαθίζειν, 'nousta istumaan'.

¹³⁷ Akt. ind. aor. s-aoristi, transitiivinen merkitys 'nostaa'.

Pietarin puhe Corneliuksen kodissa (Ap. t. 10)

Pietari julistaa ei-juutalaisen Corneliuksen kodissa Kesaressa, kuinka Jumala oli voidellut Jeesuksen Pyhällä Hengellä ja voimalla ja kuinka Jeesus oli tehnyt hyvää kaikkialla missä kulki (Ap. t. 10:38). Pietari antaa silminnäkijän todistuksen (Ap. t. 10:40–43):

τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐν τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν
ἐμφανῆ γενέσθαι,
οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσιν
τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ
θεοῦ, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ
συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ
ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.
καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ
λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι οὗτός
ἐστὶν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ
κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν.
τούτῳ πάντες οἱ προφῆται
μαρτυροῦσιν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν
λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

”Jumala herätti hänet kolmantena päivänä ja antoi hänen ilmestyä, ei kaikelle kansalle, vaan todistajille, jotka Jumala oli ennalta valinnut, meille, jotka söimme ja joimme hänen kanssaan sen jälkeen kun hän oli noussut kuolleista. Hän käski meidän saarnata kansalle ja todistaa, että juuri hänet Jumala on asettanut elävien ja kuolleiden tuomariksi. Hänestä kaikki profeetat todistavat, että jokainen, joka uskoo häneen saa hänen nimensä voimasta syntinsä anteeksi.”

Pietarin puheessa ilmaistaan selvästi, että Jumala on Jeesuksen tekojen vaikuttaja, niiden tahtoja ja hyväksyjä. Jumala antoi Jeesukselle sen voiman ja vallan, joka hänellä oli maan päällä eläessään. Jumala herätti hänet kuolleista. Jumala asetti hänet elävien ja kuolleiden tuomariksi. Opetuslasten julistustoiminnan alue laajenee: ”jokainen, joka uskoo” täsmentyy merkitsemään ”jokainen, minkä tahansa kansan jäsen, joka uskoo Jeesukseen”. Kun Pietari julistaa Jeesuksen nimen voimaa, ei ole ristiriitaa eikä kilpailua Jumalan ja Jeesuksen välillä.

Luukkaan kerronta on Pietarin puheessa hyvin sujuvaa ja teologia perusteltua. Hän sanoo ensin aktiivisella väitelauseella (jae 40), että ”Jumala herätti

hänet”, τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν ja viittaa sitten samaan asiaan toisenlaisella ilmauksella (jae 41) ”hänen noustuaan kuolleista”, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Luukas ei ole harmonisoinut sanoja. ”Jumala herätti” – ”hän nousi” kertovat saman asian.

Paavalin puhe Pisidian Antiokian synagogassa (Ap. t. 13:16–41)

Luukas ajoittaa Paavalin puheen Pisidian Antiokiassa Paavalin ensimmäiseen lähetysmatkaan. Pisidian Antiokian synagogassa Paavali puhuu juutalaisille ja Israelin Jumalaa kunnioittaville pakanoille. Historiallisessa katsauksessa Paavali kuvaa, miten Jumala oli johdattanut Israelin kansaa vuosisatojen ajan ja sitten antanut Jeesuksen Israelille Pelastajaksi. Jerusalemin asukkaat ja heidän hallitusmiehensä eivät kuitenkaan tunteneet Jeesusta Pelastajaksi, vaan he tuomitsivat ja surmasivat hänet. Tämä tapahtumasarja hautaamiseen asti tulkitaan puheessa Jumalan ennalta ilmoittamaksi profeettojen välityksellä. ”Näin he panivat täytäntöön profeettojen sanat, joita joka sapatina luetaan” (Ap. t. 13:27). ”Mutta Jumala herätti hänet kuolleista”, ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν (Ap. t. 13:30). ”Hän ilmestyi sitten usean päivän aikana niille, jotka hänen kanssaan olivat tulleet Galileasta Jerusalemiin. Nämä ovat nyt hänen todistajiaan, he todistavat hänestä Israelin kansalle” (Ap. t. 13:31). Jumala on täyttänyt isille antamansa lupauksen heidän jälkeläisilleen ja ”on herättänyt Jeesuksen kuolleista”, ἀναστήσας¹³⁸ Ἰησοῦν (Ap. t.13:33). Kirjoitus, johon vedotaan, on Ps. 2:7: ”Sinä olet minun poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin.” ”Ja kun Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista”, ὅτι δὲ ἀνέστησεν¹³⁹ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν (Ap. t. 13:34), Jeesus ei enää palaa katoavaisuuteen. ”Hän, jonka Jumala herätti kuolleista, ei maatu-

---

¹³⁸ ἀναστήσας, akt. part. aor. ἀνίστάναι. Sigma-aoristi, merkitys ’herättää’, samoin kuin jakeessa 34.

¹³⁹ ἀνέστησεν, akt. ind. aor. ἀνίστάναι. Sigma-aoristi: ’herättää’.

nut”, ὄν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδεν διαφθοράν (Ap. t. 13:37). Daavid maatui, Jeesus ei (Ap. t. 13:36).

Tässä puheessa sanotaan neljä kertaa selvästi, että Jumala herätti Jeesuksen kuolleista. Kahdesti verbinä on ἀνιστάναι (transitiivisena, 'herättää') ja kahdesti ἐγείρειν. "Kirjoituksia" siteerataan useista kohdista.

Paavali Tessalonikassa ja Ateenassa (Apt. 17)

Luukas kertoo hyvin tiiviisti Paavalin käynnistä Tessalonikan synagogassa (Ap. t. 17:2–3):

ἐπὶ σάββατα τρία διελέξατο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος

ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Kolmena sapattina hän keskusteli heidän kanssaan pyhien kirjoitusten pohjalta ja selitti ne heille. Hän osoitti,

että Messiaan täytyi kärsiä ja nousta kuolleista, ja sanoi: "Juuri Jeesus, jota minä teille julistan, on tämä Messias, Kristus."

Paavali julistaa Jeesusta ja perustelee julistuksensa "pyhillä kirjoituksilla", jotka osoittavat Jumalan tahdon ja suunnitelman. Verbi δεῖν yhdistää kirjoitusten ennustukset Messiaasta ja Jeesuksen: Jeesuksessa ennustukset toteutuivat niin kuin pitikin, Messiaan piti "kärsiä ja nousta kuolleista", παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν.

Samalla matkalla Paavali sanoo Ateenassa kreikkalaisille: Jumala "'on näet määrännyt päivän, jona hän oikeudenmukaisesti tuomitsee koko maailman, ja tuomarina on oleva mies, jonka hän on siihen tehtävään asettanut. Siitä hän on antanut kaikille takeet herättämällä hänet kuolleista", ἀναστήσας¹⁴⁰

¹⁴⁰ ἀναστήσας, akt. part. aor. ἀνιστάναι. Sigma-aoristi, 'herättää'.

αὐτὸν ἐκ νεκρῶν (Ap. t. 17:31). ”Jotkut ivailivat Paavalia, kun kuulivat hänen puhuvan kuolleiden ylösnousemuksesta”, Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν (Ap. t. 17:32).

Edellämainituissa puheissa on sama verbi ἀνιστάναι, mutta Tessalonikassa pidetyssä puheessa intransitiivisena ”Jeesus nousi” (Ap. t. 17:3) ja Ateenan puheessa transitiivisena ”Jumala herätti” (Ap. t. 17:31).

Paavalin puolustuspuheet (Ap. t. 23–24, 26)

Luukas kertoo, miten Paavali puolustautuu Suuren neuvoston edessä, jonka jäsenistä osa oli fariseuksia, osa saddukeuksia: ”Veljet! Minä olen fariseus, ja fariseuksia ovat isänikin olleet. Nyt olen täällä tuomittavana siksi, että panen toivoni kuolleiden ylösnousemukseen”, περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν κρίνομαι (Ap. t. 23:6). ”Saddukeukset näet väittävät, ettei mitään ylösnousemusta (subst. ἀνάστασις) ole, ei myöskään enkeleitä tai henkiä, kun taas fariseukset uskovat näihin kaikkiin” (Ap. t. 23:8).

Puolustuspuheessaan maaherra Felixin edessä Paavali sanoo: ”Pidän sen toivon Jumalaan, että on oleva ylösnousemus (subst. ἀνάστασις), jota nämä itsekin odottavat, sekä vanhurskasten että vääräin” (Ap. t. 24:15, KR-38). Mitään rikkomusta Paavali ei tunnusta, vaan kärjistää: ”Yhdestä lauseestako tässä on kysymys, siitä, että heidän edessään huusin: Kuolleiden ylösnousemuksen tähden (περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν) minä tänään olen teidän tuomittavananne?” (Ap. t. 24:21).

Kuningas Agrippan edessä Paavali sanoo, että on tutkittavana sen tähden että ”panen toivoni lupaukseen, jonka Jumala on antanut meidän isillemme” (Ap. t. 26:6) ja kysyy: ”Miksi teistä on niin uskomatonta, että Jumala herättää

kuolleet?”, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει (Ap. t. 26:8). Paavali jatkaa: ”Minä puhun vain siitä, minkä profeetat ja Mooses ovat ennustaneet tapahtuvan, enmistään muusta, puhun siitä, että Messiaan tuli kärsiä kuolema ja ensimmäisenä nousta kuolleista, εἰ παθητὸς¹⁴¹ ὁ χριστός, εἰ πρῶτος¹⁴² ἐξ ἀναστάσεως¹⁴³ νεκρῶν sekä julistaa valon sanomaa niin meidän kansallemme kuin muillekin kansoille” (Ap. t. 26:22b–23).

Paavalin puolustuspuheista näkyy, että sitoutumisella fariseusten ylönousemususkoon oli keskeinen asema Paavalin uskossa ja julistuksessa. Ajatus yleisestä ylönousemuksesta tarkentuu: Jumala todella herättää kuolleet ja on jo herättänyt Jeesuksen. Puheissa korostuu myös ”toivo”¹⁴⁴. Puhe Agrippan edessä valaisee hyvin tätä toivoa: se pohjautuu Jumalan ennalta ilmoitettuihin lupauksiin ja siihen, että Jumala on jo herättänyt kuolleista Messiaan.

Apostolien teot kokonaisuudessaan korostaa Jumalan ja Jeesuksen yhteenkuuluvuutta. Jeesusta julistettaessa ei julisteta mitään harhaoppia vaan isien Jumalan suunnitelmaa ja tekoja: Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista ”kirjoitusten mukaan”, ja tämän todistajia apostolit ovat.

3.3 Johanneksen evankeliumi

Välikohtaus temppelissä (Joh. 2: 13–22)

---

¹⁴¹ Adj. ’kärsivä’.

¹⁴² ’Ensimmäinen’.

¹⁴³ Subst.

¹⁴⁴ Vrt. ”varma toivo”, ”usko, toivo ja rakkaus”. Sanaa toivo ei esiinny synoptisissa evankeliumeissa. Apostolien teoissa kerrotuissa Paavalin puolustuspuheissa ”toivolla” on tärkeä asema ja myös UT:n kirjeissä. Psalmeissa ja VT:n profeettakirjoissa puhutaan toivosta.

Johannes kertoo Jeesuksen käynnistä Jerusalemin temppelissä heti ensimmäisten opetuslasten kutsumisen ja Kaanaan häiden ihmeteon jälkeen (Joh. 2:13–25). Jeesus ajaa ulos temppelistä kauppiaat ja rahanvaihtajat. Tapahtuman jälkeen käydään seuraava sananvaihto (Joh. 2:18–19¹⁴⁵):

Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· τί σημεῖον¹⁴⁶ δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς; Juutalaiset sanoivat Jeesukselle: "Mikä oikeus sinulla on tehdä noim? Millä tunnusteolla todistat meille oikeutesi?"

ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ¹⁴⁷ αὐτόν. Jeesus vastasi: "Hajottakaa maahan tämä temppeli, niin minä saan sen nousemaan kolmessa päivässä."

Teksti jatkuu selityksellä Joh. 2:21–22):

ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Jeesus kuitenkin tarkoitti temppelillä omaa ruumistaan.
ὅτε οὖν ἠγέρθη¹⁴⁸ ἐκ νεκρῶν, Kun hän sitten oli noussut kuolleista, opetuslapset muistivat nämä hänen sanansa, ja uskoivat kirjoituksiin ja siihen, mitä Jeesus oli puhunut.
ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

Tempppelin jälleenrakentamisesta ja kuolleista nousemisesta käytetään kummastakin samaa ἐγείρειν-verbiä. Ensimmäisessä lauseessa verbi on aktiivimuodossa, ἐγερῶ, subjektina Jeesus (Joh. 2:19). Jeesuksen sanat korostavat hänen omaa aktiivista tekoaan. Selittävässä lauseessa (Joh. 2:22) verbi on passiivissa, ἠγέρθη, mikä on jo tulkinnanvaraisempaa. Traditiosta saatu verbi korostaa yhteistä pääsiäistraditiota, mutta tässä yhteydessä kuitenkin Jeesuksen oma toimijuus jää päällimmäiseksi tulkinnaksi.

¹⁴⁵ Vrt. Matt. 26:61 ja Mark. 14:58. Jeesus on oikeuden edessä. Hänen sanottiin uhanneen hajottaa temppelin ja väittäneen rakentaa sen uudelleen. Mark. ja Matt. käyttävät rakentamisesta verbiä οἰκοδομεῖν, 'rakentaa', 'pystyttää', josta sanasta ei viriä samanlaista yhteyttä pääsiäisaamun tapahtumaan.

¹⁴⁶ σημεῖον, 'merkki', 'tunnusmerkki'.

¹⁴⁷ ἐγερῶ, akt. ind. fut. ἐγείρειν, 'pystytän', 'nostaan pystyyn'.

¹⁴⁸ ἠγέρθη, pass. ind. aor. ἐγείρειν.

Poika toimii Isän antamilla valtuuksilla (Joh. 5:19–29)

Johannes kertoo, miten Jeesus parantaa miehen Betesdan altaalla sapattina (Joh. 5:1–18). Tapahtumaa seuraa juutalaisten kritiikki sapattikäskyn rikkomisesta ja siitä, että Jeesus oli sanonut Jumalaa Isäkseen ja tehnyt siten itsensä Jumalan vertaisen (Joh. 5:18). Jeesuksen vastaus valaisee samaa asiaa (Joh. 5:19–23a):

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἔαν μὴ τι βλέπη τὸν πατέρα ποιῶντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατήρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

ὥσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζῶοποιεῖ.

οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ,

ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα.

Jeesus vastasi juutalaisille näin: "Totisesti, totisesti: ei Poika voi tehdä mitään omin neuvoin, hän tekee vain sitä, mitä näkee Isän tekevän. Mitä Isä tekee, sitä tekee myös Poika.

Isä rakastaa Poikaa ja näyttää hänelle kaiken, mitä itse tekee. Hän näyttää Pojalle vielä suurempiakin tekoja, sellaisia että hämmästyttää.

Niin kuin Isä herättää kuolleet ja antaa heille elämän, niin antaa myös Poika elämän, kenelle tahtoo.

Isä itse ei tuomitse ketään, vaan hän on antanut kaiken tuomiovallan Pojalle,

jotta kaikki kunnioittaisivat Poikaa niin kuin he kunnioittavat Isää."

Näin Jeesus sanoo, että hänen valtansa on peräisin yksistään Jumalalta ja että hänen tekonsa ja Jumala itse todistavat, että hän on Jumalan lähettämä (Joh. 5:36–37a). Jumalan ominaisuus "tehdä eläväksi" on myös Pojan ominaisuus Isän tahdon ja rakkauden perusteella. Johanneksen teksti pyrkii kuvaamaan ja selittämään Jeesuksen ja Jumalan ykseyttä ja yhteyttä. Pojalle kuuluu sama kunnioitus kuin Isälle Jumalalle.

Jeesus sanoo herättävänsä omansa viimeisenä päivänä (Joh. 6–8)

Johannes kertoo lyhyesti, miten Jeesus ruokkii ihmeellisesti viisituhatta miestä, kävelee järven pintaa pitkin ja sen jälkeen alkaa opettaa ”opetuslapsiaan” ja ”juutalaisia” eri tilanteissa. Jeesus puhuu paljon itsestään. Jumalalta saamaansa valtaa hän kuvaa sanoen, että hän on ”elämän leipä” eli elävä leipä, joka on tullut alas taivaasta ja antaa ihmisille elämän antamalla itsensä, lihansa ja verensä (Joh. 6:35, 51, 53). Ihmiset saavat ikuisen elämän nauttimalla tätä leipää (Joh. 6:54):

ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ γὰρ ἀναστήσω¹⁴⁹ αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ”Sillä, joka syö minun lihani ja juo minun vereni, on ikuinen elämä, ja viimeisenä päivänä minä herätän hänet.”¹⁵⁰

Jeesuksen puhe ärsyttää opetuslapsia (Joh. 6:60), mutta Jeesus jatkaa edelleen voimakasta puhetta (Joh. 6:62):

ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα¹⁵¹ ὅπου ἦν τὸ πρότερον; ”Miten käykään, jos te näette Ihmisen Pojan nousevan sinne, missä hän ennen oli!”

Jerusalemmissä kiistellään jo siitä, onko Jeesus Messias (Joh. 7:26, 41–43).

Jeesus itse sanoo olevansa Jumalan lähettämä (Joh. 8:42b, KR-38)¹⁵²:

ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. ”Minä olen Jumalasta lähtenyt ja tullut; en minä ole itsestäni tullut, vaan hän on minut lähettänyt.”

Ennalta olemiseen liittyy viittaus Abrahamiin (Joh. 8:58)¹⁵³:

πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί ”Ennen kuin Abraham syntyi – minä olin.”

¹⁴⁹ Akt. ind. fut. ἀνιστάναι, tässä merkitys ’herättää’.

¹⁵⁰ Sama asia samaa ἀνιστάναι-verbiä käyttäen on myös jakeissa 39, 40 ja 44.

¹⁵¹ Akt. part. pres. ἀναβαίνειν, ’nousta’, ’mennä ylös’.

¹⁵² Sama ajatus Joh. 7:28.

¹⁵³ Myös Joh. 17:5.

Jeesus sanoo antavansa henkensä (Joh. 10)

Itsensä antamisen teema jatkuu paimenvertauksilla Joh. 10:1–18. Hyvä paimen johdattaa laumaansa ja antaa henkensä alttiiksi lampaiden puolesta.

Jeesus kuvaa itsensä hyväksi paimeneksi näin (Joh. 10:11, 17–18, 27–28a):

Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Διὰ τοῦτό με ὁ πατήρ ἀγαπᾷ ὅτι ἐγὼ τίθημι¹⁵⁴ τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτήν ἀπ' ἑμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι¹⁵⁵ αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν¹⁵⁶ αὐτήν· ταύτην τὴν ἐντολήν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς μου.

τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούουσιν, καὶ γὰρ γινώσκω αὐτὰ καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι, καὶ γὰρ δίδωμι αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

”Minä olen hyvä paimen, oikea paimen, joka panee henkensä alttiiksi lampaiden puolesta.”

”Isä rakastaa minua, koska minä annan henkeni – saadakseni sen jälleen takaisin. Kukaan ei sitä minulta riistä, itse minä sen annan pois. Minulla on valta antaa se ja valta ottaa se takaisin. Niin on Isäni käskennyt minun tehdä.”

”Minun lampaani kuulevat minun ääneni ja minä tunnen ne, ja ne seuraavat minua. Minä annan heille ikuisen elämän.”

Näissä kohdissa Jeesus puhuu tulevasta kuolemastaan hyvin eri sävyyn kuin synoptisten evankeliumien kärsimysilmoituksissa. Kärsimiseen ei viitatakaan lainkaan, eikä muuallakaan Johanneksen evankeliumissa esiinny sanaa kärsiä. Kun Jeesus myöhemmin puhuu kuolemastaan juhlilla Jerusalemissa Andreaalle ja Filippukselle (Joh. 12:20–36), käytetään ilmaisuja ”Ihmisen Poika kirkastetaan”, ”vehnänjyvä putoaa maahan ja kuolee ja tuottaa runsaan sadon” ja ”kun minut korotetaan maasta, niin minä vedän kaikki luokseni” ja pääsiäiskertomuksessa Jeesus ”antaa henkensä”¹⁵⁷ (Joh. 19:30). Johanneksen mukaan Jeesus valitsee kuoleman vapaaehtoisesti ja aktiivisesti ja myös ”ot-

¹⁵⁴ τίθημι, akt. ind. pres. yks. 1 τιθέναι, ’panna’, ’asettaa’.

¹⁵⁵ θεῖναι, akt. inf. aor. τιθέναι.

¹⁵⁶ λαβεῖν, akt. inf. aor. λαμβάνειν, ’ottaa’; ’saada’.

¹⁵⁷ Verbinä παραδιδόναι, ’antaa’, ’luovuttaa’.

taa henkensä takaisin”¹⁵⁸ (Joh. 10:18). Jeesuksen oma valta ja oma päätös ovat todellisuutta, hänellä oli ollut valinnan vapaus. Mutta hän tekee kaiken yhteydessä Jumalaan, Poikana, Jumalan tahdon ja käskyn mukaisesti ”lampaiden” tähden.

Jeesus herättää Lasaruksen (Joh. 11:1–44)

”Muuan” Lasarus, joka sisarineen kuvataan Jeesukselle ennestään tutuksi ja rakkaaksi, on kuolemansairaana Betaniassa. Jeesus on muualla, mutta asiasta viestin saatuaan hän lähtee viivytellen kulkemaan Betaniaan. Matkalla hän sanoo opetuslapsilleen (Joh. 11:11):

Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· “Ystävämme Lasarus nukkuu, mutta ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω¹⁵⁹ minä menen herättämään hänet.” αὐτόν.

Jeesus ei pyri estämään Lasaruksen kuolemaa, vaan sanoo edessä olevien tapahtumien koituvan Jumalan kunniaksi (Joh. 11:4). Lasarus kuolee monta päivää ennen kuin Jeesus saapuu paikalle (Joh. 11:17).

Perillä Betaniassa Jeesus sanoo Martalle (Joh. 11:23):

ἀναστήσεται¹⁶⁰ ὁ ἀδελφός σου. “Veljesi nousee kuolleista.”

Martta vastaa (Joh. 11:24):

οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ “Tiedän kyllä, että hän nousee vii- ἀναστάσει¹⁶¹ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. meisenä päivänä, ylösnousemukses- sa.”

Jeesus sanoo (Joh. 11:25):

ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. “Minä olen ylösnousemus ja elämä.”

---

¹⁵⁸ Verbinä λαμβάνειν, ’ottaa’; ’saada’.

¹⁵⁹ ἐξυπνίσω, akt. konj. aor. ἐξυπνίζειν, ’herättää unesta’.

¹⁶⁰ Med. ind. fut.

¹⁶¹ Subst.

Martta vastaa (Joh. 11:27):

ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. "Minä uskon, että sinä olet Messias, Jumalan Poika, jonka oli määrä tulla maailmaan."

Lasaruksen herättäminen kuvataan sitten melko lyhyesti Joh. 11:43–44. "Jeesus huusi: 'Lasarus, tule ulos!' Silloin kuollut tuli haudasta, jalat ja kädet siteissä." Myöhemmin tekstissä viitataan kolmesti Lasarukseen määritteellä "jonka Jeesus oli herättänyt kuolleista", Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦς (Joh. 12:1, 9, 17).

Tässä kertomuksessa limittyvät toisiinsa erilaiset "ylösnousemukset" Jeesuksen messiaanisuuden yhdistäminä. Martta odottaa yleistä kuolleiden herättämistä aikojen lopulla, ja Jeesus sanoo olevansa "ylösnousemus ja elämä". Lasarus palaa haudasta takaisin maanpäälliseen elämään, kun Jeesus oli hänet herättänyt, ja tässä ihmeteossa Jumalan kunnia ja Jumalan Pojan "kirkkaus" ovat yhtä (Joh. 11:4). Kuolleiden herättäminen aikojen lopulla ja Jeesuksen messiaaninen Jumalan Pojan asema liittyvät toisiinsa. Jeesus on "elämä" monessa merkityksessä. Jeesus korostaa yhteyttään Isään, lähettäjäänsä. Pojalla on oikeus ja valta antaa ikuinen elämä kaikille kuulijoilleen. Tämä on käsky Isältä: "En minä ole puhunut omissa nimissäni. Isä, joka on minut lähettänyt, on määrännyt mitä minun tulee puhua ja julistaa, ja minä tiedän, että hänen käskynsä antaa ikuisen elämän. Kun puhun, puhun siis niin kuin Isä on minun käskenyt puhua" (Joh. 12:49–50).

Jeesuksen kuolema (Joh. 19)

Johanneksen evankeliumin mukaan Jeesus ristillä luovuttaa äitinsä Johanneksen huostaan ja sen jälkeen "tiesi, että kaikki oli nyt saatettu päätökseen" (Joh. 19:28). Hänen viimeisiksi sanoikseen sanotaan sanat: "Se on täytetty."

Sitten hän ”kallisti päänsä ja antoi henkensä” (Joh. 19:30). Jeesuksen kuoleman koko kuvauksessa (Joh. 19:28–37) korostuu Jeesuksen oma tietoisuus ja suostumus¹⁶² sekä tapahtumien liittyminen ”kirjoitusten” toteutumiseen (Joh. 19:28, 36, 37).

Kävijät Jeesuksen haudalla ja Jeesuksen ilmestymiset (Joh. 20–21)

Johannes on kuvannut, miten toisaalta Jeesuksen ylösnousemus auttaa opetuslapsia vähitellen ymmärtämään kirjoituksia ja miten toisaalta kirjoitukset auttavat heitä vähitellen ymmärtämään ylösnousemusta (Joh. 2:22). Jeesuksen nouseminen kuolleista ilmaistaan siten Jeesuksen aktiivisena tekona. Alkuvaiheessa haudalla tilanne on vielä toinen (Joh. 20:9):

οὐδέπω γὰρ ἤδειςαν τὴν γραφὴν ὅτι δεῖ¹⁶³ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι¹⁶⁴.
Vielä he näet eivät olleet ymmärtäneet, että kirjoitusten mukaan Jeesus oli nouseva kuolleista.

Opetus jatkuu uusien kokemusten myötä. Haudalle ilmestynyt Jeesus antaa Marialle tehtävän (Joh. 20:17):

οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα¹⁶⁵ πρὸς τὸν πατέρα. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἶπε αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.
”Minä en vielä ole noussut Isän luo. Mene sinä viemään sanaa veljilleni ja sano heille, että minä nousen oman Isäni ja teidän Isänne luo, oman Jumalani ja teidän Jumalanne luo.”

Johannes kuvaa Jeesuksen tavanneen kuolemansa jälkeen opetuslapsiaan. Viimeinen tapaaminen on Tiberiaanjärven rannalla (Joh. 21:14):

---

¹⁶² Jakessa 28 sanotaan, että Jeesus tiesi toteuttavansa tehtävänsä.

¹⁶³ Huom. δεῖ-ilmaus.

¹⁶⁴ Akt. inf. aor.

¹⁶⁵ ἀναβέβηκα, akt. ind. perf. ἀναβαίνειν, ’nousta’ ylempään paikkaan.

τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη¹⁶⁶ Tämä oli jo kolmas kerta, kun Jeesus
Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγερθεῖς¹⁶⁷ ἐκ kuolleista noustuaan ilmestyi ope-
υεκρῶν. tuslapsilleen.

Johanneksen evankeliumissa Jeesus kuvataan aktiiviseksi ja itsestään ja kutsumuksestaan täysin tietoiseksi, Jumalan lähettämäksi, Jumalan kaltaiseksi. Kuitenkin samalla yhtä selvästi osoitetaan, että Jeesus on kiinteässä yhteydessä Jumalaan ja noudattaa Jumalan tahtoa.

3.4 Paavalin kirjeet ja Paavalin ”perinnön” kirjeet

Tarkastelen Paavalin aitoja kirjeitä ja ”paavalilaisia” kirjeitä niiden todennäköisessä aikajärjestyksessä¹⁶⁸, koska ajattelen, että aikajärjestyksellä on merkitystä sisällön mahdollisten eroavuuksien tulkinnassa. Näin käsittelyjärjestys muodostuu seuraavaksi: 1. Tess.; Gal.; 1. Kor.; 2. Kor.; Room.; Kol.; Fil.; Ef.; 1. Tim.; 2. Tim.¹⁶⁹

Paavalin julistuksen ja opetuksen lähtökohtia ovat hänen saamansa varhainen traditio Jeesuksesta, juutalaisten ”kirjoitukset” ja elävän Kristuksen kohtaaminen (1. Kor. 15:3, 8). Tältä perustalta hän luo itsenäistä teologiaa ja neuvoo seurakuntia niiden kysymyksissä. Jo monen kirjeen alussa Paavali kiittää Jumalaa, joka herätti Jeesuksen kuolleista.¹⁷⁰ Tällainen alkutervehdys on yhtä aikaa rukousta, ylistystä, opetusta ja yhteyden luomista kirjeen vastaanottajiin. Yhteinen usko luo yhteyden ja tekee mahdolliseksi neuvojen ja opetuksen ymmärtämisen. Paavalin julistuksen perusta on Jeesus Kristus, joka on

¹⁶⁶ ἐφανερώθη, pass. ind. aor. φανεροῦν, ’ilmestyä’.

¹⁶⁷ ἐγερθεῖς, pass. part. aor. ἐγείρειν, ’kun hän oli noussut’; ’kun hänet oli herätetty’.

¹⁶⁸ Paavalin kirjeiden ajoituksesta Schnelle 2005, 47–56. Witherington 1998, 327–331.

¹⁶⁹ Mukana ovat siis vain ne kirjeet, joissa on tutkimuskysymykseeni viittaavia kohtia.

¹⁷⁰ Room. 1:1-4; Gal. 1:1; 1. Tess. 1:9–10; vrt. Kol. 1:15–20.

Jumalan lähettämä Kristus ja joka nyt on ”kirkastettuna Jumalan oikealla puolella”, josta ”on tuleva” maailman oikeudenmukaisena tuomarina. Se, että Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista, niin kuin Paavali ja seurakunnat uskovat, johtaa uskovat varmaan toivoon, että Jumala herättää kuolleista heidätkin.¹⁷¹

3.4.1 Ensimmäinen kirje tessalonikalaisille

Ensimmäisen Tessalonikalaiskirjeen alussa Paavali iloitsee tessalonikalaisien uskosta (1. Tess. 1:9b–10):

ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ὄνομαζον ἡμᾶς ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης

Te hylkäsitte väärät jumalat ja käänsitte palvelemaan elävää, todellista Jumalaa ja odottamaan taivaasta hänen Poikaansa, jonka hän herätti kuolleista, Jeesusta, joka pelastaa meidät tulevalta vihalta.

Kirjeen ydinsisältöä on opetus ja lohdutus (1. Tess. 4:14, 16b):

εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ.¹⁷²

Jos kerran Jeesus on kuollut ja nousut kuolleista, niin kuin me uskomme, silloin Jumala myös on Jeesuksen tullessa tuova poisnukkuneet elämään yhdessä hänen kanssaan.

καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον.

Ensin nousevat ylös ne, jotka ovat kuolleet Kristukseen uskovina.

Kirjeen alun kiitosrukouksen mukaan Paavali ja tessalonikalaiset tunnustautuvat samaan elävään ja toimivaan Jumalaan, joka herätti Jeesuksen kuolleista (1. Tess. 1:10). Tämä teksti on aivan yksiselitteistä: Jumala on toimija ja

¹⁷¹ 1. Tess. 4:14, 16; 2. Kor. 1:9; 2. Kor. 5:10.

¹⁷² ἀπέθανεν, akt. ind. aor. ἀποθνήσκειν, ’kuolla’; κοιμηθέντας, pass. part. aor. κοιμάσθαι, ’nukkua’; ἄξει, akt. ind. fut. ἄγειν, ’tuoda’, ’johtaa’.

KR-38 kääntää jakeen 14 lopun sananmukaisemmin: ”niin samoin on Jumala Jeesuksen kautta myös tuova poisnukkuneet esiin yhdessä hänen kanssaan”.

myös lauseen kieliopillinen subjekti, ja predikaattiverbi ἐγείρειν on aktiivimuodossa: Jumala herätti Jeesuksen kuolleista. Teksti on tiivistä, ja siinä on uskontunnustuksen kaikua: Jeesus, Poika on nyt taivaassa Isän luona, ja uskovat odottavat hänen toista tulemistaan.

Kirjeen loppupuolella 1. Tess. 4:14–18 Paavali käyttää toista ilmausta, jossa aktiivinen toimija näyttää olevan Jeesus: Jeesus on kuollut ja noussut ylös, Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη. Väittääkö Paavali tässä Jeesuksen nostaneen itse itsensä kuolleista? Mikä olisi silloin Isän Jumalan osuus, eikö 1. Tess. 1:10 pidäkään paikkansa? Luulen, että Paavali tässä käyttää traditiosta saamaansa uskontunnustusta¹⁷³ sellaisenaan perusteluna uudelle opetukselleen uskovi-en ylösnousemuksesta. Missään muualla kuolleista herättämisestä tai kuolleista nousemisesta puhuessaan Paavali ei käytä verbiä ἀνιστάναι, vaan hän käyttää verbiä ἐγείρειν. Myös jakeessa 16 on merkitykseltään aktiivinen ἀναστήσονται¹⁷⁴, jolla Paavali ilmaisee kristittyjen vainajien nousevan ylös, ei kuitenkaan omasta voimastaan vaan Jumalan vaikutuksesta kuten jakeesta 14 käy ilmi. Kun Paavali on näissä kohdissa käyttänyt verbiä ἀνιστάναι merkityksessä 'nousta ylös' sekä Jeesuksen että kristittyjen vainajien kohdalla, hänen ei tarvitse siihen sisällyttää Jeesuksen eikä varsinkaan ihmisten omaa toimintaa, vaan asiayhteys ilmaisee, että Jumala on tapahtumien aikaansaaja.

3.4.2 Kirje galatalaisille

Alkutervehdyksessä Paavali viittaa valtuuttajiinsa (Gal. 1:1):

---

¹⁷³ Jakeen 1. Tess. 4:14 aloitus "jos kerran uskomme, että", εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι, sopii johdattelemaan uskontunnustukseen. Paavalin arvellaan siteeraavaan varhaisesta traditiosta peräisin olevaa uskontunnustuslausetta Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη. Luckensmeyer 2009, 220, 248.

¹⁷⁴ ἀναστήσονται, med. ind. fut.

Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος¹⁷⁵ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, (καὶ...)

Minä, Paavali, apostoli, joka en ole saanut virkaani ihmisiltä enkä kenenkään ihmisen välityksellä vaan jonka ovat apostoliksi asettaneet Jeesus Kristus ja Isä Jumala, joka herätti hänet kuolleista, (tervehdin...)

Paavali käyttää Jumalasta partisiippi-ilmausta, jonka sisältö on selvä: Jumala on ollut Jeesuksen herättäjä kuolleista. Jeesus ja Isä Jumala olivat yhdessä asettaneet Paavalin apostolin tehtävään. Kirjeen alkutervehdys kiteyttää uskon perustan, yhteisen uskon tärkeimmät kohdat ja luo ja lujittaa kirjoittajan ja vastaanottajien yhteyttä.

3.4.3 Ensimmäinen kirje korinttilaisille

Paavali korostaa ihmisen fyysisen ruumiin arvoa ja viittaa keskeisenä perusteluna (ruumiin) ylösnousemukseen (1. Kor. 6:13b–14):

τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι.

Mutta ruumis ei ole siveettömyyttä, vaan Herraa varten, ja Herra on ruumiinkin valtias.

ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρεν καὶ ἡμᾶς ἐξεγερῆ¹⁷⁶ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Jumala on herättänyt kuolleista Herran ja on voimallaan herättävä meidätkin.

Perusteluna käytettyä kuolleista herättämistä ei esitetä sivuasiaksi vaan mitä keskeisimmäksi: Jumala herätti kuolleista kristittyjen Herran ja herättää voimallaan aikanaan kaikki kristityt.

Jotkut korinttilaiset olivat väittäneet, että ei ole kuolleiden ylösnousemusta (ἀνάστασις νεκρῶν 1. Kor. 15:12). Tähän Paavali vastaa laajalla argumentoinnilla, jonka lähtökohta on varmassa yhteisen uskon traditiossa ja Kristuksen ilmestyksissä. Koska Jumala on varmasti herättänyt Kristuksen kuolleis-

¹⁷⁵ ἐγείραντος, akt. part. (adjektiivinen) aor.

¹⁷⁶ ἐξεγερῆ, akt. ind. fut. ἐξεγείρειν, 'herättää', (etuliite ἐκ, ἐγείρειν).

ta, Jumala herättää myös kaikki ”Kristuksessa olevat” aikanaan. Koko luku 1. Kor. 15 keskittyy tähän aiheeseen painokkaasti (1. Kor. 15:3–5, 12–13, 16–17, 20, 22–23):

παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὁ καὶ παρέλαβον,

ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν¹⁷⁷ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ὅτι ἐτάφη¹⁷⁸ καὶ ὅτι ἐγήγερται¹⁷⁹ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ὅτι ᾠφθη¹⁸⁰ Κηφᾶ εἶτα τοῖς δώδεκα.

Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται

πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;

εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.

εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.

εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν.

Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν ἀπαρχῇ τῶν κεκοιμημένων.

ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθῶσονται¹⁸¹

Ennen muuta annoin teille tiedoksi tämän, minkä itse olin saanut vastaanottaa:

Kristus kuoli meidän syntiemme vuoksi, niin kuin oli kirjoitettu, hänet haudattiin, hänet herätettiin kuolleista kolmantena päivänä, niin kuin oli kirjoitettu, ja hän ilmestyi Keefakselle ja sitten niille kahdelletoista.

Jos kerran julistetaan, että Kristus on herätetty kuolleista,

kuinka jotkut teistä voivat sanoa, että kuolleiden ylösnousemusta ei ole?

Jos ei ole kuolleiden ylösnousemusta, ei Kristustakaan ole herätetty kuolleista.

Ellei kuolleita herätetä, ei Kristustakaan ole herätetty.

Mutta ellei Kristusta ole herätetty, teidän uskonne on pohjaa vailla.

Mutta nyt Kristus on herätetty kuolleista, esikoisena niiden joukosta, jotka ovat kuolleet.

Sillä niin kuin kaikki ihmiset Aadamista osallisina kuolevat, niin myös kaikki Kristuksesta osallisina tehdään eläviksi,

¹⁷⁷ ἀπέθανεν, akt. ind. aor. ἀποθνήσκειν, ’kuolla’.

¹⁷⁸ ἐτάφη, pass. ind. aor. θάπτειν, ’haudata’.

¹⁷⁹ ἐγήγερται, med./pass. ind. perf. yks. 3.

¹⁸⁰ ᾠφθη, pass. ind. aor. Charlesworth korostaa painokkaasti, että tämäkin passiivi on *passivum divinum*. Kun Jeesus ”ilmestyi”, Jumala, luoja oli aktiivisesti mukana. Luoja voi luoda tyhjästä, Luoja herätti Jeesuksen haudasta. Jeesuksen herättäminen kuolleista oli jatkuvasti luovan Luojan työtä. Charlesworth 2006, 157–158.

¹⁸¹ ζωοποιηθῶσονται, pass. ind. fut., ”tehdään eläviksi”.

Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· *jokainen vuorollaan: esikoisena Kris-*
ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ *tus ja sen jälkeen Kristuksen omat,*
Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. *kun hän tulee.*

Paavalin ajatuksenkulun lähtökohtana on tradition mukainen evankeliumi, jonka Korintin kristityt tunnustivat todeksi ja johon he olivat sitoutuneet: "Kristus on herätetty kuolleista" tai "Kristus on ylösnoussut". Kuolleista herättämistä tai kuolleista nousemista kuvaa verbi ἐγείρειν, joka toistuu peräti yhdeksäntoista kertaa tässä luvussa. Sen rinnalla esiintyy neljästi substantiivi ἀνάστασις νεκρῶν, 'kuolleiden ylösnousemus' (1. Kor. 15:12, 13, 21, 42) ja pari kertaa verbi ζωοποιεῖν, 'tehdä eläväksi' (1. Kor. 15:22, 36, 45). Traditioon viittava ilmaus on muodossa ἐγήγερται, mediumin / passiivin indikatiivin perfekti, joka Paavalilla tässä luvussa toistuu monta kertaa, mutta jota ei muualla Uudessa testamentissa esiinny Jeesuksesta puhuttaessa.¹⁸² Kuolleista herättäjää ei eksplisiittisesti sanota, ja mediumi on kielen kannalta mahdollinen tulkinta: "on ylösnoussut". Siihenkään ei omaa toimijuutta selvästi liity, vaan perfekti korostaa lopputulosta: tilaa ja sen pysyvyyttä. Myös passiivin perfekti ilmaisee pysyvän lopputuloksen, ja tekstiyhteydestä on löydettävissä suora viittaus tapahtuman aikaansaajaan, kun Paavali sanoo selvästi, että hän on julistanut Jumalan herättäneen Kristuksen (1. Kor. 15:15). Tämän totuuden perusteella Paavali perustelee kaikkien kristittyjen ylösnousemuksen kuolleista (ἀνάστασις νεκρῶν). Jaksossa Kristus kuvataan kuolleista herätettävien esikoisena, ihmisenä, viimeisenä Aadamina, Poikana, joka on "kaiken vallan, mahdin ja voiman" kukistaja ja kaiken hallitsija siihen asti, kun Jumala itse hallitsee kaikkea (1. Kor. 15:20–25).

Paavali lähtee vastaamaan vielä kysymyksiin: "Millä tavoin kuolleet herätetään? Millainen ruumis heillä silloin on?" (1. Kor. 15:35). Keskeistä on muuttuminen toisenlaiseksi. "Viimeisen pasuunan soidessa kuolleet herätetään (οἱ νεκροὶ ἐγεροθήσονται, pass. ind. fut.) katoamattomina ja me muut muu-

¹⁸² Sama muoto Matt. 11:11; Mark. 6:14; molemmat kohdat viittaavat Johannes Kastajaan.

tumme ”(1. Kor. 15: 52). Tämä ihmisen muuttuminen tapahtuu ”Kristuksessa”(1. Kor. 15:22), ja Kristus on eläväksi tekevä henki, πνεῦμα ζωοποιοῦν (1. Kor. 15:45).

Luvun 15 passiivissa olevat verbit ἐγήγεραται, ζωοποιηθήσονται ja ἐγείρονται viittaavat asiayhteyden perusteella aivan selvästi Jumalaan toiminnan varsinaisena tekijänä. Kristus on herätetty kuolleista, Jumala on hänet herättänyt. Mutta kun kuolleet ”herätetään Kristuksessa”, Kristus on osallinen eläväksitekevänä henkenä.

Jakeissa 24–28 on nähtävissä jännite, kun Jeesus kuvataan kaikkien vihollisten kukistajaksi, joka itse alistuu Jumalan valtaan. Se, että Paavali joutuu selvittämään asiaa (jakeet 27–28), viittaa tähän jännitteeseen.

3.4.4 Toinen kirje korinttilaisille

Toisessa korinttilaiskirjeessä Paavali nivoo alkutervehdyksen yhteyteen oman kokemuksensa Jumalan lohdutuksesta ja avusta (2. Kor. 1:9).

ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὤμεν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι¹⁸³ τοὺς νεκρούς. Me saimme tuntea olevamme kuolemaan tuomittuja, jotta emme luottaisi itseemme, vaan Jumalaan, joka herättää kuolleet.

Paavali kertoo pelastuneensa kuolemanvaarasta Jumalan avulla. Näin hänen oma kokemuksensa vahvistaa uskon ilmausta. Kuoleman uhka sai vastavoiman luottamuksesta ”Jumalaan, joka herättää kuolleet”.

Kun Paavali kuvaa julistustyötään ja sen perusteita, hän sanoo tekevänsä työtä ”Herrassa” ja kulkevansa Jumalan kuljettamana (2. Kor. 2: 12, 14). Hä-

---

¹⁸³ Akt. part. prees.

nellä on palveluvirka Jumalan armosta (2. Kor. 4:1) ja ”aarre saviastioissa” (2. Kor. 4: 7). Hän uskoo (2. Kor. 4: 13) ja tietää, mitä on tulossa (2. Kor. 4:14a):

εἰδότες ὅτι ὁ ἐγγείρας¹⁸⁴ τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ¹⁸⁵. Me tiedämme, että hän joka herätti kuolleista Herran Jeesuksen, herättää Jeesuksen tullessa meidätkin.

Paavalin julistuksen keskeinen viesti tiivistyy näin (2. Kor. 5:15):

καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγεροθῆντι¹⁸⁶. Ja hän on kuollut kaikkien puolesta, jotta ne, jotka elävät, eivät enää eläisi itselleen vaan hänelle, joka on kuollut ja noussut kuolleista¹⁸⁷ heidän tähtensä.

Kirjeen lopussa Paavali perustelee vielä toimintavaltuuksiaan: ”Tehän kaipaatte todistetta siitä, että minussa puhuu Kristus. Hän ei ole teidän edessä¹⁸⁸ heikko, vaan näyttää voimansa teidän keskuudessanne¹⁸⁹” (2. Kor. 13:3). Paavali muistuttaa korinttilaisia Kristuksesta näin (2. Kor. 13:4a):

καὶ γὰρ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῆ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. Hän oli heikko, kun hänet ristiin-
naulittiin, mutta Jumalan voimasta hän elää.

Paavalin perustelut ja opetukset näkyvät tässä kirjeessä hyvin integroituneina ja sisäistettyinä. Jumalan ja Kristuksen valta ja voima ja lähetetyn apostolin valtuutus ja vaikutus liittyvät yhteen. Kristus on Jumalan kuva (2. Kor. 4:4), ja evankeliumin julistaja on osallinen Kristuksen voimasta (2.Kor. 4:7). Paavali viittaa Jeesuksen kuolleista herättämiseen nykyhetkessä läsnäolevana totuutena ja Jumalan voimana. Jumala herätti kuolleista Kristuksen, joka elää nyt (2. Kor. 13:4) ja vaikuttaa seurakunnassa (2. Kor.13:3).

¹⁸⁴ Akt. part. aor. substantiivinen.

¹⁸⁵ Akt. ind. fut.

¹⁸⁶ Pass. part. aor. yks. dat. substantiivinen.

¹⁸⁷ Tai: ’kuolleista herätetty’.

¹⁸⁸ εἰς ὑμᾶς.

¹⁸⁹ ἐν ὑμῖν.

3.4.5 Kirje roomalaisille

Roomalaiskirjeestä on mahdollista seurata, miten Paavali käsittelee monin vivahtein teemaa ”elämä”: elämä kuolleista, uusi elämä, elämä Kristuksessa ja elämä Jumalalle.

Roomalaiskirjeen alkutervehdyksessä Paavali esittelee itsensä ja tehtävänsä evankeliumin julistajana (Room. 1:1–4, KR-38):

Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ,
κλητὸς ἀπόστολος ἀφωρισμένος¹⁹⁰
εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ,
ὁ προεπηγγείλατο διὰ τῶν
προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις
περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου
ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα,
τοῦ ὀρισθέντος¹⁹¹ υἱοῦ θεοῦ ἐν
δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης
ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ
Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Paavali, Jeesuksen Kristuksen palvelija, kutsuttu apostoli, erotettu julistamaan Jumalan evankeliumia, jonka Jumala on edeltä luvannut profeettainsa kautta pyhissä kirjoituksissa, hänen Pojastansa – joka lihan puolesta on syntynyt Daavidin siemenestä ja pyhyiden hengen puolesta kuolleistanousemisen kautta asetettu Jumalan Pojaksi voimassa – Jeesuksesta Kristuksesta, meidän Herrastamme.

Jumala on erottanut (alkukielessä passiivi, joka on luontevasti tulkittavissa *passivum divinumiksi*) ja valinnut Paavalin Jumalan evankeliumia varten. Jumala on asettanut (*passivum divinum*) Jeesuksen Jumalan Pojaksi ”kuolleistanousemisen kautta”, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν. Tämä on tradition ja Paavalin muotoilemaa teologiaa ja tulkintaa. Paavali palvelijana ja lähetettynä rinnastuu Jeesukseen, Pojaksi asetettuun, samoin myös kaikki Jumalan kutsumat pakanakansat ja Rooman pyhät (Room. 1:5–6). Rinnastusta täydentää vaivihkaa sanan ὀρίζειν ja sen johdannaisten käyttö. Passiiviset verbimuodot on asiayhteyden perusteella helposti havaittavissa *passivum divinumiksi*: Paavali julistaa *Jumalan* evankeliumia ja Jeesus on *Jumalan* Poika.

¹⁹⁰ ἀφωρισμένος, pass. part. perf. adjektiivinen, ἀφορίζειν, ’erottaa’ johonkin.

¹⁹¹ ὀρισθέντος, pass. part. aor. adjektiivinen, ὀρίζειν, ’asettaa’.

Paavali asettaa kirjeensä vastaanottajille esikuvaksi Abrahamin uskon eläväksi tekevään Jumalaan (Room. 4:17b, 22–25):

Ἀβραάμ – – ἐπίστευσεν θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ νεκρῶν καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. Tähän Jumalaan Abraham uskoi, häneen, joka tekee kuolleet eläviksi ja kutsuu olemattomat olemaan.

διὸ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογιζέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγένεσθαι¹⁹² Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὅς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν. Sen vuoksi Jumala katsoikin hänet vanhurskaaksi. Näitä sanoja ei kuitenkaan ole kirjoitettu vain hänen tähtensä, vaan myös meidän vuoksemme. Jumala on katsova vanhurskaiksi meidätkin, kun uskomme häneen, joka on herättänyt kuolleista Heramme Jeesuksen. Jumala antoi Kristuksen kuolla meidän rikkomustemme tähden ja herätti hänet kuolleista meidän vanhurskauttamisemme tähden.

KR-38 seuraa tarkemmin kreikankielisen tekstin ilmaisuja jakeissa 24–25, joissa sanaa Jumala ei esiinny, vaan ”hän, joka herätti kuolleista Jeesuksen”. Jeesus on ”alttiiksi annettu” (παρεδόθη) ja ”kuolleista herätetty” (ἠγέρθη). Kaikki tekstit ilmaisevat kuitenkin saman: Jumala on se, joka herättää kuolleista. Hän on elämän antaja.

Kristillinen kaste ja ”uusi elämä” liittyvät yhteen (Room. 6:3–5):

ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; – – ἵνα ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. Tiedättehän, että meidät kaikki Kristukseen Jeesukseen kastetut on kastettu hänen kuolemaansa. – – jotta mekin alkaisimme elää uutta elämää niin kuin Kristus Isän kirkkauden voimalla herätettiin kuolleista. Jos kerran yhtäläinen kuolema on liittänyt meidät yhteen hänen kanssaan, me myös nousemme kuolleista niin kuin hän.

¹⁹² Akt. part. aor. yks. akk. mask. ”häneen, joka herätti”.

”Isän kirkkaus” herätti Kristuksen: ἠγέρθη on passiivissa ja agenttirakenne ilmaisee tekijän διὰ-preposition avulla. Kristuksen herättäminen on alku, josta seuraa häneen liitettyjen herättäminen kuolleista. KR-38 kääntää sananmukaisemmin: ”Sillä jos me olemme hänen kanssaan yhteenkasvaneita (σύμφυτοι) yhtäläisessä kuolemassa, niin olemme samoin myös yhtäläisessä ylösnousemuksessa” (Room. 6:5). ”Samanlainen kuolema” on toteutunut kasteessa, ”samanlainen ylösnousemus” toisaalta odottaa toteutumistaan aikojen lopulla, mutta toisaalta Paavali kuvaa sen vaikutukseksi uutta elämää, jota eletään nykyajassa, kun ”vaelletaan” vapaana synnin vallasta (Room. 6:4, 7).

Paavali puhuttelee suoraan kirjeensä vastaanottajia, että he eläisivät Jumalalle synnistä vapautettuina (Room. 6:8–11):

εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ,	Jos olemme kuolleet Kristuksen
πιστεύομεν ὅτι καὶ <u>συζήσομεν</u>	kanssa, uskomme saavamme myös
<u>αὐτῷ,</u>	<u>elää hänen kanssaan.</u>
εἰδότες ὅτι <u>Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ</u>	Tiedämme, että koska <u>Kristus on</u>
<u>νεκρῶν</u> οὐκέτι ἀποθνήσκει,	<u>herätetty kuolleista,</u> hän ei enää kuo-
θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει.	le eikä kuolemalla ole valtaa häneen.
– – τῇ ἁμαρτία ἀπέθανεν ἐφάπαξ.	– – Kristus kuoli eroon synnistä. Kun
ὁ δὲ ζῆ, <u>ζῆ τῷ θεῷ.</u>	hän nyt elää, <u>hän elää Jumalalle.</u>
οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε	Ajatelkaa tekin samoin itsestänne: te
ἑαυτοὺς εἶναι νεκροὺς μὲν τῇ	olette kuolleet pois synnistä ja elätte
ἁμαρτία ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν	Jumalalle Kristuksessa Jeesuksessa.
Χριστῷ Ἰησοῦ.	

Elämän teema jatkuu, kun Paavali kuvaa, miten Jumalan Henki luo elämää (Room. 8:10–11):

εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν – – τὸ πνεῦμα	Jos Kristus on teissä – – Henki luo
ζωή – – .	elämää – – .
εἰ δὲ <u>τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τὸν</u>	Jos siis teissä asuu <u>Jumalan Henki,</u>
<u>Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν</u> οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, <u>ὁ</u>	<u>hän, joka herätti Jeesuksen kuol-</u>
<u>ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν</u>	<u>leista, niin hän, joka herätti Kristuk-</u>
<u>ζωοποιήσῃ</u> καὶ τὰ θνητὰ σώματα	<u>sen kuolleista, on tekevä eläviksi</u>
ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ	myös teidän kuolevaiset ruumiinne

”Hän, joka” (ὁ) jakeessa 11 tarkoittaa Jumalaa. Jakeessa 9 mainitaan sekä Jumalan Henki (πνεῦμα θεοῦ) että Kristuksen Henki. Sama Jumalan Henki, joka oli herättänyt kuolleista Jeesuksen Kristuksen, on nyt ihmisessä ”asuva” Henki, joka vaikuttaa Kristukseen uskovan kuolleista heräämisen. Tämän vuoksi Paavali puhuu myös ”hengellisestä elämästä” Hengessä, Kristuksessa, uudesta elämästä, jota eletään jo heti uskovaksi tulosta alkaen. Jumala on tämän elämän antaja, mutta Jumala, Kristus ja Henki vaikuttavat kaikki yhdessä.

Sydämen usko ja suun tunnustus tuovat pelastuksen (Room. 10:6–9):

ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται¹⁹³ εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν καταγαγεῖν¹⁹⁴· ἢ· τίς καταβήσεται¹⁹⁵ εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν¹⁹⁶

ἀλλὰ τί λέγει;

ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματι σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν.

ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ·

Mutta uskon vanhurskaus puhuu näin: ”Älä kysy sydämessäsi: Kuka voi nousta taivaaseen?” – nimittäin tuomaan Kristusta maan päälle – ”tai: kuka voi laskeutua syvyyksiin?” – nimittäin noutamaan Kristusta ylös kuolleista.

Mitä siis on sanottu?

Sana on lähellä sinua, sinun suussasi ja sinun sydämessäsi, nimittäin se uskon sana, jota me julistamme.

Jos sinä suullasi tunnustat, että Jeesus on Herra, ja sydämessäsi uskot, että Jumala on herättänyt hänet kuolleista, olet pelastuva.

Tässä Paavali soveltaa Jeesukseen ja uskomiseen ”kirjoitusta” Jumalan sanasta, jota ei tarvitse hakea kaukaa (5. Moos. 30:12–14). Uskontunnustus on ääneen lausuttu sydämen usko. Rinnasteisina kulkevat ääneen lausuttu tun-

¹⁹³ ἀναβήσεται, med. ind. fut. ἀναβαίνειν, ’nousta’.

¹⁹⁴ καταγαγεῖν, akt. inf. aor. κατάγειν, ’viedä’/’tuoda’ alas.

¹⁹⁵ καταβήσεται, med. ind. fut. καταβαίνειν, ’laskeutua’.

¹⁹⁶ ἀναγαγεῖν, akt. inf. aor. ἀνάγειν, ’viedä ylös’.

nustautuminen ja sisäinen omistaminen, sydämen usko. Samoin rinnastetaan Jeesuksen ”herruus” ja itse Jumala ja Jumalan teko. Jeesus on Herra niin kuin Jumala on Herra. Jumala on hänet herättänyt kuolleista, hän ei ole kaukana, usko ja pelastus ovat kaikkien ulottuvilla.

3.4.6 Kirje kolossalaisille

Kolossalaiskirjeen alun kiitos- ja ylistysjaksossa on hymni Kristuksesta, näkymättömän Jumalan kuvasta (Kol. 1:15–20). Kristus on luomakunnan esikoinen, jonka kautta on kaikki luotu ja jota varten kaikki on luotu (Kol.1:18b):

ὅς ἐστιν ἀρχή,	Hän on alku.
<u>πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν,</u>	Hän nousi <u>esikoisena kuolleista</u> , jotta
ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς	hän olisi kaikessa ensimmäinen.
πρωτεύων.	

Hymni on runoutta ja tulkintaa. Siinä ei niinkään puhuta kuolleista heräämisestä tai ylösnousemisesta, vaan syntymisestä. Jeesus Kristus on ”esikoinen”, πρωτότοκος, joka on syntynyt ennen kaikkea luomakuntaa (Kol. 1:15) ja joka on myös ensimmäisenä syntynyt kuolleista (Kol. 1:18b). Jeesuksen Kristuksen ja Jumalan yhteys ja yhteys koko luomakuntaan liittyvät toisiinsa (Kol. 1:19–20). Lunastus vie ihmiset Kristuksessa Jumalan valtakuntaan, joka on myös Pojan valtakunta (Kol. 1:13–14).

Kristillinen kaste ja ”elämä” liittyvät yhteen (Kol. 2:12):

συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ	Kasteessa teidät yhdessä hänen
βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε ¹⁹⁷	kanssaan haudattiin ja herätettiin
διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ	eloon, kun uskoitte Jumalaan, joka
θεοῦ τοῦ ἐγείραντος ¹⁹⁸ αὐτὸν ἐκ	voimallaan herätti Kristuksen kuol-
νεκρῶν.	leista. (Kol. 2:12.) ¹⁹⁹

¹⁹⁷ συνηγέρθητε, pass. ind. aor. συνεγείρειν, ’herättää yhdessä’.

¹⁹⁸ Akt. part. aor.

¹⁹⁹ Vrt. Room. 6:4; 8:11.

Eksplisiittisesti tässä sanotaan: Jumala herätti Kristuksen kuolleista. Ihmiset ”herätetään” kasteessa, herättäjänä (διὰ-preposition avulla ilmaistu) usko, Jumala ja Jumalan voima, joka ilmeni Kristuksen kuolleista herättämisessä.

Kasteesta seuraa ”elämä kuolleista”, joka on uutta elämää Kristuksessa (Kol. 3:1, 3–5a):

Εἰ οὖν συνηγέροθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστίν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος·

ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ· ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Jos siis teidät on yhdessä Kristuksen kanssa herätetty kuolleista, niin tavoitelkaa sitä mikä on ylhäällä, missä Kristus istuu Jumalan oikealla puolella.

Tehän olette kuolleet ja teidän elämänne on Kristuksen kanssa kätkeyty Jumalaan. Kun Kristus, teidän elämänne ilmestyy, silloin tekin ilmestytte hänen kanssaan kirkkautessa. Haudatkaa siis se, mikä teissä on maallista.

Uskovien uusi elämä on ”Kristuksen elämää” sekä nykyajassa että tulevassa. Useilla συν-alkuisilla²⁰⁰ verbeillä kirjoittaja korostaa Kristuksen ja ihmisen yhteyttä. Teksti jatkuu konkreettisilla kehotuksilla ja neuvoilla, miten uutta elämää tulee elää (Kol. 3:5b–17)

3.4.7 Kirje filippiläisille

Filippiläiskirjeen 2. luvun Kristusta ylistävässä hymnissä (Fil. 2:5–11) kuvataan Kristuksen ominaisuuksia ja tekoja näin (Fil. 2:6–7a, 8–9, 11):

ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλὰ ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών,

Hänellä oli Jumalan muoto, mutta hän ei pitänyt kiinni oikeudestaan olla Jumalan vertainen vaan luopui omastaan. Hän otti orjan muodon

²⁰⁰ συν-, ’yhdessä’.

ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· <u>ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν</u> γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πάντων ὀνομα.	ja tuli ihmisten kaltaiseksi. Hän alensi itsensä ja oli kuuliainen kuolemaan asti, ristinkuolemaan asti. Sentähden <u>Jumala on korottanut hänet</u> yli kaiken ja antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman.
καὶ πάντα γλῶσσα ἐξομολογήσονται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς <u>εἰς δόξαν θεοῦ</u> <u>πατρὸς.</u>	Ja jokaisen kielen on tunnustettava <u>Isän Jumalan kunniaksi</u> : ”Jeesus Kristus on Herra.”

Paavali asettaa Kristuksen esimerkiksi filippiiläisille, kun hän kehottaa heitä yksimielisyyden ja keskinäiseen nöyryyteen (Fil. 2:1–3). Jeesus luopui tietoisesti Jumalan kaltaisuudestaan, hän oli kuuliainen kuolemaan asti, ja sitten Jumala korotti hänet yli kaiken (Fil. 2:8–9). Jeesus Kristus on Herra – ei kuitenkaan yli Jumalan, vaan Jumalan kunniaksi (Fil. 2:11).

Paavalille Kristuksen ylösnousemisen voiman tunteminen on arvokasta (Fil. 3:10–11):

τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν <u>τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ</u> καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφιζόμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν ²⁰¹ τὴν ἐκ νεκρῶν	Minä tahdon tuntea Kristuksen ja <u>hänen ylösnousemisensa voiman</u> ja tulla hänen kaltaiseksi osallistamalla hänen kärsimyksiinsä ja kuolemaansa. Ehkä silloin saan myös nousta kuolleista.

Alkukielen usean jakeen mittainen (jakeesta 4 alkava) polveileva virke päättyy vaikeatulkintaiseen jakeeseen 11. Paavali puhuu tässä hyvin henkilökohtaisesti. ”Kristuksen ylösnousemisen voima” saa jäljempänä konkreettista sisältöä: ”Kristus muuttaa meidän ruumiimme – oman kirkastuneen ruumiinsa kaltaiseksi voimallaan, jolla hän kykenee alistamaan valtaansa kai-

²⁰¹ ἐξανάστασις, ainoa esiintymä, ’ylösnousemus’, etuliite ἐκ + ἀνάστασις.

ken” (Fil. 3:21). Jeesuksella Kristuksella on ”kaikki valta”. Jumalaa ei tässä yhteydessä erikseen mainita, mutta Kristus ei silti ole Jumalaa korkeampi, vaan Jumalalta korkean asemansa saanut (Fil. 2:9).

3.4.8 Kirje efesolaisille

Jumalan voima vaikuttaa uskovissa samalla tavalla kuin se on vaikuttanut Kristuksessa (Ef. 1:19–21a, 2:5–6):

καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Ἦν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ καθίσας²⁰² ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις

ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως.

καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ²⁰³, – –

καὶ συνήγειρεν²⁰⁴ καὶ συνεκάθισεν²⁰⁵ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ

Miten mittaamaton on hänen voimansa, joka vaikuttaa meissä uskovissa. Se on sama väkevä voima,

jota hän osoitti herättäessään Kristuksen kuolleista ja asettaessaan hänet istumaan oikealle puolelleen taivaassa.

ylemmäksi kaikkia valtoja, voimia ja mahteja.

Hän teki meidät, rikkomustemme tähden kuolleet, eläviksi Kristuksen kanssa. – –

Jumala herätti meidät yhdessä Kristuksen Jeesuksen kanssa ja antoi meillekin paikan taivaassa.

Efesolaiskirje on samankaltaista tiivistä ja paljon käsitteitä sisältävää tekstiä kuin Kolossalaiskirje. Kristuksen kuolleista herättämiseen viittaaminen liittyy uskovan tavalliseen arkeen ja motivoi elämään Jumalan mielen mukaisesti (Ef. 2:10, 4:24). Painopiste on Kristuksen kuolleista herättämisen seurauksissa yksittäisille ihmisille ja koko seurakunnalle. Jumala nimetään selvin sanoin Kristuksen herättäjäksi kuolleista. Kirje korostaa Jumalan ”mittaama-

²⁰² καθίσας, akt. part. aor. καθίζειν, ’asettaa istumaan’.

²⁰³ Joissakin käsikirjoituksissa ἐν τῷ Χριστῷ.

²⁰⁴ συνήγειρεν, akt. ind. aor. συνεγείρειν, ’herättää yhdessä’ jkn kanssa.

²⁰⁵ συνεκάθισεν, akt. ind. aor. συγκαθίζειν, ’asettaa paikalleen’ jnk kanssa, ’antaa paikka’ jnk seurassa.

tonta” voimaa, joka nyt kohdistuu uskoviin (Ef. 1:19a). Tätä ilmentävät myös useat *συν*-alkuiset verbit: Jumala herätti ja teki eläväksi ”Kristuksen ja meidät”, Jumala asetti ”Kristuksen ja meidät”.²⁰⁶ Jumalan ikaikainen suunnitelma maailman ja kaikkien ”valtojen” suhteen toteutuu Jumalan Pojassa, Kristuksessa (Ef. 3:11). On vain yksi Jumala, mutta Kristus on seurakunnan Herra (Ef. 4: 5–6).

3.4.9 Kirjeet Timoteukselle

Ensimmäisessä kirjeessä Timoteukselle kehoitetaan esirukoukseen ”kaikkien ihmisten puolesta” (1. Tim. 2:1–4) ja kehoitusta perustellaan uskontunnustuksen kaltaisella lausumalla Jumalasta ja Kristuksesta (1. Tim. 2:5–6):

Εἷς γὰρ θεός,	Jumala on yksi,
εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων,	ja yksi on välittäjä Jumalan ja ihmisen välillä,
ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς,	ihminen Kristus Jeesus.
ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων,	Hän antoi itsensä lunnaiksi kaikkien puolesta, todistukseksi Jumalan tar- koituksesta, kun oikea aika oli tullut.
τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίαις.	

Jeesusta Kristusta kuvaa myös toinen uskontunnustus tai hymni (1. Tim. 3:16):

καὶ ὁμολογουμένος μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον · ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,	Me tunnustamme, että meidän uskomme pyhä salaisuus on suuri: Hän ilmestyi ihmisruumiissa, hänet julistettiin vanhurskaaksi Hengen voimasta,
ᾧφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήμφθη ²⁰⁷ ἐν δόξῃ.	enkelit saivat hänet nähdä, hänestä saarnattiin kansoille, häneen uskottiin maailmassa, hänet korotettiin kirkkauteen.

²⁰⁶ ”Yhdessä herätti”-kohtia Ef. 2:5–6; myös Kol. 2:12; Kol. 3:1.

²⁰⁷ ἀνελήμφθη, pass. ind. aor. ἀναλαμβάνειν, ”ottaa ylös”; myös. Ap. t. 1:2, 11, 22.

Uskontunnustus tiivistää ”uskon salaisuuden” Kristuksessa. Kaikki verbi-
muodot ovat passiivissa, ja useimmissa kohdin varsinaiseksi toimijaksi on
ymmärrettävä Jumala. Mitenkään ei viitata siihen, että Jeesus olisi omalla
voimallaan korottanut itsensä kirkkauteen.

Toisessa kirjeessä Timoteukselle on kehotuksia luotettavan opin muistami-
seen ja siinä pysymiseen (2. Tim. 2:8, 11, 17b–18a):

Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν Μυιστα, että Jeesus Kristus, Daavidin
ἐγηγερομένον²⁰⁸ ἐκ νεκρῶν, ἐκ jälkeläinen, on herätetty kuolleista,
σπέρματος Δαβίδ, κατὰ τὸ niin kuin minä julistan.
εὐαγγέλιόν μου.

πιστὸς ὁ λόγος·

εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, και
συζήσομεν²⁰⁹.

Tämä sana on varma:

Jos olemme hänen kanssaan kuolleet,
saamme hänen kanssaan myös elää.
(2. Tim. 2:11.)

Ἵμέναιος καὶ Φίλητος – – περὶ τὴν
ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν
ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι

Hymenaios ja Filetos — — ovat ek-
syneet pois totuudesta ja väittävät,
että ylösousemus on jo tapahtunut.
(2. Tim. 2:17b–18a.)

Kirjeen viittaus Jeesuksen kuolleista herättämiseen muistuttaa kirjeen vas-
taanottajaa ensin yhteisestä uskosta ja uskontunnuksesta (2. Tim. 2:8). Sit-
ten tähtäyspiste on tulevaisuudessa, tulevassa elämässä (2. Tim. 2:11). Perus-
tana ovat Jumalan teot Kristuksessa Jeesuksessa (2. Tim. 1:9–10).

3.5 Muut Uuden testamentin kirjat

Vain Heprealaiskirjeessä, 1. Pietarin kirjeessä ja Ilmestyskirjassa viitataan
suoraan kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen. 1. Johanneksen
kirje puhuu ”elämästä”.

²⁰⁸ ἐγηγερομένον, med./pass. part. perf. yks. akk. mask. ”Muista Jeesusta Kristusta, kuolleis-
ta/herätettyä”; kuolleista ’noussutta’.

²⁰⁹ Akt. ind. fut.

3.5.1 Kirje heprealaisille

Heprealaiskirjeen alussa puhutaan Jumalan Pojasta, jonka Jumala on pannut kaiken perilliseksi ja jonka kautta hän on luonut maailman (Hepr. 1:2). Pojan nimet "Herra", "Jeesus" ja "Kristus" tulevat esille kuvauksen edetessä (Hepr. 2:3, 9; 3:6). Jeesuksen uskollisuutta Jumalalle korostetaan (Hepr. 3:2, 6).

Jumala on asettanut Poikansa myös ylipapiksi, ihmisiä varten (Hepr. 5:5-6; Hepr. 6:19b-20a):

Οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν
ἐδόξασεν γεννηθῆναι ἀρχιερέα ἀλλ'
ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν·
υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον
γεγέννηκά σε,
καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει·
σύ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν
τάξιν Μελχισέδεκ.

Ei Kristuskaan itse korottanut itse-
ään ylipapin arvoon, vaan hänet ko-
rotti se, joka sanoi hänelle: – Sinä olet
minun Poikani, tänä päivänä minä
sinut synnytin, ja toisessa paikassa: –
Sinä olet pappi ikuisesti, sinun pap-
peutesi on Melkisedekin pappeutta.

ἐλπίς – – εἰσερχομένην εἰς τὸ
ἔσῳτερον τοῦ καταπετάσματος,
ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν
εἰσηλθεν Ἰησοῦς.

Toivo – – ulottuu väliverhon tuolle
puolen. Sinne Jeesus meidän edellä-
kävijänämme meni.

Kirjoittaja kuvaa uskon vaikutusta monien historian henkilöiden elämässä (Hepr. 11). Jotkut luottivat siihen, että Jumala voi herättää kuolleita (Hepr. 11:19, 35):

λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν
ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός,
ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ²¹⁰
ἔκομίσατο²¹¹.

Hän [Abraham] päätteli, että Jumala
kykenee jopa herättämään kuolleen,
ja niin hän sai poikansa takaisin,
ylösnousemuksen²¹⁴ ennusmerkkinä.

Ἔλαβον γυναῖκες ἐκ

Jotkut naiset saivat kuolleet omai-

²¹⁰ παραβολῇ, 'vertauskuva'.

²¹¹ ἐκομίσατο, med. ind. aor. κομίζεω, 'saada' palkakseen tai palautteena.

ἀναστάσεως²¹² τοὺς νεκροὺς
αὐτῶν.
ἄλλοι – – ἵνα κρείττονος
ἀναστάσεως τύχωσιν²¹³.

sensa elävinä takaisin.

Monet – – halusivat parempaan
ylösnousemukseen.

Loppusiunauksessa on kuvattu paljon Jumalan ja Jeesuksen ominaisuuksia ja tekoja (Hepr. 13:20–21, KR-38):

Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ
ἀναγαγὼν²¹⁵ ἐκ νεκρῶν τὸν
ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν
ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν
κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν,
καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἀγαθῷ
εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ,
ποιῶν ἐν ἡμῖν τὸ εὐάρεστον
ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων, ἀμήν.

Mutta rauhan Jumala, joka on kuol-
leista nostanut hänet, joka iankaikki-
sen liiton veren kautta on se suuri
lammasten paimen, meidän Her-
ramme Jeesuksen,
hän tehköön teidät kykeneviksi
kaikkeen hyvään voidaksenne to-
teuttaa hänen tahtonsa, ja vaikutta-
koon teissä sen, mikä on hänelle otol-
lista, Jeesuksen Kristuksen kautta;
hänelle kunnia aina ja iankaikkisesti!
Amen.

Edellämaitsemani Heprealaiskirjeen viittaukset sisältävät saman asian: Jumala herättää kuolleet. Jumala herätti Jeesuksen kuolleista (Hepr. 13:20) ja ”korotti hänet ylipapin arvoon” (Hepr. 5:5). Kristus ei itse korottanut itseään, mutta nyt hänen asemansa on ainutlaatuinen, hän on ”kaikkein korkein”. Jeesuksen Kristuksen kautta (διὰ, Hepr. 13:21) Jumalan tahdon tulee toteutua ihmisten elämässä. Ylistys osoitetaan Jumalalle Kristuksen kautta.²¹⁶

---

²¹⁴ Sana ”ylösnousemus” on suomennoksen KR-92 lisäys.

²¹² Subst. ἀνάστασις.

²¹³ τυγχάνειν, ’päästä’ jhk. (+gen.).

²¹⁵ ὁ ἀναγαγὼν, akt. part. ἀνάγειν, ’viedä’ ylempään paikkaan. Vrt. Room. 10:7.

²¹⁶ Thurén huomauttaa, että vaikka relatiivilauseen viittaussuhteesta on lähellä tulkinta, että ylistys osoitetaan juuri edellä mainitulle Jeesukselle Kristukselle, sekään ei olisi kahden Jumalan palvontaa, vaan myös Kristuksen ylistäminen koituu Isän Jumalan kunniaksi aivan samoin kuin hymnissä Fil. 2:11. Thurén J. 1992, 140.

3.5.2 Ensimmäinen Pietarin kirje

Kirjeen alussa ylistetään Jumalaa pelastuksesta (1. Piet. 1:3, 9–11):

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωσαν δι' ἀναστάσεως²¹⁷ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν.

κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως σωτηρίαν ψυχῶν.

περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηράννησαν προφηταὶ οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐραυνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας²¹⁸.

Ylistetty olkoon meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen Jumala ja Isä! Suuressa laupeudessaan hän on synnyttänyt meidät uuteen elämään ja antanut meille elävän toivon herättämällä Jeesuksen Kristuksen kuolleista.

Te saavutatte uskon päämäärän, sielujen pelastuksen. Tätä pelastusta ovat profeetat etsineet ja tutkineet. He ovat ennustaneet ja puhuneet teidän osaksenne tulevasta armosta ja tutkineet, mihin ja millaiseen aikaan heissä vaikuttava Kristuksen Henki viittasi todistaessaan Kristuksen kärsimyksistä ja niitä seuraavasta kirkkaudesta.

Usko Jumalaan Kristuksen kautta on todellinen toivo (1: 18–21):

εἰδότες ὅτι οὐ φθαροῖς – – ἐλυτρώθητε – – ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι – – Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.

Tiedättehän, ettei teitä ole lunastettu – – millään katoavalla – – vaan Kristuksen – – kalliilla verellä.

Hänet oli valittu jo ennen maailman perustamista, ja nyt aikojen lopulla hänet on tuotu julki teitä varten. Hänen kauttaan te uskotte Jumalaan, joka herätti hänet kuolleista ja antoi hänelle kirkkauden, niin että te uskoessanne myös panette toivonne Jumalaan.

Ensimmäisen Pietarin kirjeen alkuosa muodostaa etenevän ja täydentyvän tekstin, jossa ylistys, rohkaisevat kehotukset ja opetus limittyvät. Jumala antaa ”uuden elämän”, ”toivon”, ”perinnön” ja ”pelastuksen”. Jumala, Henki ja Jeesus Kristus toimivat ja vaikuttavat yhdessä (1. Piet. 1:2; 1. Piet. 1:11). Juma-

²¹⁷ Subst. ἀνάστασις.

²¹⁸ Sana on monikossa.

la vaikuttaa uskoviensa uuden elämän, uskon ja toivon Jeesuksen ja hänen kuolleistanousemisensa kautta (δι' αὐτοῦ, 1. Piet. 1:21; δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, 1. Piet. 1:3). Jumala herätti Kristuksen kuolleista ja antoi hänelle ”kirkkauden”(1. Piet. 1:21). Kirkkaus on jumalallista, ja siihen liittyy myös kristittyjen ”perinnön toivo” (1. Piet. 1:4).

Kristittynä²¹⁹ elämistä ja hyvän tekemisestä motivoidaan Kristuksen kärsimyksellä ja ylösnousemuksella (1. Piet. 3:18, 21b–22):

ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν – – ἵνα ὑμᾶς προσαγάγη τῷ θεῷ <u>θανατωθεὶς²²⁰ μὲν σαρκὶ</u> <u>ζωοποιηθεὶς²²¹ δὲ πνεύματι.</u> – – συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, <u>δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ,</u> ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.	Kärsihän Kristuskin ainutkertaisen kuoleman syntien tähden – – johdattaakseen teidät Jumalan luo. <u>Hänen ruumiinsa surmattiin, mutta hengessä hänet tehtiin eläväksi.</u> – – Jumala teki teidän kanssanne kasteessa hyvän omantunnon liiton. Sen <u>perustuksena on Jeesuksen Kristuksen ylösnousemus,</u> hänen, joka on mennyt taivaaseen ja istuu Jumalan oikealla puolella ja jolle on alistettu enkelit, vallat ja voimat.

Tässäkin katkelmassa puhutaan joka jakeessa sekä Jumalasta että Jeesuksesta Kristuksesta. Jumala on Jumala ja Jeesus Kristus ”istuu” tai ”on” Jumalan oikealla puolella (1. Piet. 3:22).

3.5.3 Ensimmäinen Johanneksen kirje

Sana ”elämä” esiintyy 1. Johanneksen kirjeessä esimerkiksi seuraavissa kohdissa (1. Joh. 1:2a; 3:14):

καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη.	Elämä ilmestyi.

²¹⁹ Sana ”kristitty” mainitaan kerran jakeessa 1. Piet. 4:16.

²²⁰ θανατωθεὶς, pass. part. aor. θανατοῦν, ’tappaa’.

²²¹ ζωοποιηθεὶς, pass. part. aor. ζωοποιέιν, ’tehdä eläväksi’.

ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι
μεταβεβήκαμεν²²² ἐκ τοῦ θανάτου
εἰς τὴν ζωὴν,
ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς.

Me tiedämme siirtyneemme kuole-
masta elämään, sillä me rakastamme
veljiä.

Johanneksen kirjeen kieli on Johanneksen evankeliumin tavoin erilaista kuin muilla kirjoittajilla, mutta sisältö liittyy kuitenkin samaan Jumalan vaikuttamaan elämään. Jumalan antama todistus Jeesuksesta Kristuksesta on tämä: "Jumala on antanut meille iankaikkisen elämän, ja tämä elämä on hänen Pojassaan. Jolla on Poika, sillä on elämä" (1. Joh. 5:11-12a).

3.5.4 Johanneksen ilmestys

Alkutervehdyksessä toivotetaan rauhaa Jumalalta ja Jeesukselta (Ilm. 1:4–5):

χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὄντος καὶ
οὔτινος καὶ τοῦ ἐρχομένου – – καὶ ἀπὸ
Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μάρτυρος, τοῦ πιστοῦ,
τοῦ πρωτότοκου τῶν νεκρῶν καὶ τοῦ
ἀρχῶν τῶν βασιλείων τῆς γῆς.

Armoa ja rauhaa teille häneltä, joka on, joka oli ja joka on tuleva – – ja Jeesukselta Kristukselta, luotettavalta todistajalta, häneltä, joka on esikoisena noussut kuolleista ja on maailman kuninkaiden hallitsija!

Johannes näkee ihmisen kaltaisen hahmon, joka puhuttelee häntä näin (Ilm. 1:17b–18):

ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος
καὶ ὁ ζῶν²²³ καὶ ἐγενόμην νεκρὸς
καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ
θανάτου καὶ τοῦ ᾄδου.

"Minä olen ensimmäinen ja viimeinen, iäti elävä. Minä olin kuollut, mutta nyt minä elän, elän aina ja ikuisesti. Minulla on kuoleman ja tuonelan avaimet."

Smyrnan seurakunnalle kirjoitettava kirje piti aloittaa seuraavasti (Ilm. 2:8):

²²² μεταβεβήκαμεν, akt. ind. perf. μεταβαίνειν, 'siirtyä'.

²²³ ὁ ζῶν, akt. part. substantiivinen, pres. ζῆν, 'elää'.

Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, Näin sanoo ensimmäinen ja viimei-
ὄς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν²²⁴ nen, joka kuoli ja virkosi elämään.

Ilmestyskirjassa Jeesuksen kuolleista nousemiseen tai kuolleista herättämi-
seen ei viitata verbien ἀνιστάναι tai ἐγείρειν avulla, vaan käyttäen Jeesuk-
sesta Kristuksesta epiteettejä "ensimmäisenä kuolleista syntynyt" tai "en-
simmäinen ja viimeinen" ja "elävä". "Teurastetulle karitsalle" lauletaan "uu-
si laulu". Kertosäkeessä valtaistuimella istuva (Jumala) ja Karitsa saavat yh-
dessä ylistyksen (Ilm. 5).

---

²²⁴ ἔζησεν, akt. ind. aor. ζῆν, 'elää'.

4 PÄÄSIÄISAAMUN TAPAHTUMAN TULKINNAT

Kun Uudessa testamentissa kuvataan, että opetuslapset kohtasivat kuolemasta elämään palanneen Jeesuksen, kerrotaan, miten he alkoivat vähitellen ymmärtää, että Jeesuksen kärsiminen ja kuolema olivat tapahtuneet Jumalan tahdon ja ”kirjoitusten” mukaisesti. Tulkintojen perusteluissa vedotaan etenkin Mooseksen lakiin, profeettojen kirjoituksiin ja Daavidin psalmeihin. Jeesuksen kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen viitataan suoraan kaikissa evankeliumeissa,²²⁵ Apostolien teoissa,²²⁶ Paavalin kirjeissä²²⁷ ja 1. Pietarin kirjeessä.²²⁸

Jeesuksen kuolleista herättäminen tai kuolleista nouseminen kuvataan tavallisesti käyttämällä verbejä ἀνιστάναι ja ἐγείρειν, silloin tällöin myös substantiivilla ἀνάστασις ja kerran substantiivilla ἔγερσις.²²⁹ Verbi ἀνιστάναι esiintyy aktiivissa sekä intransitiivisena ’nousta’ että transitiivisena²³⁰ ’nostaa’. Verbi ἐγείρειν, ’herättää’ esiintyy sekä aktiivissa että passiivissa. Passiivimuoto voi ilmaista ”aitoa passiivia”, mutta sillä voi olla myös aktiivinen ja intransitiivinen merkitys.²³¹ Verbin arkisissa käyttötilanteissa tämä näkyy selvästi.²³² Kummallakin verbillä pystytään ilmaisemaan sekä ”Jumala herätti kuolleista” että ”Jeesus nousi kuolleista”. Monet kirjoittajista käyttävät sa-

---

²²⁵ Matt. 16:21; Matt. 17:9, 23; Matt. 20:19; Matt. 26:32; Matt. 27:53, 63, 64; Matt. 28:6, 7; Mark. 8:31; Mark. 9:9, 10, 31; Mark. 10:34; Mark. 14:28; Mark. 16:6, 9, 14; Luuk. 9:22; Luuk. 18:33; Luuk. 24:6, 7, 34, 46; Joh. 2:22; Joh. 20:9; Joh. 21:14.

²²⁶ Ap. t. 1:22, 24, 31, 32; Ap. t. 3:15, 26; Ap. t. 4:2, 10, 33; Ap. t. 5:30; Ap. t. 10:40, 41; Ap. t. 13:30, 33, 34, 37; Ap. t. 17:3, 31; Ap. t. 26:23.

²²⁷ Room. 1:4; Room. 4:24, 25; Room. 6:4, 5, 9; Room. 7:4; Room. 8:11a, 11b, 34; Room. 10:9; 1. Kor. 6:14a; 1. Kor. 15:4, 12a, 12b, 13a, 13b, 14, 15a, 15b, 16b, 17, 20; 2. Kor. 4:14a, 2. Kor. 5:15; Gal. 1:1; Ef. 1:20; Kol. 2:12b; 1. Tess. 1:10; 1. Tess. 4:14; 2. Tim. 2:8.

²²⁸ 1. Piet. 1:3, 21; 1. Piet. 3:21.

²²⁹ Esiintymiskerrat Jeesuksesta puhuttaessa: ἐγείρειν 50, ἀνιστάναι 19, ἀνάστασις 9, ἔγερσις 1.

²³⁰ Transitiivinen sigma-aoristi.

²³¹ BDF § 78; § 307.

²³² Esimerkiksi ἤγερθη, pass. ind. aor. Matt. 8:15, Matt. 9:25, Mark. 2:12, Joh. 11:29, Ap. t. 9:8; näissä kohdissa merkitys on ilmeinen ’nousi’, ’nousi jalkeille’, ’nousi maasta’. Samoin ἐγερθεῖς, pass. part. aor. Matt. 1:24, 2:13, Luuk. 11:8 jne; aktiivinen merkitys ’nousten’, ’noui ja ...’

moissa yhteyksissä molempia verbejä ja sanaa ἀνάστασις²³³. Matteus kuitenkin käyttää yksinomaan ἐγείρειν-verbiä ja kerran harvinaista sanaa ἔγειρος. Myös Paavali käyttää muuten säännöllisesti verbiä ἐγείρειν paitsi yhden ainoan kerran verbiä ἀνιστάναι.²³⁴

Paavali, Pietari ja Apostolien teoissa Luukas ilmaisevat selväsanaisesti tulkinnan: Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista. Heille tämän asian kertominen on myös keskeisen tärkeää. Synoptisissa evankeliumeissa tulkinta on epäsuorempi. Kielellisen analyysin pohjalta lukijan onkin mahdollista päätyä tulokseen, että synoptikkojen mukaan Jeesus ”nousi kuolleista”, mutta kontekstiargumentaation perusteella voi yhtä hyvin väittää, että synoptikot antavat ymmärtää Jumalan olevan kaiken takana, myös herättäneen Jeesuksen kuolleista. Ainoastaan Johanneksen evankeliumissa ei ole viittausta, että Jumala olisi herättänyt Jeesuksen kuolleista. Omimmassa tulkinnassaan, joka näkyy Jeesuksen puheissa ja keskusteluissa, Johannes kuvaa Jeesuksen elämän ja kuoleman hallitsijaksi, jolla on valta ”antaa elämänsä ja ottaa se takaisin”.

4.1 ”Jumala herätti Jeesuksen kuolleista”

4.1.1 Apostolien teot: Jumala herätti ”tämän Jeesuksen”

Apostolien tekojen mukaan opetuslapset ymmärtävät näin: Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista. Tämä sanoma toistuu monissa eri tilanteissa ensin Pietarin puheissa Ap. t. 2:24, 32; 3:15, 26; 4:10; 5:30; 10:40 ja sitten Paavalin puheissa Ap. t. 13:30, 33, 34, 37; 17:31. Luetelluissa puheiden kohdissa ilmaukset ovat aktiivimuotoisia. Jumala on toimija, ja verbeinä käytetään samaa

---

²³³ ἀνάστασις: Ap. t. 1:22; 2:31; 4:2, 33; 17:18; Room. 1:4; Fil. 3:10; 1. Piet. 1:3; 1. Piet. 3:2.

²³⁴ Varmasti aidoissa kirjeissä ἐγείρειν 20 kertaa, tärkeä poikkeus ἀνιστάναι 1. Tess. 4:14.

merkitsevinä ἀνιστάναι tai ἐγείρειν, joskus kumpaakin yhdessä.²³⁵ Sanoma on sama: juuri "tämän Jeesuksen", joka vaelsi maan päällä ja joka tapettiin, Jumala on herättänyt kuolleista. Hän on Jumalan maailmansuunnitelman keskus, johon kuulijoiden on otettava kantaa tässä ja nyt. Jeesuksen asema on ainutlaatuinen: Jumala on hänet korottanut Herraksi ja Messiaaksi (Ap. t. 2:36), hänen kauttaan Jumala myös tuomitsee maailman (Ap. t. 17:31).

4.1.2 Paavali: Jumala, joka herätti Jeesuksen, herättää "meidätkin"

Paavalin teologinen tulkinta on selvä: Jeesus elää, koska Jumala on herättänyt hänet kuolleista. Monissa hänen kirjeissään jo aloitus tiivistää jäljessä seuraavan viestin ja on yhtäaikaan rukousta, ylistystä, opetusta ja yhteyden luomista. Paavalin julistuksen perusta on Jeesus Kristus, joka on Jumalan lähettämä Kristus, jonka Jumala herätti kuolleista ja joka nyt on Jumalan "oikealla puolella", ja on sieltä "tuleva" maailman oikeudenmukaisena tuomarina. Paavali puhuu saamansa tradition pohjalta, siihen vedoten ja sitä kunkin kirjeen ajankohtaisiin kysymyksiin monipuolisesti soveltaen ja kehittäen. Se, että Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista, on yhteisesti tunnustettu lähtökohta, joka johtaa Jeesukseen uskovat odottamaan omaakin herättämistään kuolleista.²³⁶

Ensimmäisestä Tessalonikalaiskirjeestä erottuu kaksi erilaista tutkimuskysymykseeni liittyvää lyhyttä ilmausta: ὁν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, (jonka hän herätti kuolleista 1. Tess. 1:10) ja Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη (Jeesus kuoli

---

²³⁵ ἀνέστησεν (akt. ind. aor.): Ap. t. 2:24, 32; 13:34; ἀναστήσας (akt. part. aor.): Ap. t. 3:26; 13:33; 17:31; ἐγείρειν (akt. ind. aor.): Ap. t. 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30; 13:37. –

Ap. t. 10:41 ja Ap. t. 17:3 sisältävät infinitiivi-ilmauksen, joissa verbi ἀνιστάναι on intransitiivinen 'nousta'. Ap. t. 10:41: μετὰ τὸ ἀναστῆναι (akt. inf. aor.) αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ja Ap. t. 17:3: ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν (akt. inf. aor.) καὶ ἀναστῆναι (akt. inf. aor.) ἐκ νεκρῶν. Jeesuksen itse itsensä herättämisen ajatusta ei kuitenkaan asiayhteydestä voi tulkita.

²³⁶ Room. 1:1–4; 2. Kor. 1:9; Gal. 1:1; (Kol. 1:15–20); 1. Tess. 1:9–10; 2. Kor. 5:10.

ja nousi ylös 1. Tess. 4:14). Näiden kohtien analyysi luvussa 3 osoitti, että Jumala on se, joka kuolleet herättää, eikä ole aihetta tulkita niin, että Paavali väittäisi, että Jeesus itse nosti itsensä kuolleista.²³⁷ Lauseet ilmaisevat uskoa siihen, mitä Jumala on jo tehnyt ja perustelevat uskoa siihen, mitä Jumala vielä tekee: Kristuksessa kuolleet nousevat ylös, οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται, 1. Tess. 4:16.

Ensimmäisen Korinttilaiskirjeen 15. luvussa Paavalin käyttämä traditio sanoo, että Jeesus on herätetty (ἐγήγεργται, pass. ind. perf.²³⁸) ja on ilmestynyt monille todistajille. Asiayhteyden perusteella käytetty verbimuoto on merkitykseltään *passivum divinum*: Jumala on herättänyt Jeesuksen. Sama verbimuoto toistuu, kun Paavali yhteiseen uskoon perustuen jatkaa opetustaan kristittyjen ylösnousemuksesta. Tässä tekstijaksossa Paavali sanoo myös eksplisiittisesti, että Jumala herätti Jeesuksen (1. Kor. 15:5). Mielestäni Paavalin käsitys on yksiselitteisesti tämä. Passiivimuodon ἐγήγεργται tulkitseminen merkitykseltään mediumiksi/aktiiviksi ”nousi”, ”heräsi” ei riitä perustelevaan väitettä, että sillä tässä yhteydessä tarkoitetaan, että Jeesus herätti itse itsensä.²³⁹ Luvussa 15. voi myös nähdä tasapainon hakemista ”aktiivisen Jeesuksen” ja ”passiivisen Jeesuksen” välillä, kun Paavali opettaa, että Jeesuksella on ”kaikki valta”, mutta hän on kuitenkin Jumalalle alamainen.²⁴⁰

Paavalin aidoiksi tunnustetut kirjeet sisältävät olennaisen paavalilaisen aineiston tutkimuskysymyksen kannalta. Muissa kirjeissä aihe tulee esille kirjeiden alun tervehdys- ja ylistysjaksossa vain lyhyesti, mutta samanlaisena

---

²³⁷ Kiistatonta on, että Paavali on kirjoittanut Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη 1. Tess. 4:14. Tämä on ainoa kerta, jolloin Paavali käyttää verbiä ἀνιστάναι, aina muulloin hänellä on ἐγείρειν. Tämä on yleisesti tulkittu traditiosta saadun ilmauksen käytöksi sellaisenaan.

²³⁸ Perfektin käyttö korostaa lopputulosta ja pysyvää tilaa: on herätetty, siis elää nyt. BDF § 342 (1).

²³⁹ Hofius painottaa toisin, aktiivimerkitystä. Hofius 2002, 95.

²⁴⁰ 1. Kor. 15:24–28.

kuin Paavalin aidoissa kirjeissä.²⁴¹ Arvelu Paavalin ajattelun ja opetuksen mahdollisesta muuttumisesta vanhimmasta kirjeestä myöhempiin ei saa vahvistusta tutkimuksen havainnoista. Paavalin opetus on ytimeltään sama kaikissa kirjeissä. ”Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista” on ylistyksen ja uskontunnustuksen aihe²⁴², ja joustavasti ja itsenäisesti Paavali neuvoo seurakuntia sen perusteella.²⁴³

4.1.3 Pietarin todistus: Jumala herätti Jeesuksen kuolleista

Ensimmäinen Pietarin kirje sisältää yhden suoran viittauksen siihen, että Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista. Ilmauksessa on Jumalan määreenä verbin ἐγείρειν aktiivin partisiippi (1. Piet. 1:21). Sama kuolleista herättämisen ajatus sisältyy myös substantiiviin ἀνάστασις, joka esiintyy kahdesti prepositioilmauksessa δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ (1. Piet. 1:3; 3:21). Tällaiset viittaukset ovat perustuksena kirjeen kehotuksille, jotka on tarkoitettu vastaanottajien tilanteeseen avuksi ja rohkaisuksi. Kirjeessä kuvataan painokkaasti, mitä kaikkea kristityt saavat ”Jeesuksen kautta”. Jeesuksen kautta (δι' αὐτοῦ) kristityt uskovat Jumalaan ja panevat toivonsa Jumalaan, joka herätti Jeesuksen kuolleista ja antoi hänelle kirkkauden (1. Piet. 1:21). Kasteetut pelastuvat ”Jeesuksen kuolleista nousemisen kautta”, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, hänen, joka on mennyt taivaaseen ja istuu Jumalan oikealla puolella ja jolle on alistettu enkelit, vallat ja voimat (1. Piet. 3:21–22).

---

²⁴¹ Ef. 1:20; Kol. 2:12b; 2. Tim. 2:8.

²⁴² Erityisesti kirjeiden alkutervehdysjaksossa. 1. Tess. 1:9–10; Gal. 1:1; 2. Kor. 1:9 ym.

²⁴³ 1. Tess. 4; 1. Kor. 15; Room 6; Room. 8 ym.

4.1.4 Synoptikkojen *passivum divinum* – Jumala on kaiken takana

Ensimmäisen kerran pääsiäisen odottamaton uutinen kerrotaan kaikissa synoptisissa evankeliumeissa enkelin välityksellä. Jo tämä ilmaisee Jumalan keskeisen osallisuuden ja vaikutuksen. Jeesusta ei näy, hauta on tyhjä, ”hän ei ole täällä”, sanoo enkeli, ”ἠγέρθη”, ’hän nousi’ / ’on noussut ylös’ / ’hänet on herätetty kuolleista’ / ’Jumala on hänet herättänyt’. Sanatason tulkinnat ’hän nousi’ tai ’hän on noussut’ toteavat ilmiön, lopputuloksen ja tilan, mutta eivät sinänsä vielä edellytä Jeesusta itseään tapahtuman aikaansaajaksi. Kertomuksessa sadanpäällikkö päättelee, että Jeesus oli ”Jumalan Poika”. Evankeliumit tunnustavat Jeesuksen messiaanisuuden, mutta eivät väitä, että sen perusteella hän itse herättäisi itsensä kuolleista. Verbin passiivimuoto on koko tekstin perusteella parhaiten tulkittavissa *passivum divinum*iksi: Jumala herätti Jeesuksen kuolleista, näin annetaan ymmärtää, vaikka sitä ei synoptisissa evankeliumeissa kertaakaan sanota suoraan.

Kertomukset pääsiäisen tapahtumista Jeesuksen ristiinnaulitsemisen jälkeen ovat melko niukat ja ennemminkin rivien väleistä puhuvat, mutta jo kertomukset Jeesuksen elämästä pohjustavat sanomaa Jeesuksen ainutlaatuisuudesta. Keskustelu saddukeusten kanssa paljastaa, että Jeesus ja evankeliumin kirjoittaja uskovat todeksi eskatologisen kuolleiden ylösnousemuksen, jonka Jumala toteuttaa. Tähän liittyy ajatus oikeudenmukaisesta tuomiosta. Kun Jeesus sanoo, että hänelle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä, hänen antamansa kuva itsestään tulee hyvin lähelle oikeudenmukaisen tuomarin kuvaa, mikä taas tarkoittaa itse Jumalaa.

Kertomukset henkilöistä, jotka Jeesus herätti kuolleista, toisaalta osoittavat Jeesuksen messiaanista valtaa ja yhteyttä eläväksi tekevään Jumalaan, toisaalta toimivat Jeesuksen oman kuolleista herättämisen ja nousemisen ennakoitina, kuten edellä on analyseissa todettu. Samoin kertomus myrskyyn

joutuneista opetuslapsista, jotka herättävät Jeesuksen, sisältää molemmat piirteet.²⁴⁴ Näissä kertomuksissa Jeesuksen kuolemasta elämään palaamisen ennakkointia ovat sekä kertomusten sisältö että sanavalinnat. On ajateltu, että koska molempia verbejä ἀνιστάναι ja ἐγείρειν on varhaisessa kristillisyydessä käytetty Jeesuksen kuolleista herättämisestä ja nousemisesta, Markuksen evankeliumin lukijat heti ymmärsivät viittauksen: voima, jolla Jeesus herätti kuolleen, oli sama eskatologinen voima, jonka kautta Jumala myöhemmin herätti hänet kuolleista.²⁴⁵

Kärsimysilmoituksissa Jeesus puhuu itsestään, kohtalostaan ja asemastaan. Kärsimysilmoitukset ovat kuin ennakoivia peilikuvia, kun ne kertovat lyhyesti tulevien tapahtumien kulun. Merkillinen ja merkittävä poikkeus kerronnassa on se, että Markuksen evankeliumin kärsimysilmoitukset käyttävät verbiä ἀνιστάναι eikä ἐγείρειν. Mistä tämä johtuu, ei ole ihan helppo arvioida. Tekstissä on nähty Septuagintan vaikutusta sekä kieleen että sisältöön eli Jeesuksen vaiheita olisi tarkasti tulkittu ”kirjoitusten mukaan”.²⁴⁶ On myös sanottu, että taustalla oleva aramean ja heprean verbi *qum* voidaan luontevimmin kääntää aktiivisella ja intransitiivisella verbillä ἀνιστάναι, mutta silti siitä ei ensimmäisillä kuulijoilla tullut mieleen ajatus, että Jeesus itse olisi herättänyt tai nostanut itsensä kuolleista.²⁴⁷ Adela Yarbro Collins pitää ensimmäistä kärsimysilmoitusta aikaisemmasta traditiosta riippumattomana, Markuksen muodostamana kertomuksellisena elementtinä, joka toimii johdantona kärsimyskertomukseen ja joka samalla osoittaa, että Jeesus

---

²⁴⁴ Kertomuksessa myrkyin tyynnyttämisessä Mark. 4:38 on ”häivähdyksen” pääsiäisaamun tapahtumaa, mikä johtuu ἐγείρειν-verbien käyttämisestä. Marcus 2000, 377. Sama sävy ἐγείρειν-verbillä on sairaiden parantamisessa ja Jairuksen tyttären eloon herättämisessä Mark. 5:21–43 ja myös Jaak.5: 15. Marcus 2000, 361–363.

²⁴⁵ Marcus 2000, 372–373.

²⁴⁶ Mark. 8:31 on nähty Hoos. 6:2 tulkinaksi: kolmantena päivänä, (Jumala) on nostava (ἀνιστάναι). Evans 2001, 17. Kohdassa Mark. 9:31 on nähty Dan. 7 sisällön ja aramean kielen heijastusta: Ihmisen Poika, kärsiminen (myös Jes. 53). Evans 2001, 56.

²⁴⁷ Mann 1986, 343.

tiesi ja hyväksyi kohtalonsa.²⁴⁸ Myös toisenlaista näkemystä on perusteltu: harvinaisemman ἀνιστάναι -sanon käyttö tavallisemman ἐγείρειν -sanon sijaan tukisi tässä nimenomaan ilmaisun traditioluonnetta.²⁴⁹ Käsitteisen mukaan Markuksen evankeliumin kärsimysilmoitukset eivät sen enempää kuin toisten synoptikoiden kärsimysilmoitukset viittaa Jeesuksen aktiiviseen toimintaan. Jeesus ei itse käynnistä tapahtumasarjaa, mutta ymmärtää sen ja osaltaan suostuu siihen. Kuolleista nouseminen tai herätetyksi tuleminen ei nouse tapahtumista etusijalle, ei Jeesuksen omaksi teoksi, vaan kaikki tapahtumat kiinniottamisesta ja kärsimisestä alkaen vahvistaa Jumalan toiminnaksi δεῖ -termin käyttö: on tapahtuva niin, kuin pitääkin tapahtua jumalallisen säätämysten mukaan.²⁵⁰ Vaikka verbien ἀνιστάναι tai ἐγείρειν käytetyt muodot erillään tarkasteltuna voidaan tulkita aktiivisesti ”Ihmisen Poika nousee”, konteksti ohjaa tulkintaan ”Jumala on herättävä hänet”.

Matteus ja Luukas käyttävät verbiä ἐγείρειν kärsimysilmoituksissa Markuksen ἀνιστάναι-verbin tilalla, eli he ovat vaihtaneet verbin tavallisemmaksi ja pääsiäiskertomuksen kanssa yhdenmukaiseksi. Passiivimuotoinen ilmaus, ἐγεροθῆναι tai ἐγεροθήσεται, on asiayhteyden perusteella *passivum divinum* ja vahvistaa tulkintaa Jumalan vaikutuksesta: ”Jumala herättää”.

Markuksen kärsimysilmoitusten ἀνιστάναι ja pääsiäiskertomuksen ἐγείρειν kuvastavat näiden verbien varhaista rinnakkaista käyttöä samalla tavalla kuin ne esiintyvät Ensimmäisessä Tessalonikalaiskirjeessä rinnakkaisina 1. Tess. 1:10 ja 4:14.

---

²⁴⁸ Collins 2007, 405.

²⁴⁹ Evans 2001, 12. Stein 2008, 397. Analysoidessaan pääsiäiskertomuksen yhteydessä Markuksen ἀνιστάναι ja ἐγείρειν -verbien käyttöä yleensä Stein tulee siihen tulokseen, että Markus ei tee eroa kärsimysilmoituksissa käyttämänsä ἀνιστάναι-verbin ja pääsiäiskertomuksen ἐγείρειν-verbin välillä. Stein 2008, 731.

²⁵⁰ Näin myös Collins 2007, 403.

Kaikki synoptiset evankeliumit viittaavat ”kirjoituksiin”, mutta Luukas aloittaa selvimmin pääsiäisen tapahtumien selittämisen, ja Emmauksen tien kuljijat saavat ylösnousseen Jeesuksen opetusta. ”Laki, profeetat ja psalmit kertovat hänestä”, alkaa teologinen tulkinta. Kuolleista herätetyn kohtaaminen on käännekohta, joka muuttaa kertomuksen suunnan.²⁵¹ Apostolien teoissa Luukas jatkoi tätä uutta teologista tulkittamista voimakkaasti ja selvästi.

4.2 ”Jeesus nousi kuolleista”

4.2.1 Johannes: Jeesus on ylösnousemus ja elämä

Johanneksen evankeliumi eroaa synoptisista kielensä, teologiansa ja myöhemmän kirjoittamisajankohtansa puolesta. Kirjoittajan kreikan kieli ei heijasta seemiläistä kielitaustaa eikä Septuagintakaan kieltä, vaan on näistä riippumatonta.²⁵² Johannes tulkitsee edelleen aikaisempaa traditiota ja korostaa sitä, että Jumala on ”lähettänyt” Jeesuksen.²⁵³ Näin Jeesus ei ollut maailmassa omasta tahdostaan, vaan Jumalan, taivaallisen Isänsä tahdosta.²⁵⁴ Johanneksen kristologia on ennaltaolemisen kristologiaa ja Jumalan Poika-kristologiaa. Jeesuksen oma tahto on Jumalan tahdon mukaista ja hänen valtansa on Jumalan antamaa.²⁵⁵ Samalla kuitenkin juuri Johanneksen evankeliumissa Jeesus puhuu hyvin suvereenisti itsestään ja teoistaan. ”Minä olen ylösnousemus ja elämä” (Joh. 11:25). ”Minä annan henkeni, että minä sen jälkeen ottaisin” (Joh. 10:17, KR-38). ”Viimeisenä päivänä herätän heidät kaikki” (Joh. 6:39).

---

²⁵¹ Luuk. 24:13–49.

²⁵² Haenchen 1984, 60.

²⁵³ Lähettäminen kerrotaan 23 kertaa verbillä πέμπειν ja 15 kertaa verbillä ἀποστέλλειν.

²⁵⁴ Haenchen 1984, 94.

²⁵⁵ Esim. Joh. 6:38.

Johanneksen mukaan Jeesus puhuu omasta kuolleista nousemisestaan temppelein puhdistuksen jälkeen käydyssä keskustelussa. Jeesus sanoo: "Hajotta-
kaa maahan tämä temppeli, niin minä pystytän sen (ἐγερῶ αὐτόν) kolmessa
päivässä" (Joh. 2:19, KR-38). Temppelein uudelleen pystyttäminen ja Jeesuk-
sen kuolleista nouseminen ilmaistaan samalla ἐγείρειν-verbillä aivan tarkoi-
tuksellisesti. Temppelein pystyttämisen väite on aktiivinen "minä pystytän".
Tämä aktiivisuus heijastuu kuolleista nousemiseen: "minä nousen ylös" ja on
tulkittavissa "nousen kuolleista omasta voimastani ja tahdostani". Kertomus
kommentoi myös opetuslasten pääsiäisen jälkeen kehittyntä ymmärrystä ja
uskoa (Joh. 2:22).

Jeesuksen voimakkain väittäjä omasta vallastaan koskee elämää ja kuole-
maa. "Niin kuin Isä herättää kuolleet ja antaa heille elämän, niin antaa myös
Poika elämän, kenelle tahtoo", ὥσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς
καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ (Joh. 5:19–21). Myös
tuomiovallan Isä on antanut Pojalle (Joh. 5:22–23).²⁵⁶ Tässä verbit ἐγείρειν
aktiivimuodossa ja ζωοποιεῖν, 'tehdä eläväksi', on rinnastettu samaa merkit-
seviksi. Jatkossa Jeesus sanoo useaan kertaan herättävänsä omansa viimeise-
nä päivänä (Joh. 6:39–40; Joh. 6:44–45). Verbinä on ἀνιστάναι aktiivimuodos-
sa ja transitivisena merkityksessä 'nostaa', 'herättää'.

Keskustelu Martan kanssa ylösnousemuksesta muistuttaa synoptisten evan-
geliumien kertomaa Jeesuksen keskustelua saddukeusten kanssa. Martta us-
koo ylösnousemukseen aikojen lopulla ja saa kuulla Jeesuksen sanat: "Minä
olen ylösnousemus ja elämä" (Joh. 11:25). Martta ilmaisee uskonsa ylös-
nousemukseen, ἀνάστασις, ja käyttää mediumissa olevaa verbiä ἀνιστάναι
merkityksessä 'nousta ylös', ja subjektina on ihminen, Lasarus (Joh. 11:24).²⁵⁷

---

²⁵⁶ Sama ajatus Fil. 2:10.

²⁵⁷ Mielenkiintoinen selventävä esimerkki verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν käytöstä on sure-
van Marian aktiivisen liikkumisen kuvauksessa. Joh. 11:29: "Maria nousi", ἠγέρθη, pass.

Jeesuksen konkreettista voimaa kuolemaa vastaan kuvataan Lasaruksen kuolleista herättämisessä. Etukäteen Jeesus sanoo opetuslapsille vain menevänsä herättämään Lasaruksen unesta, mutta jälkeensä Lasarukseen viitataan kolme kertaa sanoin ”Lasarus, jonka Jeesus herätti kuolleista”. Herättämisen ilmaiseva verbi on aktiivimuodossa oleva ἐγείρειν.

Jeesuksen ylösnousemukseen viitataan epäsuorasti evankeliumin kirjoittajan kommentissa ensimmäisistä tyhjällä haudalla kävijöistä: ”Vielä he näet eivät olleet ymmärtäneet, että kirjoitusten mukaan Jeesus oli nouseva kuolleista”, οὐδέπω γὰρ ἤδεισαν τὴν γραφὴν ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι²⁵⁸ (Joh. 20:9). Tässä on verbinä aktiivinen ἀνιστάναι. Viittaus kirjoituksiin ja lauserakenne δεῖ + inf. viittaa jumalalliseen täytymiseen. Tämä kohta voidaan tulkita Jeesuksen aktiiviseksi toiminnaksi ja Jeesuksen jumaluuden osoitukseksi.

Johanneksen evankeliumista ei löydy tulkintaa ”Jumala herätti Jeesuksen kuolleista” avoimesti eikä peitetymmässäkään muodossa. Johannes korostaa Jeesuksen omaa tahtoa ja valtaa kaikessa, mitä Jeesus tekee. Ennaltaolemisen kristologia ja jumaluuden ilmeneminen Pojassa läpäisee Johanneksen tekstin. Johanneksen evankeliumissa Jeesus kuvataan aktiiviseksi ja itsestään ja kutsumuksestaan täysin tietoiseksi, Jumalan lähettämäksi, Jumalan kaltaiseksi. Samalla selvästi korostuu Jeesuksen kiinteä yhteys Jumalaan, yksimielisyys Jumalan kanssa ja Jumalan tahdon mukaisuus.

---

ind.aor. ja Joh. 11:31: ”ihmiset näkivät, että Maria nousi”, ἀνέστη, akt.ind.aor. Näillä verbi-
muodoilla ilmaistaan tässä aivan samaa, aktiivista, intransitiivista merkitystä.

²⁵⁸ δεῖ + infinitiivi -rakenne.

4.2.2 Markuksen evankeliumin kärsimysilmoitukset

Vaikka edellä käsittelin kaikki synoptikot yhdessä ”ἠγέρθη”-sanomasta käsin ja *passivum divinum*-tulkintaa korostaen, on tarpeellista vielä tarkastella toista näkökulmaa. Markuksen evankeliumissa viitataan Jeesuksen kuolleista nousemiseen tai kuolleista herättämiseen yhdeksän kertaa.²⁵⁹ Kärsimysilmoitusten yhteydessä käytetään ainoastaan verbiä ἀνιστάναι aktiivi- tai mediumimuodossa merkityksessä ’nousta’. Markuksen evankeliumin lopun lisäysoosassa on vielä ilmaus ἀναστὰς – ἐφάνη, ”noustuaan kuolleista [Jeesus] ilmestyi” (Mark. 16:9).²⁶⁰ Markuksen käyttämät ilmaukset on mahdollista ymmärtää sananmukaisesti ”Jeesus nousi kuolleista”. Luukaskin on säilyttänyt Markuksen käyttämän verbimuodon sellaisenaan kolmannessa kärsimysilmoituksessa ja sama ἀνιστάναι-verbi toistuu vielä pääsiäisaamun jälkeisissä keskusteluissa²⁶¹ ja kahdesti Apostolien tekojen puheissa²⁶².

Myös kaikkien synoptisten evankeliumien passiivimuodot verbistä ἐγείρειν on mahdollista tulkita merkitykseltään aktiiviksi kärsimysilmoituksissa ja pääsiäiskertomuksessa.

4.2.3 Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, Jeesus kuoli ja nousi 1. Tess. 4:14

Edellä on analyysissä esitetty Paavalin oma vakaa käsitys ”Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista” ja todettu hänen käyttävän verbiä ἐγείρειν aihe-

---

²⁵⁹ Kärsimysilmoitusten yhteydessä Mark. 8:31; Mark. 9:9, 10, 31; Mark. 10:34; Jeesuksen keskustelussa opetuslasten kanssa matkalla Getsemaneen Mark. 14:28; pääsiäisaamuna haudalla Mark. 16:6; Jeesuksen ilmestymisistä kerrottaessa Mark. 16:9, 14.

²⁶⁰ Partisiippimuoto ἀναστὰς esiintyy verbin ἀνιστάναι kaikista muodoista yleisimmin UT:ssa, 36 kertaa. Ainoastaan Mark. 16:6 viittaa Jeesuksen kuolleista nousemiseen, kaikki muut liittyvät konkreettisiin tilanteisiin, istumasta nousemiseen, liikkelle lähtemiseen yms.

²⁶¹ Luukkaan evankeliumissa verbit ἀνιστάναι ja ἐγείρειν vuorottelevat kärsimysilmoituksissa Luuk. 9:22 ja Luuk. 18:33, enkelin puheessa haudalla Luuk. 24:6 ja Luuk. 24:7 ja pääsiäisen jälkeen keskusteluissa Luuk. 24:34 ja Luuk. 24:46.

²⁶² Ap. t. 10:40; Ap. t. 17:3.

ta käsitellessään. Ainoa poikkeus on 1. Tess. 4:14, jossa viitataan Jeesuksen kuolleista elämään palaamiseen verbillä ἀνιστάναί. Yleisen käsityksen mukaan Paavali vetoaa traditiosta tutulla lauseella asiaan, johon sekä hän että tessalonikalaiset uskovat:²⁶³ ”Jos kerran Jeesus on kuollut ja noussut kuolleista, niin kuin me uskomme”, εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη. Kontekstin perusteella tällainen lause ei kumoa Paavalin opetusta siitä, että Jumala on herättänyt Jeesuksen kuolleista (tarkemmin edellä luvussa 3.4.1). Mielenkiintoista on, että todennäköisesti Paavali on itse Tessalonikan seurakunnalle opettanut tämän uskontunnustuksen.

Tämä tekstikohta on tärkeä muistaa erikseen, vaikka ei olisikaan varmuutta siitä, miten varhaiset kuulijat sen ovat käsittäneet. Ytimekäs ilmaus on voinut siirtyä seuraaville sukupolville ilman täydentävää ajatusta ”Jumala on herättänyt Jeesuksen”, ja se on osaltaan voinut olla pohjana myöhempien laajempien uskontunnustusten muotoutumisessa.

4.3 ἀνάστασις – pääsiäisaamun ja aikojen lopun tapahtuma

Substantiivina ἀνάστασις käytetään Uudessa testamentissa merkitsemään sekä kuolleista herättämisen että kuolleista nousemisen tapahtumaa.²⁶⁴ Useimmiten sanalla viitataan ihmisten ylösnousemukseen aikojen lopulla ja ylösnousemuksen todellisuuteen sinänsä, mutta myös Jeesuksen kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen.²⁶⁵ Sana esiintyy yksinään tai täydellisemmissä ilmauksissa ἀνάστασις νεκρῶν, ’kuolleiden ylösnousemus’, ’kuolleiden herättäminen’; ἀνάστασις ἐκ νεκρῶν, ’ylösnousemus kuolleista’, ’herättäminen kuolleista’. Sana ἀνάστασις johtaa yhdistämään erilaiset

²⁶³ Luckensmeyer 2009, 220, 248.

²⁶⁴ Kummassakin tapauksessa erikieliset raamatunkäännökset käyttävät yleensä samaa substantiivina: latinankieliset aina ’resurrectio’, engl. ’resurrection’, suom. ’ylösnousemus’.

²⁶⁵ Aikojen lopun ylösnousemukseen 32 viittausta, Jeesuksen pääsiäisaamun tapahtumaan 9 viittausta.

”ylösnousemukset” toisiinsa: eskatologinen aikojen lopun ylösnousemus on Jumalan teko ja ”Jumalan valtakunnan” asia, jota evankeliumien kertoma Jeesuksen pääsiäisaamun tapahtuma ennakoii ja jota Paavali opetti seurakuntia odottamaan.

Sana ἀνάστασις ilmaisee tapahtuman, mutta ei yksiselitteisesti viittaa tapahtuman aikaansaajaan. Kuolleiden herättäminen aikojen lopulla on ilman muuta Jumalan teko, ei ihmisen. Sanaa ἀνάστασις käytetään substantiivina samoissa tekstikohdissa, joissa selvin sanoin kerrotaan Jumalan herättäneen Jeesuksen kuolleista.²⁶⁶ Tällöin sana viittaa sekä Jumalan tekoon, herättämiseen että teon näkyvään ilmenemiseen, Jeesuksen nousemiseen ylös.

Koska kantaverbin ἀνιστάναι kiistämättä aktiivinen luonne heijastuu myös sen johdannaiseen, Uuden testamentin ajan jälkeen ἀνάστασις voi hyvin viitata spontaaniin ja aktiiviseen tapahtumaan, jos kontekstissa ei ole selvästi viitattu Jumalan tekoon.

---

²⁶⁶ Ap. t. 1:22; 2:31; 4:2, 33; 17:18; Room. 1:4, Fil. 3:10; 1. Piet. 1:3; 3:21.

5 POHDINTA

5.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimukseni käynnistyi uskontunnustuksen lyhyestä katkelmasta ”Jeesus nousi kuolleista”, Πιστεύω – – εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν – – τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν.²⁶⁷ Tavoitteena on ollut selvittää, löytyykö tämä ajatus Uudesta testamentista ja verrata sitä väitteeseen ”Jumala herätti Jeesuksen kuolleista”, joka tunnetaan monista Uuden testamentin kohdista.

Johdannossa viittasin Aejmelaeuksen kirjoitukseen, joka auttoi minua tutkimuksen alkuun. Hän esittelee von Dobschützin käsityksen, että varhaisin kristillinen julistus korosti sitä, että Jumala herätti Jeesuksen kuolleista, mikä ilmaistiin käyttämällä verbiä ἐγείρειν. Ajan mittaan alettiin korostaa yhä enemmän Jeesuksen omaa aktiivista toimintaa, joka ilmaistiin verbillä ἀνιστάναι. Jälkimmäinen verbi vakiintui myöhempisiin uskontunnustuksiin. Kehityksen suunnasta Aejmelaeus on samaa mieltä von Dobschützin kanssa, mutta muistuttaa, että molemmat korostukset löytyvät jo varhaisesta julistuksesta, kuten 1. Tess. 4:14 osoittaa.²⁶⁸ Viittasin myös Räisäsen ajatukseen ”matalan” ja ”korkean” kristologian keskinäisestä aikajärjestyksestä: kehitys on voinut kulkea vain matalasta korkeaan, ei toiseen suuntaan.

Tutkimushavaintoni Uudesta testamentista tukevat ja täsmentävät näitä lähtöoletuksia. On kuitenkin muistettava, että Uuden testamentin sisällä näkyy vain osa kehityskulusta. Pääsiäisen tapahtumien ja Paavalin ensimmäisten kirjeiden kirjoittamisen välisenä parin vuosikymmenen aikana on tapahtunut julistuksen ja opetuksen muotoutumista, jota on sitten traditiona siirtynyt Uuden testamentin teksteihin. Kehitys on myös jatkunut pitkään Uuden testamentin ajan jälkeen. UT:n kirjoittajat ovat yksimielisiä siitä, että Jeesus oli

---

²⁶⁷ Uskon – – Kristukseen Jeesukseen, – – joka nousi kolmantena päivänä kuolleista.

²⁶⁸ Luvussa 1.3. Aejmelaeus 2000, 24.

varmasti nähty maan päällä elossa kuolemansa jälkeen ja että hän sitten nousi korkeaan asemaan taivaaseen. Siellä hän on ”kirkkaudessa”, ”istuu Jumalan oikealla puolella” ja hänellä on Jumalan antama ”kaikki valta taivaassa ja maan päällä”.²⁶⁹

Olen havainnut Uudesta testamentista kaksi selvästi erilaista tapaa kuvata Jeesuksen paluu elämään kuoleman jälkeen. Paavalin aidot kirjeet, 1. Pietarin kirje ja Luukkaan Apostolien teot suorastaan vyöryttävät esille tulkintaa ”Jumala herätti Jeesuksen kuolleista”. Asia ilmaistaan tavallisimmin käyttämällä verbiä ἐγείρειν, mutta välillä myös verbillä ἀνιστάναι. Johanneksen evankeliumista nousee esille toinen tulkinta: ”Jeesus nousi kuolleista omasta jumalallisesta voimastaan, koska hän on Jumala”. Asia kerrotaan ”elämä”-teeman avulla Jeesuksen puheena itsestään, kuten ”minä annan elämäni ja otan sen takaisin” tai ”minä olen ylösnousemus ja elämä”. Kehityssuunta, jota von Dobschützin kuvaa, voidaan nähdä selvimmin varhaista Paavalin tuotantoa ja myöhempiä Johanneksen evankeliumin tekstiä verrattaessa korostuksen osalta, mutta ei niinkään verbien osalta. Paavali käyttää verbiä ἐγείρειν, mutta Johanneksen korostus ei tule verbin ἀνιστάναι avulla.

Synoptiset evankeliumit jäävät edellisten tulkintojen välimaastoon. Kontekstiargumentaation perusteella voi päätellä, että synoptisissa evankeliumeissa kerrotaan pääsiäisen tapahtumista *passivum divinum* avulla Jumalan mukanaoloa ja ”säättämystä” korostaen. Sanatasolla synoptiset evankeliumit jäävät kuitenkin avoimiksi myös ”Jeesus nousi kuolleista” -tulkinnan suuntaan sekä verbiä ἀνιστάναι että verbiä ἐγείρειν käytettäessä. Tämä on heijastunut nykyisiin raamatunkäännöksiinkin, jotka eivät ole olleet johdonmukaisia, vaan niissä on vaihtelevasti kussakin käännöksessä käännetty alkutekstin

---

²⁶⁹ Matt. 28:16–20; Mark. 16:19–20; Luuk. 24:26; Joh. 21:14; Ap. t. 2:36; Ap. t. 7:55–56; Room. 8:34; Ef. 20–21; Fil. 2:9–11; Kol. 3:1; 1. Tess. 1:10; 1. Piet. 3:22.

sama ἐγείρειν-verbin muoto joko "Jumala herätti Jeesuksen" tai "Jeesus herätettiin" tai "Jeesus nousi".

"Jumala herätti Jeesuksen kuolleista" -tulkinnan ja "matalan kristologian" keskinäinen yhteys ja vastaavasti "Jeesus nousi itse" -tulkinnan ja "korkean kristologian" yhteys näkyvät lähinnä Paavalin aitoja kirjeitä ja Johanneksen evankeliumia verrattaessa toisiinsa. Paavalin mukaan Jumala asetti Jeesuksen Kristukseksi ja Johanneksen mukaan Jeesus oli Jumala alusta lähtien. Paavalin kirjeissä Jeesuksen kuolleista herättäminen on perustelu Jeesuksen ainutlaatuiselle asemalle ja lähtökohta Paavalin julistukselle. Johanneksen evankeliumissa Jeesuksen kuolleista nousemista ei käytetä kristologian perusteluna, vaan päinvastoin "korkeasta kristologiasta" seuraa ajatus, että Jeesus itse nosti itsensä kuolleista, koska jumalallisuutensa vuoksi ei voinut pysyä kuolleenä.

Uuden testamentin eri kirjojen lajityypit ja kirjoittamisen tarkoitukset vaikuttavat siihen, mikä asema pääsiäisaamun tapahtumasta kertomisella kussakin kirjassa on. Synoptiset evankeliumit kysyvät: "Kuka tämä mies oikein on?"²⁷⁰ ja kertovat, että Jeesus oli ihmeellisiä tekoja tekevä, Jumalan valitsema mies, Messias – mitä tähän sitten sisällytettiin.²⁷¹ Ne kertovat, että hän kuoli ja palasi elämään Jumalan tahdosta. Ne kertovat, että Jumala osoitti hyväksyvänsä Jeesuksen. Synoptisten evankeliumien keskinäiset erot tuovat vivahteita, jotka on muistettava: Markuksen ἀνιστάσθαι-lauseet kärsimysilmoituksissa, Matteuksen johdonmukainen "ἐγείρειν-linja" ainukertaiseen ἔγερσις-sanaan asti ja Luukkaan uskollisuus Markukselle evankeliumissa, mutta voimakas painotus "Jumala herätti Jeesuksen kuolleista" Apostolien teoissa. Paavalin aidot kirjeet käsittelevät runsaammin ja monipuolisemmin Jeesuksen ja ihmisten kuolleista herättämistä kuin mikään muu UT:n kirjoitus. Hän

---

²⁷⁰ Mark. 4:41 rinn.; Mark. 8:27 rinn.

²⁷¹ Mark.8:29 rinn.; Mark. 15:39 rinn.

julistaa ja opettaa omaperäisesti ja harkitusti. Jeesuksen pikaisen paluun odotus sävyttää hänen ajatteluaan. Myöhemmissä ”paavalilaisissa” kirjeissä tilanne on erilainen, ja niissä riittää lyhyt viittaus Jeesuksen kuolleista herättämiseen yhteisen tunnustuksen ilmaisemiseksi. Johanneksen evankeliumin taas läpäisee Jeesuksen jumaluuden ja Isän kaltaisuuden korostus. Johanneksen evankeliumi ei kysy, vaan vastaa Jeesuksen sanoin: ”minä olen Isässä ja Isä minussa”, ”niin kuin Isä herättää kuolleet ja antaa heille elämän, niin antaa myös Poika elämän kenelle tahtoo”.²⁷²

5.2 Menetelmästä

Valitsemani lähestymistavan mukaisesti olen lukenut kaikki Uuden testamentin kirjat tarkkaillen viittauksia kuolleista herättämiseen ja kuolleista nousemiseen. Tällä tavalla sain tutkimusteeman esille kunkin kirjan erityislaatuista taustaa vasten. Samalla tulivat näkyviin erot siinä, kuinka paljon aiheetta eri kirjoissa käsitellään. Koin mielenkiintoiseksi ja ymmärrystä lisääväksi koota luettelon kuolleista herättämiseen ja kuolleista nousemiseen liittyvistä tekstikohdista. Siitä on mielestäni mahdollista havainnollisesti nähdä, mikä asema aiheella on eri kirjoissa, kuinka paljon sitä käsitellään ja mihin teemoihin se liitetään.²⁷³

Tutkimuskysymyksen kannalta oli keskeistä ja välttämätöntä kartoittaa ἀνιστάσθαι- ja ἐγείρεν-verbien ominaisuuksia ja käyttöä. Vivahteikkaat verbit veivät mukanaan pikkutarkkaan käsittelytapaan, josta seurauksena oli sekä oivalluksia että hämmennystä. Verbin ἐγείρεν passiivi jäi loppuun asti

---

²⁷² Joh. 10:38; Joh. 5:21.

²⁷³ Luettelo on liitteenä, Liite 2.

vaikeaksi, kun toisin paikoin *passivum divinum* oli ilmiselvä oikea tulkinta ja toisin paikoin taas merkitykseltään aktiiviksi tulkitseminen oli oikein.²⁷⁴

Kirja kirjalta etenevä tekstikohtien analyysini luvussa 3 keskittyy yksinkertaisesti arvioimaan, kerrotaanko Jumala Jeesuksen herättäjäksi kuolleista vai kerrotaanko Jeesuksen nousseen kuolleista itse. Monet havainnot toistuvat samanlaisina eri tekstikohdista.²⁷⁵ Analyysit on kirjoitettu sillä tavalla itsenäiseksi, että niitä voi selata ja lukea missä järjestyksessä tahansa. Luku 4 jäsenyy Uudessa testamentista esitetyistä tulkinnoista ”Jumala herätti Jeesuksen kuolleista” ja ”Jeesus nousi kuolleista” käsin. Tulkintojen nähdään olevan yhteydessä Uuden testamentin eri kirjoihin ja kirjoittajiin, ja tulokset esitetään järjestyksessä kirjoja ja kirjoittajia seuraten.

Tutkimuksessani synoptisten evankeliumien yhteiset piirteet saivat enemmän huomiota kuin niiden erot. Seuraavaksi tutkimusta voisi syventää tutkimalla tarkemmin kunkin evankeliumin erityispiirteitä. Vähemmälle huomiolle jäi myös Uutta testamenttia edeltäneen tradition seuraaminen UT:n teksteistä. Toinen suunta jatkotutkimukselle voisi olla keskittyminen uskonnustuksen luonteisiin erityyppisiin Jeesuksen kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen viittaaviin ilmauksiin, jotka nyt ovat hajallaan UT:n eri kirjoissa.

---

²⁷⁴ Verbien ἀνίστασθαι ja ἐγείρειν esiintymät UT:ssa, Liite 1.

²⁷⁵ Myös verbimuotoja on merkitty jatkuvasti tekstiin ja alaviitteisiin.

Lyhenteet

BDF	Blass, F. & Debrunner, A. A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature
EDNT	Exegetical Dictionary of the New Testament
Ign. Trall.	Ignatioksen kirje trallislaisille
Ign. Sm.	Ignatioksen kirje smyrnalaisille
JSNT	Journal for the Study of the New Testament
KR-38	Kirkkoraamatun vuoden 1938 käännös
KR-92	Kirkkoraamatun vuoden 1992 käännös
NA-27	Nestle-Alandin kreikankielisen Uuden testamentin 27. painos
Pol. Fil.	Polykarpoksen kirje filippiiläisille
STKSJ	Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja
TDNT	Theological Dictionary of the New Testament

Lähteet

Novum Testamentum Graece et Latine

- Textum Graecum post Eberhard et Erwin Nestle communitere ediderunt Barbara et Kurt Aland et al. 27. revidierte Aufl. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 2002.

Raamattu

- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen hyväksymät suomennokset. Vanha testamentti. XI Yleisen Kirkolliskokouksen vuonna 1933 käytäntöön ottama suomennos. Uusi testamentti. XII Yleisen Kirkolliskokouksen vuonna 1938 käytäntöön ottama suomennos. Vanha ja uusi testamentti. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Jyväskylä: Genesis-kirjat 1993.

Viisi evankeliumia rinnakkaisteksteinä

- Viisi evankeliumia rinnakkaisteksteinä. Matteus – Markus – Luukas – Johannes – Tuomas (- Pietari). Toim. Heikki Räisänen & Raimo Hakola. Jyväskylä: Yliopistopaino 1993.

Apuneuvot ja kirjallisuus

Aejmelaeus, Lars

- 2000 Apostolisen uskontunnustuksen raamatulliset juuret. – Oppi – kahle vai kalleus? STKSJ 224. Toim. Toivo J. Holopainen. Helsinki. 11–36.
- 2003 Uuden testamentin kreikan kielioppi. Helsinki: Kirjapaja.

Allison, Dale C. Jr.

- 2005 Resurrecting Jesus. The Earliest Christian Tradition and its Interpreters. New York and London: T&T Clark.

Apostoliset isät

- 1989 Apostoliset isät. STKSJ 163. Suomentanut ja selityksin varustanut Heikki Koskenniemi. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.

Kreikaksi, luettu 27.5.2012:

- Ign. Trall. <http://www.ccel.org/l/lake/fathers/ignatius-trallians.htm>.
- Ign. Sm. <http://www.ccel.org/l/lake/fathers/ignatius-smyrnaeans.htm>
- Pol. Phil. <http://www.ccel.org/l/lake/fathers/polycarp-philippians.htm>

Blass, F. & Debrunner, A.

- 1961 A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature. Transl. and revised of the 9th–10th German edition by Robert W. Funk. Chicago and London: University of Chicago Press.

Charlesworth, James H.

- 2006 Resurrection. The Dead Sea Scrolls and the New Testament. – Resurrection. The Origin and Future of a Biblical Doctrine. Ed. by James H. Charlesworth et al. T&T Clark: New York. 138–186.

Collins, Adela Yarbro

- 2007 Mark. A Commentary. Hermeneia. Ed. by Harold W. Attridge. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press.

Computer concordance to the Novum Testamentum Graece

- 1985 Computer concordance to the Novum testamentum Graece of Nestle-Aland, 26th ed., and to the Greek New Testament, 3rd ed. Ed. by the Institute for New Testament Textual Research and the Computer Center of Münster University. Berlin: Walter de Gruyter.

Evans, Craig A.

- 2001 Mark. 8:27–16:20. Word Biblical Commentary. Vol. 34B. Nashville: Nelson.

Fanning, Buist M.

- 1990/2002 Verbal Aspect in New Testament Greek. Reprinted 2002. Oxford: Clarendon Press.

Haenchen, Ernst

- 1980/1984 John 1. A Commentary on the Gospel of John, Chapters 1–6.
Transl. by Robert W. Funk. Ed. by Robert W. Funk with Ulrich
Busse. Hermeneia. Philadelphia: Fortress Press.

Hofius, Otfried

- 2002 “Am dritten Tage auferstanden von den Toten”. Erwägungen
zum Passiv ἐγείρεσθαι in christologischen Aussagen des Neuen
Testaments. – Resurrection in the New Testament. FS J. Lam-
brecht. Ed. by R. Bieringer et al. BEThL 165. Leuven: Leuven
University Press. 202–214.

Jeremias, Joachim

- 1971 New Testament Theology. The Proclamation of Jesus. New York:
Charles Scribner’s Sons.

Kiilunen, Jarmo & Hakola, Raimo

- 2007 Alfasta alkuun. Johdatus Uuden testamentin kreikkaan. 2. uudis-
tettu painos. Helsinki: Finn Lectura.

Kremer, J.

- 1990 ἀνάστασις. – Exegetical Dictionary of the New Testament.
Vol. 1. Ed. by Horst Balz and Gerhard Schneider. Grand Rapids,
Michigan: W. B. Eerdmans Publishing Company. 88–92.

ἐγείρω. – Exegetical Dictionary of the New Testament. Vol. 1.
(Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament. Ed. by Horst
Balz and Gerhard Schneider.) Grand Rapids, Michigan: W. B.
Eerdmans Publishing Company. 372–376.

Liddell, Henry G. & Scott, Robert

1996 Greek-English Lexicon. With a revised supplement. 9th ed.
Oxford: Clarendon Press.

Liljeqvist, Matti

2007 Uuden testamentin sanakirja kreikka–suomi. Helsinki: Finn
Lectura.

Luckensmeyer, David

2009 The Eschatology of First Thessalonians. Göttingen: Vanderhoeck
& Ruprecht.

Nikolainen, Aimo T.

1971 Uuden testamentin tulkinta ja tutkimus. 2. p. Porvoo: WSOY.

Marcus, Joel

2009 Mark. 1–8. A New Translation with Introduction and Commem-
entary. The Anchor Bible. Vol. 27A. New York: Doubleday.

Mann, C. S.

1986 Mark. A New Translation with Introduction and Commentary.
The Anchor Bible. New York: Doubleday.

O'Donnell, Matthew B.

1999 Some New Testament Words for Resurrection and the Company
They Keep. – Resurrection. Ed. by Stanley E. Porter, Michael A.
Hayes & Tombs David. JSNT Supplement Series 186. Sheffield:
Academic Press. 136–163.

Oepke, Albrecht

1964/1983a ἀνίστημι, ἐξανίστημι, ἀνάστασις, ἐξανάστασις. – Theological Dictionary of the New Testament. Vol.1. (Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament. Ed. by Gerhard Kittel.) English transl. and ed. by Geoffrey W. Bromiley. Grand Rapids, Michigan: WM. B. Eerdmans Publishing Company. 368–372.

1964/1983b ἐγείρω, ἔγειρσις, ἐξεγείρω, γρηγορέω. - Theological Dictionary of the New Testament. Vol. 2. (Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament. Ed. by Gerhard Kittel.) English transl. and ed. by Geoffrey W. Bromiley. Grand Rapids, Michigan: WM. B. Eerdmans Publishing Company. 333–339.

Pihkala, Juha

2004 Yksi kahdessa. Kristus-uskon historia varhaisen kristikunnan aikana. Helsinki: Yliopistopaino.

Porter, Stanley E.

1994/2005 Idioms of the Greek New Testament. Second edition with corrections 1994. Reprinted 2005. London: Sheffield Academic Press.

Rogers, Cleon L. Jr. & Rogers Cleon L. III

1998 The New Linguistic and Exegetical Key to the Greek New Testament. Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House.

Räsänen, Heikki

2010 The Rise of Christian Beliefs. The Thought World of Early Christians. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press.

Schnelle, Udo

2005   Apostle Paul. His Life and Theology. Transl. by M. Eugene
Boring. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic.

Stein, Robert H.

2008   Mark. Baker Exegetical Commentary on the New Testament.
Grand Rapids, Michigan: Baker Academic.

Thurén, Jukka

1977   Israelin usko. Helsinki: Sley-kirjat.

1992   Heprealaiskirje. Hämeenlinna: Karisto.

2002   Kirkon usko. Nikaialaisen uskon tunnustajan opas. Joensuun
yliopiston teologisia julkaisuja 6.

Witherington, Ben III

1998   Paul Quest. The Renewed Search for the Jew of Tarsus. Leicester:
InterVarsity Press.

Liite 1. Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν esiintymät UT:ssa.²⁷⁶

Tekstikohta	ἀνιστάναι (ἀνάστασις)	ἐγείρειν (johdoksia)	Käännös	Merkitys
Matteus				
Matt. 1:24		ἐγερθεὶς pass. part. aor. mask. yks. nom.	Joosef herättyään unesta	(pass.) herätä, nousta, lähteä liikkeelle
Matt. 2:13 Pako Egyptiin 2:13–14		ἐγερθεὶς παράλαβε pass. part. aor.	herää / nouse ja ota	(pass.) herätä, nousta, lähteä liikkeelle
Matt. 2:14		ἐγερθεὶς παρέλαβεν pass. part. aor.	heräsi / nousi ja otti	(pass.) herätä, nousta, lähteä liikkeelle
Matt. 2:20 Paluu Egyptistä 2:19–21		ἐγερθεὶς παράλαβε pass. part. aor.	herää / nouse ja ota	(pass.) herätä, nousta, lähteä liikkeelle

²⁷⁶ Taulukko on tehty tutkimusraportin lukemisen avuksi. Siitä näkyvät kaikki verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν esiintymiskohdat ja verbimuodot. Suomennokset ovat omiani, suuntaa antavia, eivätkä aina täysin johdonmukaisia. Taulukko etenee kirkkoraamatun järjestyksen mukaisesti. Synoptisten evankeliumien tärkeimmät rinnakkaiskohdat on nimetty.

Taulukosta näkyy, että joskus sanat esiintyvät ryppäissä, esimerkiksi Matteuksen evankeliumin alussa Joosefista kerrottaessa tai Paavalin opetuksessa luvussa 1. Kor. 15. Taulukosta näkyy useita kohtia, joissa molemmat verbit esiintyvät saman tapahtuman kuvauksessa, esimerkiksi Mark. 5:41–42, jossa Jeesus herättää Jairoksen tyttären kuolleista 5:41–42. Taulukosta näkyy myös verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν arkiseen elämään liittyvä runsas käyttö. Viittaus Jeesuksen kuolleista nousemiseen ilmenee kuvattaessa temppelin uudelleen pystyttäminen ja Jeesuksen paluu elämään samalla ἐγείρειν-verbillä Joh. 2:19–22.

Taulukkoon on merkitty substantiivin ἀνάστασις esiintymiskohdat, mutta ei tarkempia tietoja lauseista. Verbien ἀνιστάναι ja ἐγείρειν johdoksia on muutamia otettu mukaan, etenkin jos ne esiintyvät samoissa virkkeissä kuin nämä kantaverbit.

Tekstikohtia on otsikoitu usein kirkkoraamatun käyttämin otsikoin, mutta toisiinsa yhdistetyt jakeet eivät kata koko perikooppia, vaan yhdistävät ainoastaan luettelossa esiintyvät yhteen kuuluvat jakeet. Kirjainmääreen (a-c) lisäys jaenumeroon kuvaa luettelossa olevien lauseiden yhteenkuuluvuutta ja järjestystä eikä nimitä virkkeen tai jakeen kaikkia lauseita.

Matt. 2:21		ἐγερθεῖς παρέλαβεν pass. part. aor.	heräsi / nousi ja otti	(pass.) herätä, nousta, lähteä liikkeelle
Matt. 3:9 Johannes Kastajan puheesta 3:1-12		ἐγειραι akt. inf. aor.	Jumala voi herättää kivistä lapsia	herättää, saada aikaan jälkeläisiä
Matt. 8:15 Jeesus parantaa Pietarin anopin (Mark. 1:31, Luuk. 4:39)		ἤγερθη καὶ διηκόνει pass. ind. aor.	Pietarin anoppi nousi ja palveli	(pass.) nousta ylös
Matt. 8:25 Jeesus tyynnyttää myrskyn 8:25–26 (Mark. 4:38–39, Luuk. 8:24)		ἤγειραν akt. ind. aor. mon. 3.	opetuslapset herättivät Jeesuksen unesta	herättää
Matt. 8:26		ἐγερθεῖς ἐπετίμησεν pass. part. aor.	Jeesus nousi ja nuhteli	(pass.) nousta ylös
Matt. 9: 5 Jeesus parantaa halvaantuneen 9:5–7 (Mark. 2:9–12, Luuk. 5:23–25)		ἔγειρε καὶ περιπάτει akt. imp. pres. yks. 2.	nouse ja kävele	nousta ylös
Matt. 9:6		ἐγερθεῖς ἄρον pass. part. aor.	”nousten ota”, nouse ja ota	(pass.) nousta ylös
Matt. 9:7		ἐγερθεῖς ἀπῆλθεν pass. part. aor.	nousi ja lähti	(pass.) nousta ylös
Matt. 9:9 Jeesus kutsuu Matteuksen	ἀναστὰς ἠκολούθησεν akt. part. aor.		Matteus nousi ja seurasi	nousta ylös
Matt. 9:19		ἐγερθεῖς ἠκολούθησεν pass. part. aor.	Jeesus nousi ja seurasi	(pass.) nousta ylös
Matt. 9:25 Jeesus herättää		καὶ ἤγερθη τὸ κοράσιον	tyttö nousi	(pass.) nousta ylös

kuolleista virkamiehen tyttären (Mark. 5:41–42, Luuk. 8:54–55)		pass. ind. aor.		
Matt. 10:8 Jeesus antaa matkaohjeet		νεκροὺς ἐγείρετε akt. imp. pres, m. 2.	herättäkää kuolleita!	herättää kuollut
Matt. 11:5 Jeesuksen vastaus Johannekselle		νεκροὶ ἐγείρονται med./pass. ind. pres.	kuolleet herätetään	herättää kuollut eloon, (med./pass.) herätä kuolleista
Matt. 11:11 Jeesus puhuu Johanneksesta		οὐκ ἐγγίγεται med./pass. ind. perf.	ei ole tullut ketään suurempaa kuin Johannes	(med./pass.) ilmaantua, nousta joukosta
Matt. 12: 11 Sapatin vietosta		κρατήσει καὶ ἐγερεῖ akt. ind. fut.	nostaa lammasta ylös kuopasta	nostaa ylös
Matt. 12:41 Joonan merkki 12:41–42	ἀναστήσονται med. ind. fut.		Niniven miehet nousevat tuomiolle	nousta tuomiolle
Matt. 12:42		ἐγεροθήσεται pass. ind. fut.	Etelän kuningatar herätetään / nousee tuomiolle	herättää, (pass.) nousta
Matt. 14:2 Herodeksen arvelu (Mark. 6:14–16, Luuk. 9:7–8)		ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν pass. ind. aor.	Johannes on herätetty / noussut ylös kuolleista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Matt. 16:21 Ensimmäinen kärsimys-ilmoitus (Mark. 8:31, Luuk. 9:22)		δεῖ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγεροθῆναι pass. inf. aor.	hänen pitää tulla herätetyksi / nousta	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista

Matt. 17:7 Kirkastusvuorella		ἐγέρθητε pass. imp. aor.	nouskaa ylös maasta	(pass.) nousta ylös
Matt. 17:9 Keskustelu vuorelta laskeuduttaessa		ἐκ νεκρῶν ἐγερθῆ pass. konj. aor.	ennenkuin Ihmisen Poika on herätetty / noussut	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Matt. 17:23 Toinen kärsimys-ilmoitus (Mark. 9:31)		τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται pass. ind. fut.	herätetään / nousee kolmantena päivänä	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Matt. 20:19 Kolmas kärsimys-ilmoitus (Mark. 10:34, Luuk. 18:33)		τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται pass. ind. fut.	herätetään / nousee kolmantena päivänä	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Matt. 22:23 Jeesus keskustelee ylösnousemuksesta saddukeusten kanssa 22:23–31 (Mark. 12:18–26, Luuk. 20:27–37)	(ἀνάστασις)			
Matt. 22: 24	ἀναστήσει σπέρμα akt. ind. fut.		tuottaa jälkeläisiä veljelleen	tuottaa jälkeläisiä
Matt. 22:28	(ἀνάστασις)			
Matt. 22:30	(ἀνάστασις)			
Matt. 22:31	(ἀνάστασις)			
Matt. 24:7 Jeesus puhuu viimeisistä tapahtumista Luvut 24–25 (Mark. 13:8–22, Luuk. 21:10)		ἐγερθήσεται pass. ind. fut.	kansa nousee kansaa vastaan	(pass.) nousta toista vastaan
Matt. 24:11		ἐγερθήσονται pass. ind. fut.	vääriä profeettoja ilmestyy	(pass.) ilmentyä, nousta joukosta

		m. 3.		
Matt. 24:24		ἐγεροθήσονται pass. ind. fut.	vääriä kristuksia ilmes- tyy	(pass.) ilmes- tyä, nousta joukosta
Matt. 25:7		ἠγέροθησαν pass. ind. aor. m.3.	neitsyet nou- sivat ja otti- vat lamppun- sa	(pass.) nousta ylös
Matt. 26:32 Jeesuksen lupa- us		μετὰ δὲ τὸ ἐγεροθῆναι με προάξω ὕμᾱς pass. inf. aor.	kun minut on herätetty / ylösnoustuani menen edel- länne	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Matt. 26:46 Jeesuksen käsky lähteä Getse- manesta (Mark. 14:42, Joh. 14:31)		ἐγείρεσθε med./pass. imp./ind. pres. m. 2.	nouskaa le- volta, lähdemme	(med./pass.) nousta ylös
Matt. 26:62	ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν akt. part. aor.		pappi nousi ja sanoi	nousta
Matt. 27:52 Jeesuksen kuol- leman yhtey- dessä		πολλὰ σώματα ἠγέροθησαν pass. ind. aor.	monien pyhi- en ruumiit nousivat ylös	(pass.) nousta (haudasta)
Matt. 27:53		μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ subst. yks. akk. fem.	hänen kuol- leista herät- tämisenä / ylösnouse- misensa jäl- keen	kuolleista herättämi- nen,ylösnou- seminen (ἔγερσις- sanan ainoa esiintymä)
Matt. 27:63		μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι med./pass. ind. pres. yks. 1.	muistamme sanoneen: kolmen päi- vän kuluttua nousen ylös	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta kuol- leista
Matt. 27:64		ἠγέροθη ἀπὸ	hänet on he-	herättää

		τῶν νεκρῶν pass. ind. aor.	rätetty / hän on noussut kuolleista	kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Matt. 28:6 Enkelin sanat Jeesuksen tyhjällä haudalla 28:6–7 (Mark. 16:6–9, Luuk. 24:6–7)		ἠγέρθη pass. ind. aor.	hänet on herätetty / hän on noussut kuolleista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Matt. 28:7		ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν pass. ind. aor.	hänet on herätetty / hän on noussut kuolleista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
koko Matteus	yhteensä 4 (ἀνάστασις yhteensä 4)	yhteensä 36 14 liittyy kuolleista nousemiseen (Jeesuksen 9) 22 muuta ²⁷⁷		
Markus				
Mark. 1:31 Jeesus parantaa Simonin anopin (Matt. 8:15, Luuk. 4:39)		ἤγειρεν αὐτήν κρατήσας τῆς χειρὸς akt. ind. aor.	Jeesus nosti hänet ylös tarttuen kädestä	nostaa jalkeille
Mark. 1:35	ἀναστὰς ἐξῆλθεν akt. part. aor.		Jeesus nousi ja lähti ulos	nousta
Mark. 2:9 Jeesus parantaa halvaantuneen 2:9–12 (Matt. 9:5–7, Luuk. 5:23–25)		ἔγειρε καὶ ἄρον akt. imp. prees. + akt. imp. aor.	nouse ja ota vuoteesi	nousta

²⁷⁷ Niukan tilan vuoksi tässä ja muissa vastaavissa kohdissa on merkitty vain ”kuolleista nouseminen” eikä ”kuolleista herättäminen tai kuolleista nouseminen”.

Mark. 2:11		ἔγειρε ἄρον akt. imp. pres.	nouse, ota!	nousta
Mark. 2:12		ἠγέρθη pass. ind. aor.	hän nousi	(pass.) nousta
Mark. 2:14	ἀναστάς ἠκολούθησεν αὐτῷ akt. part. aor.		Leevi nousi ja seurasi häntä	nousta
Mark. 3:3 Jeesus parantaa sapattina (Luuk. 6:8)		ἔγειρε εἰς τὸ μέσον akt. imp. pres.	nouse!	nousta
Mark. 3:26	εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὴν akt. ind. aor.		jos saatana nousee itseään vastaan	nousta vastustamaan
Mark. 4:27		καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται akt. konj. pres. + med./pass. konj. pres.	niin kuin mies nukkuu ja herää	(med./pass.) herätä, nousta
Mark. 4:38 Jeesus tyynnyttää myrskyn 4:38–39 (Matt. 8:25–26, Luuk. 8:24)		ἐγείρουσιν αὐτὸν akt. ind. pres.	he herättivät hänet	herättää unesta
Mark. 4:39		διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ pass. part. aor.	kun hänet oli herätetty / herättyään hän nuhteli tuulta	herättää, (pass.) herätä (διεγείρειν)
Mark. 5:41 Jeesus herättää Jairoksen tyttären kuolleista 5:41–42 (Matt. 9:25, Luuk. 8:54–55)		ἔγειρε akt. imp. pres.	tyttö, nouse!	nousta ylös
Mark. 5:42	ἀνέστη τὸ		tyttö nousi	nousta ylös

	κοράσιον akt. ind. aor.			
Mark. 6:14 Jeesusta verra- taan Johannes Kastajaan 6:14–16 (Matt. 14:2, Luuk. 9:7–8)		ἐγήγευται ἐκ νεκρῶν med./pass. ind. perf.	”Johannes on noussut kuol- leista	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta kuol- leista
Mark. 6:16		ἠγέρθη pass. ind. aor.	”Johannes on herätetty / noussut kuol- leista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Mark. 7:24	ἀναστὰς ἀπῆλθεν akt. part. aor.		Jeesus nousi ja lähti	nousta, läh- teä liikkeelle
Mark. 8:31 Ensimmäinen kärsimysilmoi- tus (Matt. 16:21, Luuk. 9:22)	δεῖ μετὰ τρεις ἡμέρας ἀναστῆναι akt. inf. aor.		pitää kolmen päivän jäl- keen nousta ylös	nousta ylös (haudasta), herätä kuol- leista
Mark. 9:9 Kirkastusvuo- rella 9:9–10	ὅταν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ akt. konj. aor.		kun on nous- sut kuolleista	nousta kuol- leista
Mark. 9:10	τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι akt. inf. aor.		mitä on ”nousta kuol- leista”?	nousta kuol- leista
Mark. 9:27a Jeesus parantaa pojan		κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν akt. ind. aor.	Jeesus tarttui pojan käteen ja nosti hänet ylös	nostaa, auttaa jalkeille
Mark. 9:27b	καὶ ἀνέστη akt. ind. aor.		ja hän (poika) nousi	nousta
Mark. 9:31 Toinen kärsi- mys-ilmoitus	μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται		kolmen päi- vän kuluttua nousee ylös	nousta ylös (haudasta)

(Matt. 17:23)	med. ind. fut.			
Mark. 10:1	ἀναστὰς ἔρχεται akt. part. aor.		Jeesus (nousi ja) lähti	nousta, lähteä liikkeelle
Mark. 10:34 Kolmas kärsimys-ilmoitus (Matt. 20:19, Luuk. 18:33)	μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται med. ind. fut.		kolmen päivän kuluttua nousee ylös	nousta ylös (haudasta)
Mark. 10:49		ἔγειρε akt. imp. pres.	opetuslapset sokealle: nouse!	nousta ylös
Mark. 12:18 Jeesus keskustele ylösnousemuksesta saddukeusten kanssa 12:18–26 (Matt. 22: 23–31, Luuk. 20:27–37)	(ἀνάστασις)			
Mark. 12.23a	(ἀνάστασις)			
Mark. 12:23 b	ὅταν ἀναστῶσιν akt. konj. aor.	.	kun he nousevat ylös	nousta kuolleista
Mark. 12:25	ὅταν ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν akt. konj. aor.		kun he nousevat kuolleista	nousta kuolleista
Mark. 12:26		περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται med./pass. ind. pres.	...että kuolleet herätetään / kuolleet nousevat	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta kuolleista
Mark. 13:8 Lopun aikojen tapahtumista 13:8–22 (Matt. 24–25. Luuk. 21:10)		ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος pass. ind. fut.	kansa nousee kansaa vastaan	(pass.) nousta vastustamaan
Mark. 13:22		ἐγερθήσων-	vääriä kris-	(pass.) ilmes-

		ται ψευδόχριστοι pass. ind. fut.	tuksia ilmes- tyy	tyä, nousta esiin
Mark. 14:28		μετὰ το ἐγεροθῆναι με προάξω ύμᾶς pass. inf. aor.	kun minut on herätetty / noustuani kuolleista menen edel- länne	herättää kuolleista, (pass.) nousta ylös kuolleis- ta
Mark. 14:42 Lähtö Getsema- nesta (Matt. 26:46, Joh. 14:31)		ἐγείρεσθε ἄγωμεν med./pass. imp./ind. pres. + akt. konj. pres.	nouskaa, lähdemme!	(med./pass.) nousta ylös
Mark. 14:57 Suuressa neu- vostossa 14:57–60	τινες ἀναστάντες ἐψευδο- μαρτύρουν akt. part. aor.		jotkut nousi- vat todista- maan väärin	nousta todis- tamaan
Mark. 14:60	ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς akt. part. aor.		ylimmäinen pappi nousi	nousta esille oikeudessa
Mark. 16:6 Pääsiäisenä haudalla 16:6–9 (Matt. 28:6–7, Luuk. 24:6–7)		ἠγέρθη , οὐκ ἔστιν ὧδε pass. ind. aor.	hänet on he- rätetty / hän on noussut ylös	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Mark. 16:9	ἀναστὰς ἐφάνη akt. part. aor.		noustuaan kuolleista Jeesus ilmes- tyi	nousta kuol- leista
Mark. 16:14		ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερομένον οὐκ ἐπίστευσαν med./pass. part. perf.	he eivät us- koneet niitä, jotka olivat nähtäneet hä- net kuolleista herätettynä / ylösnousseena	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta kuol- leista

koko Markus	yhteensä 17 8 liittyy kuoleista nousemiseen (6 Jeesuksen) 9 muuta (ἀνάστασις yhteensä 2)	yhteensä 19 6 liittyy kuoleista nousemiseen (3 Jeesuksen) 13 muuta		
Luukas				
Luuk. 1:39	ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐπορεύθη akt. part. aor.		Maria nousi ja lähti	nousta, lähteä liikkeelle
Luuk. 1:69		ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν akt. ind. aor.	Jumala on nostanut meille pelastuksen sarven	nostaa, kohoittaa
Luuk. 2:34	(ἀνάστασις)		"lankeemukseksi ja nousemukseksi"	
Luuk. 3:8 Johannes Kastajan puheesta		δύναται ὁ θεὸς ἐγείραι τέκνα akt. inf. aor.	Jumala pystyy herättämään jälkeläisiä kivistä	herättää, saada aikaan jälkeläisiä
Luuk. 4:16	ἀνέστη ἀναγνῶναι akt. ind. aor.		Jeesus nousi lukemaan	nousta seisomaan
Luuk. 4:29	ἀναστάντες ἐξέβαλον akt. part. aor.		he nousivat ja ajoivat Jeesuksen	nousta paikoiltaan
Luuk. 4:38	ἀναστὰς εἰσῆλθεν akt. part. aor.		Jeesus nousi ja meni	nousta, lähteä liikkeelle
Luuk. 4:39 Jeesus parantaa Simonin anopin (Mark. 1:31, Matt. 8:15)	ἀναστᾶσα διηκόνει akt. part. aor.		hän nousi ja palveli heitä	nousta, nousta jalkeille

Luuk. 5:23 Jeesus parantaa halvaantuneen 5:23–25 (Matt. 9:5–7, Mark. 2:9–12)		ἔγειρε καὶ περιπάτει akt. imp. prees. +akt. imp. prees.	nouse ja kävele	nousta
Luuk. 5:24		ἔγειρε καὶ ἄρας akt. imp. prees. + akt. part. aor.	nouse ja ota vuoteesi!	nousta
Luuk. 5:25	ἀναστάς ἄρας ἀπῆλθεν akt. part. aor. + akt. part. aor. + akt. ind. aor.		mies nousi, otti vuoteensa ja lähti	nousta jalkeille
Luuk. 5:28	ἀναστάς ἠκολούθει akt. part. aor.		Leevi nousi ja seurasi	nousta
Luuk. 6:8a Jeesus parantaa miehen sapattina synagogassa (Mark. 3:3)		ἔγειρε καὶ στήθι akt. imp. prees. + akt. imp. aor.	nouse ja seiso keskellä, tule esiin!	nousta
Luuk. 6:8b	καὶ ἀναστάς ἕστη akt. part. aor. + akt. ind. aor.		mies nousi ja seiso	nousta
Luuk. 7:14 Jeesus herättää lesken pojan Nainissa 7:14–16	.	ἐγέρθητι pass. imp. aor	nuorukainen, nouse!	(pass.) nousta
Luuk. 7:16		προφήτης ἠγέρθη ἐν ἡμῖν pass. ind. aor.	profeetta on noussut keskellemme	nostaa profeetta, (pass.) nousta, ilmestyä joukosta
Luuk. 7:22 Jeesus vastaa Johannekselle		νεκροὶ ἐγείρονται med./pass. ind. prees.	kuolleet herätetään	herättää kuolleita

Luuk. 8:24a Jeesus tyynnyt- tää myrskyn (Matt. 8:25–26, Mark. 4:38–39)		διήγειραν αὐτὸν akt. ind. aor.	he herättivät hänet	herättää (διεγείρειν)
Luuk. 8:24b		ὁ διεγεροθεις ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ pass. part. aor.	kun hänet oli herätetty / herättyään hän nuhteli tuulta	herättää / (pass.) herätä (διεγείρειν)
Luuk. 8:54 Jeesus herättää Jairoksen tyttä- ren kuolleista 8:54–55 (Matt. 9:25, Mark. 5:41–42)		ἡ παῖς, ἔγειρε akt. imp. pres	lapsi, nouse! herää!	nousta ylös
Luuk. 8:55	καὶ ἀνέστη akt. ind. aor.		tyttö nousi	nousta ylös
Luuk. 9:7 Arvelua Jeesuk- sesta 9:7–8 (Matt. 14:2, Mark. 6:14–16)		ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν pass. ind. aor.	Johannes on herätetty / noussut kuol- leista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Luuk. 9:8	προφήτης τις ἀνέστη akt. ind. aor.		joku profee- toista on noussut	nousta ylös, impl.: nousta kuolleista
Luuk. 9:19 Kansan arvelua Jeesuksesta	προφήτης τις ἀνέστη akt. ind. aor.		joku profee- toista on noussut	nousta ylös, impl.: nousta kuolleista
Luuk. 9:22 Ensimmäinen kärsimysilmoi- tus (Matt. 16:21, Luuk. 9:22)		δεῖ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγεροθῆναι pass. inf. aor.	pitää kol- mantena päi- vänä tulla herätetyksi / nousta ylös	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Luuk. 10:25	νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων akt. ind. aor.		eräs lainop- pinut nousi koettelemaan	nousta, nous- ta puhumaan
Luuk. 11:7 Jeesus opettaa	οὐ δύναμαι		en voi nousta	nousta

rukoilemaan 11:7–8	ἀναστὰς δοῦναι σοι akt. part. aor.		antamaan sinulle	
Luuk. 11:8a	εἰ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς akt. part. aor.		jos hän ei nouse anta- maan	nousta
Luuk. 11:8b		ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ pass. part. aor.	hän nousee antamaan	(pass.) nous- ta, herätä
Luuk. 11:31 Joonan merkki 11:31–32		βασιλίσσα νότου ἐγερθήσεται pass. ind. fut.	etelän kunin- gatar heräte- tään / nousee tuomiolle	herättää, (pass.) nousta tuomiolle
Luuk. 11:32	ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσον- ται med. ind. fut.		Niniven mie- het nousevat tuomiolle	nousta tuo- miolle
Luuk. 13:25		ἐγερθῆ ὁ οἰκοδεσπότης pass. konj. aor.	kun talon isäntä nousee ja sulkee oven	(pass.) nous- ta, ryhtyä tekemään (?)
Luuk. 14:14	(ἀνάστασις)		(vanhurskai- den ylös- nousemus)	
Luuk. 15:18 Tuhlaajapoika- vertaus 15:18–20	ἀναστὰς πορεύσομαι akt. part. aor.		nousen ja lähden	nousta, läh- teä liikkeelle
Luuk. 15:20	ἀναστὰς ἦλθεν akt. part. aor.		hän nousi ja meni	nousta, läh- teä liikkeelle
Luuk. 16:31 Rikas mies ja Lasarus	ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστή akt. konj. aor.		jos joku kuol- leista nousisi ylös	nousta kuol- leista
Luuk. 17:19	ἀναστάς		nouse ja	nousta

	πορεύου akt. part. aor. + med. imp. pres.		mene!	
Luuk. 18:33 Kolmas kärsi- mys-ilmoitus (Matt. 20:19, Mark. 10:34)	τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται med. ind. fut.		kolmantena päivänä hän nousee ylös	nousta hau- dasta
Luuk. 20:27 Jeesus keskuste- lee ylös- nousemuksesta saddukeusten kanssa 20:27–37 (Matt. 22:23–31, Mark. 12:18–26)	(ἀνάστασις)			
Luuk. 20:33	(ἀνάστασις)			
Luuk. 20:35	(ἀνάστασις)			
Luuk. 20:36	(ἀνάστασις)			
Luuk. 20:37		ὅτι ἐγείρονται οἱ νεκροί med./pass. ind. pres.	se, että kuol- leet heräte- tään / nouse- vat kuolleista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Luuk. 21:10 Jeesus puhuu viimeisistä ta- pahtumista		ἐγεροθήσεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος pass. ind. fut.	kansa nousee kansaa vas- taan	(pass.) nousta vastustamaan
Luuk. 22:45 Jeesus rukoilee Öljymäellä 22:45–46	ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς akt. part. aor.		Jeesus nousi rukouksesta	nousta jal- keille
Luuk. 22:46	ἀναστάντες προσεύχεσθε akt. part. aor.		nouskaa ja rukoilkaa!	nousta jal- keille
Luuk. 23:1	ἀναστὰν τὸ πλῆθος akt. part. aor.		koko joukko nousi ja lähti	nousta
Luuk. 24:6 Jeesuksen hau- dalla 24:6–12 (Matt. 28:6–7,		οὐκ ἔστιν ἔδωκε, ἀλλὰ ἠγέρθη pass. ind. aor.	ei hän ole täällä, vaan hänet on he-	herättää kuolleista, (pass.) nousta

Mark. 16:6-9)			rätetty / hän on noussut	kuolleista
Luuk. 24:7	δεῖ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι akt. inf. aor.		hänen pitää kolmantena päivänä nousta ylös	nousta hau- dasta
Luuk. 24:12	ὁ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν akt. part. aor.		Pietari nousi ja juoksi	nousta
Luuk. 24:33 Emmauksen tieltä Jerusale- miin 24:33–34	ἀναστάντες ὑπέστρεψαν akt. part. aor.		he nousivat ja lähtivät takaisin	nousta, läh- teä matkaan
Luuk. 24:34		ἠγέρθη ὁ κύριος pass. ind. aor.	Herra on he- rätetty / he- rännyt kuol- leista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Luuk. 24:46 Jeesus ilmestyy apostoleille	ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ akt. inf. aor.		herätä kuol- leista kol- mantena päi- vänä	herätä kuol- leista
Koko Luukas	yhteensä 27 7 liittyy kuol- leista nouse- miseen (3 Jeesuksen) 20 muuta (ἀνάστασις yhteensä 6)	yhteensä 18 5 liittyy kuol- leista nouse- miseen (3 Jeesuksen) 13 muuta		
Johannes				
Joh. 2:19 Jeesus puhdis- taa temppelin 2:19–22		ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτὸν akt. ind. fut.	minä pysty- tän sen (temppelin) kolmessa päivässä	pystyttää, rakentaa uu- delleen
Joh. 2:20		σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς	sinäkö pysty- tät sen kol- messa päi-	pystyttää, rakentaa uu- delleen

		αὐτὸν akt. ind. fut.	vässä?	
Joh. 2:22		ὅτε ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν pass. ind. aor.	kun hänet oli herätetty kuolleista / kun hän oli noussut kuol- leista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Joh. 5:8 Jeesus parantaa sapattina		ἔγειρε ἄρον akt. imp. prees + akt. imp. prees.	nouse ja ota vuoteesi ja kävele!	nousta
Joh. 5:21 Jeesus puhuu Isästä ja Pojasta		ὥσπερ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ akt. ind. prees.	niin kuin Isä herättää kuolleet ja tekee elävik- si, niin myös Poika tekee eläviksi ketkä tahtoo	herättää kuolleista huom. lau- seessa myös ζωοποιεῖν
Joh. 5:29	(ἀνάστασις) (ἀνάστασις)		(elämän ylös- nousemus tuomion ylösnouse- mus)	
Joh. 6:39 Jeesus sanoo olevansa elä- män leipä 6:39–54	ἵνα ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἔσχάτῃ ἡμέρᾳ akt. konj. aor.		että herätän hänet viimei- senä päivänä	herättää eloon
Joh. 6:40	ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ ἐν τῇ ἔσχάτῃ ἡμέρᾳ akt. konj. aor. tai akt. ind. fut.		herätän hänet viimeisenä päivänä	herättää eloon

Joh. 6:44	κάγω ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἔσχάτῃ ἡμέρᾳ akt. ind. fut.		minä herätän hänet viimei- senä päivänä	herättää eloon
Joh. 6:54	κάγω ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἔσχάτῃ ἡμέρᾳ akt. ind. fut.		minä herätän hänet viimei- senä päivänä	herättää eloon
Joh. 7:52		ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγείρεται med./pass. ind. prees.	Galileasta ei nouse pro- feettaa	(med./pass.) nousta jou- kosta
Joh. 11:23 Jeesus herättää Lasaruksen kuolleista 11:23–31	ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου med. ind. fut.		veljesi on nouseva ylös	nousta ylös
Joh. 11:24	οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἔσχάτῃ ἡμέρᾳ med. ind. fut.		tiedän, että hän nousee ylösnouse- muksessa viimeisenä päivänä	nousta ylös
Joh. 11:24	(ἀνάστασις)			
Joh. 11:25	(ἀνάστασις)		(”Minä olen ylösnousemus	
Joh. 11:29		ἠγέροθη ταχὺ pass. ind. aor.	Maria nousi nopeasti	(pass.) nousta
Joh. 11:31	ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν		Maria nousi ja lähti	nousta

	akt. ind. aor.			
Joh. 12:1 Jeesus aterialla Betaniassa 12:1–9		Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦς akt. ind. aor.	Lasarus, jon- ka Jeesus oli herättänyt kuolleista	herättää kuolleista
Joh. 12:9 Lasarukselta		ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν akt. ind. aor.	jonka hän oli herättänyt kuolleista	herättää kuolleista
Joh. 12:17 Lasarukselta		ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. ind. aor.	hän herätti hänet kuol- leista	herättää kuolleista
Joh. 13:4		ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου med./pass. ind. prees.	Jeesus nousi aterialta	(med./pass.) nousta
Joh. 14:31 (Matt. 26:46, Mark. 14:42)		ἐγείρεσθε , ἄγωμεν ἐν τεύθειν med./pass. imp./ind. prees.	nouskaa, lähdemme täältä	(med./pass.) nousta
Joh. 20:9	δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι akt. inf. aor.		hänen piti nousta kuol- leista	nousta kuol- leista
Joh. 21:14		ἐφανερώθη Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγεροθεις ἐκ νεκρῶν pass. part. aor.	Jeesus ilmes- tyi oppilail- leen kun hä- net oli herä- tetty / kun hän oli nous- sut kuolleista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Koko Johannes	yhteensä 8 7 liittyy kuol- leista nouse- miseen (1 Jeesuksen) 1 muu	yhteensä 13 6 liittyy kuol- leista nouse- miseen (2 Jeesuksen) 7 muuta		

	(ἀνάστασις yhteensä 4)			
Apostolien teot				
Ap. t. 1:15	ἀναστὰς Πέτρος εἶπεν akt. part. aor.		Pietari nousi puhumaan	nousta
Ap. t. 1:22	(ἀνάστασις)		(Jeesuksen ylös- nousemuksen todistaja)	
Ap. t. 2:24 Pietarin puhe helluntaina 2:24–32	ὄν ὁ θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου akt. ind. aor. (s-aoristi, trans- it.)		hänet Jumala herätti pääs- tään kuole- man kivuista	herättää kuolleista
Ap. t. 2:31	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 2:32	τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός akt. ind. aor.		tämän Jee- suksen Juma- la herätti	herättää kuolleista (s-aoristi)
Ap. t. 3:6 Pietari parantaa ramman 3:6–7		ἔγειρε καὶ περιπάτει akt. imp. prees.	nouse ja kä- vele!	nousta
Ap. t. 3:7		πιάσας αὐτὸν τῆς χειρὸς ἤγειρεν αὐτόν akt. ind. aor.	tarttuen hän- tä kädestä Pietari nosti hänet jalkeil- le	nostaa pys- tyyn, auttaa jalkeille
Ap. t. 3:15 Pietarin puhe tempelissä 3:15–26		ὄν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν akt. ind. aor.	jonka Jumala herätti kuol- leista	herättää kuolleista
Ap. t. 3:22	Μωυσῆς εἶπεν ὅτι		Mooses on sanonut, että	nostaa jou- kosta profeet-

(5. Moos. 18:15, 18)	προφήτην ύμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς akt. ind. fut.		Jumala on nostava esiin profeetan	ta
Ap. t. 3:26	ἀναστήσας ὁ θεὸς τὸν παῖδα αὐτοῦ ἀπέστειλεν akt. part. aor. (s-aoristi, trans- it.)		Jumala on herättänyt Poikansa ja lähettänyt	nostaa jou- kosta profeet- ta; herättää kuolleista
Ap. t. 4:2	(ἀνάστασις)		(julistivat ylös- nousemusta)	
Ap. t. 4:10 Pietarin puhe Suuren neuvos- ton edessä		ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν akt. ind. aor.	jonka Jumala herätti kuol- leista	herättää kuolleista
Ap. t. 4:33	(ἀνάστασις)		(todistivat Jeesuksen ylös- nousemukses- ta)	
Ap. t. 5:6	ἀναστάντες οἱ νεώτεροι akt. part. aor.		nuoret mie- het nousivat	nousta, ryh- tyä
Ap. t. 5:17	ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς akt. part. aor.		ylimmäinen pappi nousi	nousta, ryh- htyä
Ap. t. 5:30 Puhe Suuren neuvoston edessä		ὁ θεὸς ἤγειρεν Ἰησοῦν akt. ind. aor.	Jumala herät- ti Jeesuksen	herättää, nos- taa
Ap. t. 5:34	ἀναστὰς Γαμαλιήλ akt. part. aor.		Gamaliel nousi	nousta pu- humaan
Ap. t. 5:36	ἀνέστη Θευδᾶς		Teudas nousi	nousta vas- tustamaan,

	akt. ind. aor.			nousta esiin, ilmestyä
Ap. t. 5:37	ἀνέστη Ίούδας akt. ind. aor.		Juudas nousi	nousta vas- tustamaan, nousta esiin, ilmestyä
Ap. t. 6:9	ἀνέστησαν τινες akt. ind. aor.		muutamat nousivat väit- telemään	nousta, nousta vastu- stamaan
Ap. t. 7:18 Stefanoksen puhe 7:18–37	ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος akt. ind. aor.		toinen ku- ningas nousi hallitsemaan	nousta hallit- semaan
Ap. t. 7:37	προφήτην ἀναστήσει ὁ θεὸς akt. ind. fut.		Jumala nos- taa, tuo esiin profeeetan	nostaa esiin joukosta
Ap. t. 8:26 Filippos saa enkeliltä käskyn lähteä 8:26–27	ἀνάστηθι καὶ πορεύου akt. imp. aor. + med. imp. prees.		nouse ja läh- de!	nousta, läh- teä liikkeelle
Ap. t. 8:27	ἀναστὰς ἐπορεύθη akt. part. aor. + pass. ind. aor.		hän nousi ja lähti	nousta, läh- teä liikkeelle
Ap. t. 9:6 Saul Damas- koksen tiellä 9:6–8	ἀνάστηθι καὶ εἰσελθε akt. imp. aor. + akt. imp. aor.		nouse ja mene!	nousta, lähteä liik- keelle
Ap. t. 9:8		ἠγέρθη Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς pass. ind. aor.	Saul nousi maasta	(pass.) nousta
Ap. t. 9:11 Saul Damas- koksessä 9:11–18	ἀναστὰς πορεύθητι akt. part. aor. + pass. imp. aor.		nouse ja läh- de!	nousta, läh- teä liikkeelle
Ap. t. 9:18	ἀναστὰς ἐβαπτίσθη akt. part. aor. +		hän nousi ylös ja hänet kastettiin	nousta

	pass. ind. aor.			
Ap. t. 9:34a Pietari parantaa Aineaksen	ἀνάστηθι akt. imp. aor.		Aineas, nouse!	nousta jalkeille
Ap. t. 9:34b	εὐθέως ἀνέστη akt. ind. aor.		hän nousi heti	nousta jalkeille
Ap. t. 9:39 Pietari herättää kuolleista Tabitan 9:39–41	ἀναστὰς Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς akt. part. aor. + akt. ind. aor.		Pietari nousi ja meni heidän kanssaan	nousta, lähteä liikkeelle
Ap. t. 9:40	Ταβιθά, ἀνάστηθι akt. imp. aor.		Tabita, nouse ylös!	nousta, nousta jalkeille
Ap. t. 9:41	δοὺς αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν akt. ind. aor. (s-aoristi, transit.)		Pietari ojensi hänelle käntensä ja nosti hänet jalkeille	nostaa
Ap. t. 10:13 Pietarin näky ja Cornelius 10:13–26	ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε akt. part. aor.		nouse, Pietari, teurasta ja syö!	nousta
Ap. t. 10:20	ἀναστὰς κατάβηθι akt. part. aor. + akt. imp. aor.		nouse ja mene alas!	nousta, lähteä liikkeelle
Ap. t. 10:23	τῇ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν akt. part. aor. + akt. ind. aor.		seuraavana päivänä Pietari nousi ja lähti	nousta, lähteä liikkeelle
Ap. t. 10:26a		ὁ Πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν λέγων akt. ind. aor.	Pietari nosti hänet (Corneliusen) ylös	nostaa, nostaa jalkeille

			ja sanoi:	
Ap. t. 10:26b	ἀνάστηθι akt. imp. aor.		nouse!	nousta
Ap. t. 10:40 Pietarin puhe 10:40–41		τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ akt. ind. aor.	hänet Jumala herätti kol- mantena päi- vänä	herättää kuolleista
Ap. t. 10:41	μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. inf. aor.		sen jälkeen kun hän oli noussut kuol- leista	nousta kuol- leista
Ap. t. 11:7 Pietari kertoo näystään	ἀναστάς, Πέτρος, θῦσον καὶ φάγε akt. part. aor.		nouse, Pieta- ri, teurasta ja syö!	nousta
Ap. t. 11:28	ἀναστάς Ἄγαβος ἐσήμανεν akt. part. aor.		Agabos tuli ja ennusti	nousta pro- feetta, nousta esiin joukosta
Ap. t. 12:7a Enkeli vapaut- taa Pietarin vankilasta		πατάξας τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν λέγων· akt. ind. aor.	enkeli herätti Pietarin tö- näisemällä kylkeen ja sanoi:	herättää
Ap. t. 12:7b	ἀνάστα ἐν τάχει akt. imp. aor.		nouse nope- asti!	nousta, nous- ta jalkeille
Ap. t. 13:16 Paavali Pisidian Antiokian sy- nagogassa 13:16–37	ἀναστάς Παῦλος καὶ κατασεΐσας τῇ χειρὶ εἶπεν akt. part. aor.		Paavali nou- si, viittasi kädellään ja sanoi	nousta
Ap. t. 13:22		ἤγειρεν τὸν	Jumala nosti	nostaa ku-

		Δαυὶδ αὐτοῖς εἰς βασιλέα akt. ind. aor.	heille Davi- din kunin- kaaksi	ninkaaksi
Ap. t. 13:30		ὁ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. ind. aor.	Jumala herät- ti hänet kuol- leista	herättää kuolleista
Ap. t. 13:33	ὁ θεὸς ἐκπεπλήσωκ εν ἀναστήσας Ἰησοῦν akt. part. aor. (s-aoristi, trans- it.)		Jumala on täyttänyt lu- pauksen he- rättäen Jee- suksen	herättää kuolleista
Ap. t. 13:34	ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. ind. aor. (s-aoristi, tran- sit.)		hän herätti hänet kuol- leista	herättää kuolleista
Ap. t. 13:37		ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν akt. ind. aor.	jonka Jumala herätti	herättää kuolleista
Ap. t. 14:10 Paavali sanoi rammalle	ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου akt. imp. aor.		nouse seiso- maan	nousta jal- keille
Ap. t. 14:20 Kivitetty Paava- li nousi maasta	ἀναστάς εἰσηλθεν akt. part. aor.		hän nousi ja meni	nousta
Ap. t. 15:7	ἀναστάς Πέτρος εἶπεν akt. part. aor.		Pietari nousi ja sanoi	nousta, nous- ta puhumaan
Ap. t. 17:3 Paavalin pu- heesta Tessa- lonikan syna- gogassa	ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν		että Kristuk- sen piti kär- siä ja nousta kuolleista	nousta kuol- leista

	akt. inf. aor.			
Ap. t. 17:18 Paavali Ateenassa 17:18–32	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 17:31	ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. part. aor. (s-aoristi, transit.)		herättämällä hänet kuolleista	herättää kuolleista
Ap. t. 17: 32	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 20:30	ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες med. ind. fut.		teidän omasta keskuudesta nousee miehiä	nousta esiin joukosta
Ap. t. 22:16 Paavali kertoo kääntymisestään	ἀναστὰς βάπτισαι akt. part. aor. + med. imp. aor.		nouse ja anna kastaa itsesi	nousta
Ap. t. 23:6 Paavali neuvoston edessä 23:6–9	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 23:8	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 23:9	ἀναστάντες τινὲς τῶν γραμματέων διεμάχοντο akt. part. aor. + med. ind. imperf.		muutamat kirjanoppineet nousivat ja väittelivät	nousta puhumaan
Ap. t. 24:15 Paavali Felixille 24:15–21	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 24:21	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 26:8 Paavali Agripalle 26:8–23		ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει akt. ind. prees.	Jumala herättää kuolleet	herättää kuolleista

Ap. t. 26:16 Paavali kertoo kääntymises- tään	ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοῦ πόδα σου akt. imp. aor.		nouse jalkeil- le!	nousta jal- keille
Ap. t. 26: 23	(ἀνάστασις)			
Ap. t. 26:30	ἀνέστη ὁ βασιλεὺς akt. ind. aor.		kuningas nousi	nousta istu- masta
Koko Apos- tolien teot	yhteensä 45 8 liittyy kuol- leista nouse- miseen (8 Jeesuksen) 37 muuta (ἀνάστασις yhteensä 11)	yhteensä 13 7 liittyy kuol- leista nouse- miseen (6 Jeesuksen) 6 muuta		
Roomalais- kirje				
Room. 1:4	(ἀνάστασις)			
Room. 4:24 Usko ja Jumalan lupaus 4:24–25		ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν akt. part. aor.	(uskomme) häneen, joka herätti kuol- leista Jeesuk- sen, Her- ramme	herättää kuolleista
Room. 4:25 Jes. 53		ὃς παρεδόθη καὶ ἠγέρθη pass. ind. aor. + pass. ind. aor.	joka on alt- tiiksi annettu ja herätetty	herättää kuolleista
Room. 6:4		ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς pass. ind. aor.	niin kuin Isän voima on he- rättänyt kuol- leista Kris- tuksen	herättää kuolleista διὰ-ilmaus!
Room. 6:5	(ἀνάστασις)			
Room. 6:9		ὅτι Χριστὸς	koska Kristus	herättää

		ἐγερωθεις ἐκ νεκρῶν pass. part. aor.	on herätetty / noussut kuolleista	kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Room. 7:4		τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερωθέντι pass. part. aor.	hänelle, joka on herätetty kuolleista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Room. 8:11a		εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, akt. part. aor.	jos siis sen henki, joka herätti Jeesuksen kuolleista, asuu teissä,	herättää kuolleista
Room. 8:11b		ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει akt. part. aor.	niin hän, joka herätti Kristuksen kuolleista, tekee eläväksi	herättää kuolleista huom. lauseessa myös ζωοποιεῖν
Room. 8:34		Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ ἀποθανῶν, μᾶλλον δὲ ἐγερωθεις pass. part. aor.	Kristus Jeesus on kuollut ja on herätetty / noussut kuolleista	herättää kuolleista, (pass.) nousta kuolleista
Room. 10:9		ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν akt. ind. aor.	uskot, että Jumala on hänet kuolleista herättänyt	herättää kuolleista
Room. 13:11 (Ef. 5:14)		ὥρα ἤδη ὑμᾶς ἐξ ὕπνου ἐγερωθῆναι pass. inf. aor.	teidän on aika tulla herätetyksi / herätä unesta	herättää, (pass.) herätä unesta (vertauskuv.)
Room. 15:12	Ἡσαίας λέγει ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ		Jesaja sanoo: Iisain juuresta tulee verso,	(med./pass.) nousta hallitsemaan

	Ἰησοῦν καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν med./pass. part. pres.		joka nousee hallitsemaan kansoja	
Koko Roo- malaiskirje	vain 1, sitaatti Jesa- jasta (ἀνάστασις yhteensä 2)	yhteensä 10 9 liittyy kuol- leista nouse- miseen (9 Jeesuksen) 1 muu		
1. Kor.				
1. Kor. 6:14a		ὁ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγείσεται akt. ind. aor.	Jumala herät- ti Herran	herättää kuolleista
1. Kor. 6:14b		καὶ ἡμᾶς ἐξεγείσεται διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ akt. ind. fut.	ja herättää myös meidät voimallaan	herättää kuolleista (ἐξεγείσεται) διὰ-ilmaus akt. lauseessa
1. Kor. 10:7 (2. Moos. 32:6)	ἀνέστησαν παίσειν akt. ind. aor.		he nousivat iloa pitämään	nousta
1. Kor. 15:4		καὶ ἐτάφη, καὶ ἐγήγερται med./pass. ind. perf.	hänet haudat- tiin, hänet herätettiin / hän nousi	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta kuol- leista
1. Kor. 15:12a		εἰ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται	jos Kristusta saarnataan, että hänet on herätetty / hän on nous-	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta kuol- leista

		med./pass. ind. perf.	sut kuolleista	
1. Kor. 15:12b	(ἀνάστασις νεκρῶν)			
1. Kor. 15:13a	(ἀνάστασις νεκρῶν)			
1. Kor. 15:13b		εἰ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται med./pass. ind. perf.	jos ei ole kuolleiden ylös- nousemusta, ei Kristusta- kaan ole he- rätetty / Kris- tuskaan ei ole noussut	herättää kuolleista, (pass.) nous- ta kuolleista
1. Kor. 15:14		εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται med./pass. ind. perf.	jos Kristusta ei ole herätet- ty	herättää kuolleista
1. Kor. 15:15a		ἐμαρτυρήσα μεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρεν τὸν Χριστόν akt. ind. aor.	olemme to- distaneet Ju- malasta, että hän on herät- tänyt Kris- tuksen	herättää kuolleista
1. Kor. 15:15b		ὃν οὐκ ἤγειρεν akt. ind. aor.	jota hän ei ole herättänyt	herättää kuolleista
1. Kor. 15:15c		εἶπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται med./pass. ind. pres.	jos kerran kuolleita ei herätetä	herättää kuolleista
1. Kor. 15:16a		εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται med./pass. ind. pres.	ellei kuolleita herätetä	herättää kuolleista

1. Kor. 15:16b		οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγευται med./pass. ind. perf.	ei Kristusta- kaan ole he- rätetty	herättää kuolleista
1. Kor. 15:17		εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγευται med./pass. ind. perf.	ellei Kristusta ole herätetty	herättää kuolleista
1. Kor. 15:20		νυνὶ Χριστὸς ἐγήγευται ἐκ νεκρῶν med./pass. ind. perf.	mutta Kristus on herätetty kuolleista	herättää kuolleista
1. Kor. 15:21	(ἀνάστασις νεκρῶν)			
1. Kor. 15:29		εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται med./pass. ind. prees.	ellei kuolleita lainkaan he- rätetä	herättää kuolleista
1. Kor. 15:32		εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται med./pass. ind. prees.	ellei kuolleita herätetä	herättää kuolleista
1. Kor. 15:35		πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί med./pass. ind. prees.	millä tavalla kuolleet herä- tetään	herättää kuolleista
1. Kor. 15:42a	(ἀνάστασις τῶν νεκρῶν)			
1. Kor. 15:42b		σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ med./pass. ind. prees.	kylvetään katoavana, herätetään / nousee ka- toamattoma- na	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta ylös, kasvaa

1. Kor. 15:43a		σπείρεται ἐν ἀτιμῳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ med./pass. ind. prees.	kylvetään vähäpätöisenä, herätetään /nousee kunnias- niassa	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta ylös, kasvaa
1. Kor. 15:43b		σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει med./pass. ind. prees.	kylvetään heikkoudessa herätetään /nousee voimassa	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta ylös, kasvaa
1. Kor. 15:44		σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν med./pass. ind. prees.	kylvetään psyykkinen ruumis, herätetään /nousee hengellinen ruumis	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta ylös
1. Kor. 15:52		οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἀφθαρτοὶ pass. ind. fut.	kuolleet herätetään katoamattomina	herättää kuolleista
Ensimmäinen Korinttilaiskirje	yhteensä 1, ei liity kuolleista nousemiseen (ἀνάστασις yhteensä 4)	yhteensä 20 20 liittyä kuolleista nousemiseen (9 Jeesuksen)		
2. Kor.				
2. Kor. 1:9		ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς akt. part. prees.	etemme luottaisi itseemme, vaan Jumalaa, joka herättää kuolleet	herättää kuolleista

2. Kor. 4:14a		εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν akt. part. aor.	tietäen, että hän, joka he- rätti Herran Jeesuksen	herättää kuolleista
2. Kor. 4:14b		καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ akt. ind. fut.	herättää mei- dätkin	herättää kuolleista
2. Kor. 5:15		ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθάνοντι καὶ ἐγεροθέντι pass. part. aor.	vaan hänelle, joka on hei- dän edestään kuollut ja herätetty / noussut	herättää kuolleista, (pass.) nous- ta kuolleista
Toinen Ko- rinttilais-kirje	0	yhteensä 4 4 liittyy kuol- leista nouse- miseen (2 Jeesuksen)		
Gal. 1:1 Alkutervehdys ja ylistys		(Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ) θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. part. aor.	Isä Jumala, joka herätti hänet kuol- leista	herättää kuolleista
Ef. 1:20 Alkutervehdys ja ylistys		Ἦν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. part. aor.	voima, jonka hän vaikutti Kristuksessa herättäessään hänet kuol- leista	herättää kuolleista

Ef. 2:6		συνήγειρεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ akt. ind. aor.	(Jumala) on herättänyt yhdessä hä- nen kanssaan Jeesuksessa Kristuksessa	herättää yh- dessä (συνήγειρεν)
Ef. 5:14a Room. 13:11		ἔγειρε, ὁ καθεύδων akt. imp. pres.	herää, nuk- kuva	herätä unesta (vertauskuval- lisesti)
Ef. 5:14b	καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ Χριστός akt. imp. aor.		ja nouse kuolleista ja Kristus sinua valaisee	nousta kuol- leista
Fil. 1:17		θλιψιν ἐγείρειν akt. inf. pres.	tuottaa mur- hetta	herättää ah- distusta, tuottaa mur- hetta
Fil. 3:10	(ἀνάστασις)			
Kol. 2:12a		ἐν ᾧ καὶ συνηγέθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ pass. ind. aor.	jossa (kas- teessa) te olette myös yhdessä hä- nen kanssaan herätetyt	herättää kuolleista yhdessä jon- kun kanssa (συνεγείρειν)
Kol. 2:12b		τοῦ θεοῦ το ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. part. aor.	Jumala, joka herätti hänet kuolleista	herättää kuolleista
Kol. 3:1		εἰ οὖν συνηγέθητε τῷ Χριστῷ pass. ind. aor.	koska teidät on herätetty yhdessä Kris- tuksen kans- sa	herättää yh- dessä (kuol- leista) (συνήγειρεν)
1.Tess.1:10		ἀναμένειν τὸν υἱὸν	odottamaan taivaasta hä-	herättää kuolleista

Alkutervehdys ja ylistys		αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν akt. ind. aor.	nen Poikaansa, jonka hän on herättänyt kuolleista, Jeesusta	
1.Tess.4:14	εἰ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη akt. ind. aor.		jos kerran uskomme, että Jeesus on kuollut ja noussut kuolleista	nousta kuolleista
1. Tess. 4:16	οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον med. ind. fut.		Kristuksessa kuolleet nousevat ylös ensin	nousta kuolleista
2. Tim. 2:8		μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγγεγραμμένον ἐκ νεκρῶν med./pass. part. perf.	muista Jeesusta Kristusta, kuolleista herätettyä / ylösnoussutta	herättää kuolleista, (med./pass.) nousta kuolleista
2. Tim. 2:18	(ἀνάστασις)			
Hepr. 6:2	(ἀνάστασις)			
Hepr. 7:11	ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα med./pass. inf. prees.		nousee toinen pappi	nousta esiin joukosta
Hepr. 7:15	ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος med./pass. ind. prees.		miksi oli tarpeen nousta toinen pappi	nousta esiin joukosta
Hepr. 11:19 Abrahamin		ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν	Jumala pysyy herättä-	herättää kuolleista

päättelyä		δυνατὸς ὁ θεός akt. ind. pres.	mään kuol- leista	
Hepr. 11:35a	(ἀνάστασις)			
Hepr. 11:35b	(ἀνάστασις)			
Jaak. 5:15		ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος akt. ind. fut.	uskon rukous parantaa sai- raan ja Herra nostaa hänet jalkeille	nostaa jal- keille, tehdä terveeksi
1. Piet. 1:3 Alkutervehdys ja ylistys	(ἀνάστασις)			
1. Piet. 1:21		εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν akt. part. aor.	uskotte Juma- laan, joka herätti hänet kuolleista	herättää kuolleista
1. Piet. 3:21	(ἀνάστασις)			
Ilm. 11:1		ἔγειρε καὶ μέτρησον akt. imp. pres.	nouse ja mit- taa	nousta, ryh- tyä
Ilm. 20:5	(ἀνάστασις)			

Liite 2. Kuolleista herättämiseen ja kuolleista nousemiseen liittyvät kohdat UT:ssa.

Matteuksen, Markuksen ja Luukkaan evankeliumit

Kaikissa synoptisissa evankeliumeissa ovat samat kuolleista herättämiseen tai kuolleista nousemiseen liittyvät kertomukset. Luettelen tekstikohdat Markuksen mukaan ja esitän rinnakkaiskohdat alaviitteissä.

- 1) Jeesus tekee ihmeellisiä tekoja
  - Jeesus parantaa Jairoksen tyttären Mark. 5:21–43²⁷⁸
  - Jeesusta verrataan Johannes Kastajaan Mark. 6:14–16²⁷⁹

- 2) Kärsimysilmoitukset
  - Ensimmäinen kärsimysilmoitus Mark. 8:31–33²⁸⁰
  - (Keskustelu vuorelta laskeuduttaessa) Mark. 9:9–10²⁸¹
  - (Sairaam pojan parantaminen) Mark. 9:14–29²⁸²
  - Toinen kärsimysilmoitus Mark. 9:30–32²⁸³
  - Kolmas kärsimysilmoitus Mark. 10:32–34²⁸⁴

- 3) Keskustelu ylösnousemuksesta saddukeusten kanssa Mark. 12:18–27²⁸⁵

- 4) Pääsiäisen tapahtumat Mark. 14–16²⁸⁶
  - Jeesus ilmoittaa menevänsä Galileaan Mark. 14:28²⁸⁷
  - Enkeli tyhjällä haudalla Mark. 16:6²⁸⁸
  - Jeesus ilmestyy Marialle Mark. 16:9
  - Jeesus ilmestyy opetuslapsille Mark. 16:14.

Apostolien teot

- Juudaksen tilalle uusi Jeesuksen ylösnousemuksen todistaja Ap. t. 1:22
- Pietarin puhe helluntaina Ap. t. 2:14–40
- Pietarin puhe temppelissä Ap. t. 3:11–26

---

²⁷⁸ Matt. 9:18–26; Luuk. 8:40–56.

²⁷⁹ Matt. 14:1–2; Luuk. 9:7–9.

²⁸⁰ Matt. 16:21–23; Luuk. 9:22.

²⁸¹ Matt. 17:9.

²⁸² Matt. 17:14–20; Luuk. 9:37–43a.

²⁸³ Matt. 17:22–23; Luuk. 9:43b–45.

²⁸⁴ Matt. 20:17–19; Luuk. 18:31–34.

²⁸⁵ Matt. 22:23–33; Luuk. 20:27–40.

²⁸⁶ Matt. 26–28; Luuk. 22–24.

²⁸⁷ Matt. 26:32.

²⁸⁸ Matt. 28:5–7; Luuk. 24:5–8.

Pietari ja Johannes Suuren neuvoston edessä	Ap. t. 4:8–20
Pietari ja muut Suuren neuvoston edessä	Ap. t. 5:29–32
Stefanoksen puhe ja näky (Pietari parantaa Aineaan ja herättää eloon Tabitan)	Ap. t. 7:2–60 Ap. t. 9:32–42
Pietarin puhe Corneliuksen kodissa	Ap. t. 10:34–43
Paavalin puhe Pisidian Antiokian synagogassa	Ap. t. 13:16–41
Paavali keskustelee Tessalonikan synagogassa	Ap. t. 17:2–3
Paavalin puhe Ateenassa	Ap. t. 17:22–31
Paavali Suuren neuvoston edessä	Ap. t. 23:1–6
Paavali maaherra Felixin edessä	Ap. t. 24:10–21
Paavali kuningas Agrippan edessä	Ap. t. 26:2–23

Johanneksen evankeliumi

Temppelin jälleenrakentaminen	Joh. 2:19–22
Isän lähettämä Poika	Joh. 5:19–29
”Niin kuin Isä”	Joh. 5:21
Jeesus herättää omansa viimeisenä päivänä	Joh. 6:39–44, 54
Jeesus sanoo antavansa henkensä itse	Joh. 10
Jeesus herättää Lasaruksen	Joh. 11:1–44
Keskustelu Martan kanssa ylösnousemuksesta	Joh. 11:23–25
Pääsiäinen	
Haudalla – evankelistan huomautus	Joh. 20:9
Maininta Jeesuksen ilmestymisistä	Joh. 21: 14

Paavalin kirjeet ja Paavalin ”perinnön” kirjeet oletetussa aikajärjestyksessä²⁸⁹

Ensimmäinen kirje tessalonikalaisille:	
Alkutervehdyksen kiitos	1. Tess. 1:9–10
Opetus kuolleiden herättämisestä, lohdutus	1. Tess. 4:14, 16
Galatalaiskirje:	
Alkutervehdys	Gal. 1:1
Ensimmäinen kirje korinttilaisille:	
Ihmisruumiin arvokkuus ja Kristuksen ruumis	1. Kor. 6:13–14
Kristuksen ja ihmisten herättäminen kuolleista	1. Kor. 15

²⁸⁹ Ajoituksesta Schnelle 2005, 47–56; Witherington 1998, 327–331.

Toinen kirje korinttilaisille:	
Alkutervehdys	2. Kor. 1:9
Luottamus Jumalaan, joka herättää kuolleet	2. Kor. 4:14
Eläminen Kristukselle	2. Kor. 5:15
Eläminen Kristuksessa	2. Kor. 13:4
Roomalaiskirje:	
Alkutervehdys	Room. 1:1–4
Usko Jumalaan, joka herätti Jeesuksen kuolleista	Room. 4
Uusi elämä	Room. 6
Jumalan Henki tekee eläväksi	Room. 8
Kolossalaiskirje:	
Alkutervehdyksen ylistys	Kol. 1:15–20
Kristuksen kanssa eläviksi tehdyt	Kol. 2: 6–15
Kristityn uusi elämä	Kol. 3:1–17
Filippiläiskirje:	
Kristuksen nöyryys ja korotus	Fil. 2:1–11
Kristuksen ylösnousemuksen voima	Fil. 3:10, 21
Efesolaiskirje:	
Alun ylistysjakso	Ef. 1:19–20
”Kristuksen kanssa yhdessä herätetty”	Ef. 2:5–6
Ensimmäinen kirje Timoteukselle:	
Uskon salaisuus	1. Tim. 3:16
Toinen kirje Timoteukselle:	
Kristus on herätetty	2. Tim. 2:8
<i>Muut Uuden testamentin kirjat</i>	
Kirje heprealaisille:	
Jumala korotti Kristuksen	Hepr. 5:5–6
Jumala herättää kuolleita	Hepr. 11:19
Loppurukous	Hepr. 13:20
Ensimmäinen Pietarin kirje:	
Kirjeen alun ylistys	1. Piet. 1:3–12
Usko Jumalaan Kristuksen kautta	1. Piet. 1:18–21
Pelastus kasteessa	1. Piet. 3:22

Ensimmäinen Johanneksen kirje:

Elämä ilmestyi

1. Joh. 1:2

Iankaikkinen elämä Pojassa

1. Joh. 5:11–12

Johanneksen ilmestys:

Alkutervehdys

Ilm. 1:4–5

”Ensimmäinen ja viimeinen, hän, joka oli kuollut, mutta virkosi eloon”

Ilm. 2:8